

చైతన్య మానవి

chaitanyamaanavi

సంపుటి : 14

సంచిక : 4

హైదరాబాద్,

ఏప్రిల్, 2019

40 పేజీలు

10 రూ॥లు

నియంతలు అవినీతి రాజ్యాలపై

ఓటుని గులిపేడదాం...!

మద్యం, హింసాలేని స్వేచ్ఛాయుత

ప్రజాస్వామ్యం కై సాగుదాం...!!

Vote

స్వేచ్ఛగా ఓటు వేద్దాం!

సమానతకై అడుగులు వేద్దాం..!

గుడివాడ సభలో ప్రసంగిస్తున్న ప్రియవతి

కాకినాడ సభలో మాట్లాడుతున్న సీతారాం ఏచూరి గారి తల్లి కల్పకం

శ్రీమతి జాయ్ మేరియ్ ట్రామిక్ విద్యాపీఠం విశ్రాంతి డైరెక్టర్ విద్యాభిన్నా గార్లకు సన్మానం

కదిరిలో ట్రామిక్ మహిళా సమన్వయ కమిటీ వద్దా ఆధ్వర్యంలో సదస్సు

విశాఖ నగర గురజాడ విగ్రహం వద్ద మహిళా దినోత్సవం

సుందరయ్య గారి గ్రంథాలయంలో డి. బిర్లావతి ఉచిత కుట్టు శిక్షణా కేంద్రం

అనంపేరంలో రథయాత్ర సత్సాహ సంద్భరణ

సావిత్రిబాయి పూలే వీధిలో కాకినాడ వద్దా ఆధ్వర్యంలో

ఎన్నికల పోరు హోరా హోరిగా సాగుతున్నది. అయినా ఇది గాలిలో సాగే కత్తి యుద్ధం. ఎవరు విజేతలైన ప్రజల జీవితాలలో స్వల్పమార్పులు మాత్రమే సాధ్యం. కారణం ప్రధాన పక్షాలన్నీ సరళీ కరణ ఆర్థిక విధానాల దారిలో కార్పొరేట్లకు, వ్యాపార సామ్రాజ్యానికి దాసులే. అయితే బిజేపిని ఓడిస్తే కనీసం నోరు తెరిచే అవకాశం వస్తుంది. నిరంకుశ వాతావరణం నుండి గాలి పీల్చుకునే స్థితి వస్తుంది. కుల, మతవిద్వేషాలను రెచ్చగొట్టి మానవహనాన్ని ధర్మరక్షణగా సమర్థించుకునే హంతక దళాలను అరికట్టాలనే పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. దబ్బొల్కర్, కల్చుర్గి, పన్యారే, గౌరి లంకేశ్ లాంటి సామాజిక చోదక శక్తుల హత్యాకాండకు పురి కోల్పోవారు అధికారం నుంచి తొలగించబడతారు.

మన రాష్ట్రంలో టిడిపి, వైసిపి నువ్వా-నేనా అన్నట్లు పోటీ పడుతున్నా మూడవ శక్తిగా పవన్ కళ్యాణ్, వామ పక్షాలు, బిఎస్పీ కలిపి పోటీలో ఉన్నారు. మార్పు కోసం మనుగడ కోసం, మరింత మెరుగైన జీవితం కోసం ఓటును ఒక సాధనంగా మార్చుకునేందుకు ప్రజలు మరీ ముఖ్యంగా మహిళలు ఎన్నికలలో ప్రయత్నిస్తున్నారు.

గత ఎన్నికల క్రమం దీనిని రుజువు చేసింది. సారా వ్యతిరేక ఉద్యమంలో ప్రారంభమైన ఈ మార్పు ప్రతి ఎన్నికల సందర్భంగా రుజువు అవుతుంది. పురుషులకు భిన్నంగా మహిళలు తమ ఓటును వేస్తున్నారు. ఫలితంగానే మహిళలకు ప్రత్యేక హామీలిస్తున్నారు. ద్వైకా రుణాల రద్దు, పసుపు కుంకుమలు, దశలవారి మద్య నిషేధం తదితర వాగ్దానాలు చేస్తున్నారు. మహిళల ఓట్లకు గాలం వేస్తున్నారు. మహిళలు కూడా తమ డిమాండ్లను చర్చనియాంశం చేస్తున్నారు. ప్రశ్నిస్తున్నారు. వుద్యమిస్తున్నారు.

సంక్షేమ చర్యలు మాత్రమే కాదు. విధానపరమైన మార్పులు కూడా రావాలి. ఎన్ని సంక్షేమ కార్యక్రమాలైన రాజకీయ నాయకత్వంలో సముచిత పాత్ర లేనిదే వుపయోగం లేదని 1988లో మహిళా స్థితిగతుల నివేదిక గుర్తించింది 1996 నుండి పెండింగులో ఉన్న రిజర్వేషన్ చట్టాన్ని చెయ్యాలని ఏక కంఠంతో మహిళలు కోరుతున్నారు.

మన రాష్ట్రంలో మద్యం అమ్మకాలు ఈ కాలంలో 56% పెరిగాయి. రాష్ట్ర అభివృద్ధిలో మద్యం ఆదాయమే రాష్ట్రంలో అన్నింటికంటే వేగంగా పెరుగుతున్న ఆదాయం. మద్యాన్ని నియంత్రించాలి. నిషేధించాలి. అందుకు స్పష్టమైన రోడ్ మ్యాప్ ని ప్రకటించాలి. మన దేశం మహిళలకు అత్యంత ప్రమాదకరమైన ప్రదేశంగా మహిళలపై నేరాలలో అగ్రస్థానంలో వుందని ఐక్యరాజ్య సమితి ప్రకటించింది. మన రాష్ట్రం ఆడపిల్లలపై, మహిళలపై జరుగుతున్న నేరాలలో 4వ స్థానంలో వుంది. లైగింగ్ హింస, అపహరణలు, మత, సాంస్కృతిక అణచివేత, విచలవిడిగా సాగుతున్నాయి. రక్షణ కోసం ప్రత్యేక చర్యలు లేవు. తమ్ముడు తనవాడైనా ధర్మంచేప్పే తెగువ వున్నవాళ్లు కావాలి. అందుకవసరమైనది విధాన రూపకల్పన జరగాలి. తక్షణం శిక్షపడేందుకవసరమైనన్ని కోర్టుల ఏర్పాటు ఉండాలి. పోలీసు వ్యవస్థ పాలక పక్షానికి కాక ప్రజలకు జవాబ్దారీగా ఉండాలి. నిరుద్యోగ సమస్యకు ఎక్కువగా నష్టపోతున్నది మహిళలే! ఉపాధి వుద్యోగాలు దొరక్క హీనమైన చాకిరి చెయ్యాలిని పరిస్థితికి నెట్టబడ్డారు. ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో పనిచేస్తున్న స్కీమ్ వర్కర్లు లెక్క ప్రకారం వేతనం ఇవ్వకుండా తప్పుకుంటున్నారు. హీనమైన జీతాలు చెల్లిస్తున్నారు. ఈ స్థితి మారాలి. ప్రతి ఒక్కరికీ కనీస వేతనం, సమాన వేతనం ఉండాలి. రాజ్యాంగంలో ఆర్టికల్ 21 జీవించే హక్కు కల్పిస్తుంది. ఆత్మగౌరవంతో, వేధింపులేని జీవితం ఉండాలంటే ఉపాధి హక్కు ఉండాలి.

ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థను, గ్యాస్ సబ్సిడీలను నగదు బదిలీ పథకం ద్వారా కాకుండా అన్ని రకాల నిత్యావసరాలను న్యాయమైన ధరలకు సరఫరా చేసే పద్ధతి అమలుచేయాలి. నాణ్యమైన ప్రభుత్వ విద్య, వైద్యం అందుబాటులో ఉంటేనే మహిళలకు అవకాశాలందుతాయి. బడ్జెట్లో మహిళలకు 30% కేటాయింపులుంటేనే పాలకుల దయా దాక్షిణ్యం మీదకాక మన హక్కుగా సమస్యలను అధిగమించుకునే మార్గం ఏర్పడుతుంది.

మన రాష్ట్రంలో మహిళా ఓటర్ల సంఖ్య ఎక్కువ. ఎక్కువ సంఖ్యలో మాత్రమే గాక చైతన్యంలో ముందే వుండేందుకు సాగే ప్రయత్నం ఈ ఎన్నికలలో మరింత పట్టుదలగా సాగాలి. బెంగుళూరులో లక్షలాది మహిళల నిరసనతో మోడీ ప్రభుత్వం ప్రావిడెంట్ ఫండ్ చట్టంలో మార్పును ఉపసంహరించుకుంది. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో సారా వ్యతిరేక ఉద్యమం ప్రభుత్వాలను మార్చటమే కాదు పొదుపు సంఘాల ఉద్యమానికి మూలమైంది. అంగన్ వాడీలను గుర్రాలతో తొక్కించటం పాలకుల మర్చిపోలేని గుణపాఠమైంది. కార్మిక సంఘాలకు, మహిళలకు పోరాట బాటనందించింది. మహిళలు ప్రశ్నించడం, ఆలోచించడం వల్లనే తిరిగి ద్వైకా రుణాల రద్దు, ప్రతి సంవత్సరం పసుపు కుంకాలు, ఉచితంగా ఇళ్ళు తదితర వాగ్దానాలు చేస్తున్నారు. ఆర్థిక సదుపాయాలు మాత్రమే కాక సామాజిక మార్పుకు ఆటంకమైన మనువాద, పితృ స్వామ్య అణచివేత కూడా ఎన్నికల ఎజెండాగా మార్చారు. ఈ ఎన్నికలు కూడా మనకు ఓ పోరాట మార్గం.

గొంతెత్తుదాం! చర్చిద్దాం...! ఓటును సద్వినియోగం చేద్దాం...! మందు పంచే వారికి, డబ్బుతో కొనాలనుకునే వారికిగాక మనకు అండగా వుండేవారిని గెలిపించుకుందాం...? పోరాటాలను బలపరచుకుందాం...!

చైతన్య మాసవి

సంపుటి: 14
సంచిక: 4

ఈ సంచికలో

సంతోషం కోసం వెతికితే
ఎప్పుడీ మనకు దక్కుదు.
ఎందుకంటే అది మనలో, మన
ఆలోచనలోనే ఉంటుంది.

అడ్వయిజరీ బోర్డు
వేములపల్లి సత్యవతి
డాక్టర్ బి. విజయభారతి
డాక్టర్ శిలాలోలిత

ఐదవ్యా ఆంధ్రప్రదేశ్ మహిళాసంఘం

చిరునామా :

ఐదవ్యా రాష్ట్ర కార్యాలయం,
1-1-9/10 జవహర్ నగర్,
హైదరాబాద్-20
ఫోన్, 9490098620

chaitanyamanavi@gmail.com

fb : aidwaap

Blog : aidwaap@blogspot.com

సంపాదకులు

డి.రమాదేవి

సంపాదక వర్గం

కె. స్వరూపరాణి

బి. ప్రభావతి

మేనేజర్ : కె. శారద

ప్రజాశక్తి ప్రింటర్స్ & పబ్లిషర్స్

ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

పోస్టల్ చందా

సంవత్సరానికి రూ : 200/-

విడి ప్రతి వెల రూ : 10/-

వ్యాసాలు, లేఖలు పంపించవచ్చున చిరునామా:

మారుతీనగర్, ప్రకాశరావు వీధి,

చుట్టు గుంట సెంటర్, విజయవాడ - 4

భీష్మ	పిస్టల్ వాలే ఐదవ్యా గీత- బాధిత ప్రజలకు ఊత - డి.రమాదేవి...5
వ్యాసం	వ్యవసాయ రంగంలో మహిళలు - అనువాదం బి. పద్మ 7
ధారావాహిక	సోమరిపోతుల పట్ల కఠినం - వేములపల్లి సత్యవతి 10
విద్య	కనీస వసతల కరువు కారణంగానే బడులకు ఆదపిల్లల దుమ్మా - అనువాదం ఒ.సహజ 11
కథ	మట్టిపొరలు - పెండ్యాల గాయత్రి.....12
ఆలోచన	పెంపకం నాడే పిల్లల భవితకు పునాది - యామినీ కృష్ణమూర్తి 15
మహిళా డిమాండ్స్	ఎన్నికల ప్రణాళికల్లో మహిళాభ్యుదయానికి స్పష్టమైన చోటు ఇవ్వాలిందే - అనువాదం నిర్మలా, సహజ 16
అమమ్మ లేఖలు	మహిళా దినోత్సవం - కాకరపర్తి విజయబిక్ష్..... 18
ఆరోగ్యం	ఆయుష్మాన్ భారత్ మన వైద్య రంగాన్ని మరింతగా ప్రైవేటీకరించ బోతుందా? - కె. సుజాతరావు 21
సీరియల్	మహిళలు - సోషలిజం - ఆగస్ట్ బెబెల్ 26
పుస్తక పరిచయం	అనగనగా ఓ ప్రేమకథ - విజయచంద్ర 28
రిపోర్ట్	ఉగ్రవాదం - యుద్ధం - మహిళలు - డా॥ కల్పన..... 30
కేస్ స్టడీ	పచ్చబొట్టు చెరిగి పోదూలే ! - కె. శారద.....31
సినిమా సమీక్ష	ఏది సంస్కారం? ఏది (కు) సంస్కారం?? - చంద్రలత.....34
ఐదవ్యా ఉద్యమాలు	ఉద్యమాల బాటలో..... 36

పత్రికలో విభిన్న అంశాలపై వస్తున్న వ్యాసాలు రచయితల అభిప్రాయాలు మాత్రమే. అందులో పేర్కొన్న అన్ని అంశాలతో మానవి సంపాదక వర్గం ఏకీభవిస్తుందని భావించవలదు.
- ఎడిటర్

పిస్టల్ వాలే ఐద్యా గీత - బాధిత ప్రజలకు ఉత్త

‘గీతాసాగర్ పిస్టల్ వాలే’ అంటే దళారులకూ, లంచగొండులకూ సింహ స్వప్నం. ఆమె జిల్లా పరిషత్తు సభ్యురాలిగా 2016లో గెలిచారు.

బిహారు చాప్రా జిల్లాలో ఓ దళిత కుటుంబంలో పుట్టిన ఆమెకు 16 ఏటనే పెళ్లయింది. అత్తింట అడుగుపెట్టగానే ఆమె జీవితం మారిపోయింది. వివాహమయిన తొలిరోజుల్లోనే గీతను తనతోపాటు రాజకీయ శిక్షణాతరగతులకు తీసుకు పోయాడు భర్త.

అయితే రాజకీయ శిక్షణ నుంచి ఇంటికి వచ్చిన ఆ భార్యభర్తలను ఇంటి పెద్దలు బయటకు నెట్టేశారు. దీంతో చేసేది లేక ఆరు నెలలపాటు వాళ్లిద్దరూ యువజన సంఘం కార్యాలయం లోనే తలదాచు కున్నారు. ఆ సమయంలోనే ఆమెకు యువజన, మహిళా సంఘాల భావజాలం తోనూ, కార్యకలాపాలతోనూ సాన్నిహిత్యం ఏర్పడింది.

అలా మరో మూడేళ్లు గడిచాయి.

ఆమె ఓ పిల్లకు జన్మనిచ్చింది. దీంతో అత్త మామలు మరో మారు ఆమె పట్ల కఠినంగా వ్యవహరించారు. అప్పటికే సీపీఐ(ఎం) కార్యకర్తగా పనిచేస్తున్న కుమారుడినీ నిందించారు. “ఇద్దరికి ఇద్దరూ సంపాదించక పోగా, ఆడపిల్లను కంటారా?” అంటూ తెగ నాడారు.

తరువాత ఆమె నెలకు రూ. 20 ఆదాయంతో తపాలాశాఖ ప్రతినిధిగా చేరారు. ఆదాయం మాటెలాగున్నా, ఆమెకు ప్రజలతో మంచి మానవ సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి. ప్రజల కష్టసుఖాకు ఆమె స్పందిస్తుండటమే దానికి కారణం. వారి మధ్య ఐద్యా కార్యకలాపాలను ఆమె ప్రారంభించారు.

అలా పనిచేస్తున్న నేపథ్యంలో 2016లో స్థానిక సంస్థలకు ఎన్నికలు వచ్చాయి. ఆమెను జిల్లా పరిషత్తుకు పోటీచేయాలని స్థానికులు ఒత్తిడి చేశారు. జనరల్ స్థానంలో ఆమె పోటీచేసి పది వేల ఓట్లతో నెగ్గారు. తనతో పోటీబడిన అభ్యర్థికి కేవలం మూడు వేల ఓట్లు మాత్రమే వచ్చాయంటేనే ఆమె ప్రజలతో ఎంతగా మమేకమయిందో అర్థం చేసుకోవచ్చు. జిల్లా పరిషత్తు సభ్యురాలిగా ఎన్నో పరిమితులు ఉన్నా, ఉన్నమేరకు సంక్షేమ పథకాలను అర్జులకు అందించేందుకు నిత్యం చిత్తశుద్ధితో కష్టపడ్డారు. దీంతో అప్పటిదాకా సంక్షేమ పథకాలను సొంతానికి ఉపయోగించుకున్న దళారులకు తల బొప్పి కట్టింది. ఆమెను భౌతికంగానూ, మానసికంగానూ ప్రతిఘటించేందుకు ప్రయత్నించారు. అయితే ఆమె వారికి రవ్వంత కూడా

లొంగిపోలేదు. ఆమె కూడా తనదైన పద్ధతిలో ప్రజలను సమీకరించి వారికి ఎదురు నిలిచింది. దీనికి తోడు తప్పు చేసినవాళ్లను తన పిస్టలుతో కాల్చి వేయటమో లేదా కారాగారానికి పంపటమో చేస్తుందనీ ప్రచారం జరిగింది.

ఆ సమయంలో ఓ రోజు కొందరు విద్యార్థుల మాటలు ఆమె చెవినబడ్డాయి. తమ పాఠశాలలో విద్యార్థులను కులాలవారీగా విభజించి కూర్చోబెడుతున్న విషయాన్ని వారిలో వారు చెప్పుకున్నారు. పాఠాలను కూడా కులాలవారీగా చెబుతారని వాళ్లు చెప్పుకోవటం గీత విన్నారు. దీంతో ఆమె స్పందించి వారితో మాట్లాడారు. వారి పాఠశాల వివరాలను తెలుసుకున్నారు. వెంటనే ఆ పాఠశాలను నందర్పించారు. కులాల కంఠ వ్యవహారాలను ప్రస్తావిస్తూ ఆమె ఆ పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడిని ప్రశ్నించారు. అయితే అలాంటిదేమీ లేదని ఆయన కొట్టిపారేశారు. దీంతో ఆమె కోపగించుకుని పాఠశాల రికార్డులను చూపాలని పట్టుబట్టారు. వాటిని పట్టుకుని తరగతి గదులకు వెళ్లి పరిశీలించారు. సి - సెక్షన్ ముస్లిము పిల్లల కోసం, డి - సెక్షన్ దళితుల పిల్లల కోసం నిర్వహిస్తున్నట్లు ఆమె పరిశీలనలో వెల్లడయింది. ఈ వ్యవహారం పై ఆమె మండిపడుతూ మీడియా ముందే సిబ్బందిని నిలదీసింది. తప్పుడు చర్యలకు పాల్పడుతున్న సిబ్బందిపై చర్యలు తీసుకోవాలని ఆమె ప్రభుత్వాన్ని పట్టుబట్టింది. దీనిపై మీడియాలో వార్తలు రావటంతో చేసేది లేక ప్రభుత్వం ప్రధానోపాధ్యాయుడిని సస్పెండు చేసింది. తరగతుల నిర్వహణ తీరును ఆమె

సరిజేయించారు. అదే సమయంలో మరో డెండు విద్యార్థి వనతి గృహాలలో కొనసాగుతోన్న వివక్షను వెలుగులోకి తెచ్చారు. అధికారుల మీద ఒత్తిడి తెచ్చి సమస్యను పరిష్కరించారు.

అయినదానికీ, కానిదానికీ బ్రాహ్మణాధిక్యత ప్రదర్శించే చాప్రా ప్రాంతంలో దళితులు, ముస్లిములు నానా యాతనకు గురవుతుండే వారు. దుర్గామాత పూజల్లో కుల, మత వివక్షకు దళితులు, ముస్లిములు గురయ్యేవారు. దీంతో ఆమె వారితో కలిసి

పోరాటం ప్రారంభించారు. వారి కోసం దుర్గామాత ప్రత్యేక పూజా కార్యక్రమాలను ప్రారంభింపజేశారు. తొలుత వేరొకరి సాయంతో గ్రామాలకు వెళ్లిన ఆమె, తరువాత సొంతంగా సైకిలు తొక్కటం నేర్చుకున్నారు. ఇప్పుడామె ద్విచక్ర మోటారు వాహనాన్నీ, ట్రక్కునూ సొంతంగా నడపటం నేర్చుకున్నారు. వేరే చోదకుడు లేకుండానే ఎక్కడ సమస్య వుంటే ఆ గ్రామ పర్యటనకు వెళ్తున్నారు. ఈ క్రమంలోనే ఆమె పై ప్రభుత్వ పెద్దలూ, అధికారులూ

వేధింపులకు దిగారు. ఆమెకు మావోయిస్టులతో సంబంధాలున్నాయంటూ కేసులు పెట్టారు. ఆమెను మాయం చేసేందుకూ యత్నాలు సాగాయి. అయినా గుండె నిబ్బరంతో ప్రజలతో కలిసి ఎదుర్కొంటున్నారు. పాలకుల ప్రజా వ్యతిరేక కార్యకలాపాలకు వ్యతిరేకంగా జనంతో కలిసి నిలబడుతున్నారు.

ఐదవో చురకయిన కార్యకర్తగా పనిచూస్తూ కేంద్ర కమిటీ సభ్యురాలిగా ఎన్నికయ్యారు.

“సమన్విత” ఆర్థికరంగంలో కథల పోటీలు

సమాజం నుండి భిన్న రూపాలలో

వివక్షత నెదుర్కొంటున్న

“ట్రాన్స్ జెండర్ - వ్యక్తుల జీవన

విధానం సమస్యలు పరిష్కారాలను

ఇతివృత్తంగా కథలను పోటీకి

“సమన్విత” సంస్థ ఆహ్వానిస్తుంది

మొదటి బహుమతి - రూ. 3,000/-

రెండవ బహుమతి - రూ. 2,000/-

మూడవ బహుమతి - రూ. 1,000/-

కన్సోలేషన్ బహుమతులు (2) - రూ. 500/-

విజయవాడకు చెందిన

“కోవూరి చారిటబుల్ ట్రస్ట్”

బహుమతులను అందిస్తారు.

కథలు చేరాల్సిన చివరి తేది: 30-06-2019

రేమెంటికమెగి, కన్వీనర్

చిరునామా: “సమన్విత”, డోర్ నెం.3-274/207,

శ్రీరామ్ స్నేహ అవెన్యూ అరవింద హై స్కూల్ వద్ద

కుంచనపల్లి, గుంటూరు జిల్లా.

ఆంధ్రప్రదేశ్ - 522501. ఫోన్: 094919 62638

FORM IV

Statement about ownership and other particulars about magazine
(Chaitanya Manavi)

1. Place of publication	: Hyderabad
2. Periodicity of its publication	: Monthly
3. Printer's Name	: D. Rama Devi
Nationality	: INDIAN
Address	: D.no. P.I.Rao Bhavan, 2/7 Brodipet, Guntur, A.P, Pin : 522 002
4. Publisher's Name	: D. Rama Devi
Nationality	: INDIAN
Address	: D.no. P.I.Rao Bhavan, 2/7 Brodipet, Guntur, A.P, Pin : 522 002
5. Editor's Name	: D. Rama Devi
Nationality	: INDIAN
Address	: D.no. P.I.Rao Bhavan, 2/7 Brodipet, Guntur, A.P, Pin : 522 002

6. Names and addresses of individuals
Who own the newspaper and partners or :
Shareholders holding More than
one percent of the total capital.

I, D. Rama Devi hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Sd/-

D. Rama Devi

Signature of Publisher

Date : 30-03-2019

వ్యవసాయ రంగంలో మహిళలు

హక్కుల సాధనలో సమస్యలు

2018 నవంబరు 20

దేశ రాజధాని ఢిల్లీలోని రామ్ లీలా మైదానం దాదాపు లక్ష మందికిపైగా రైతన్నలు అక్కడ చేరారు.

వారిలో మహిళా రైతులూ వున్నారు. ఆ బృందంలో ఒకరు చంద్రావతి. ఆమె ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని గాజీపూర్ నుంచి వచ్చారు. ఆమె తన ముగ్గురు కుమార్తెలనూ, కుమారుడినీ ఇంటిదగ్గరే వదిలి రాజధానికి వచ్చారు. అంతేనా తన శ్రమనుధారపోసి రోజూ తెచ్చుకునే రూ. 120 కూలీని కూడా ఆమె వదులుకునిమరీ వచ్చారు. అదంతచిన్న విషయం కాదు. చంద్రావతి కుటుంబానికి రోజు గడవాలంటే ఆ 120 రూపాయలే ఆధారం. అందుకే ఆమె త్యాగం చేసిందని చెబితే అదంతపెద్ద పదం కాదు.

ఆ రోజు ఢిల్లీలో జరపతలపెట్టిన కిసాన్ ముక్తి మార్చ్ లో పాల్గొనేందుకు చంద్రావతి వచ్చారు. తన భర్తతోపాటు, పక్కింటి 35 ఏళ్ల మంజు, ఇంకా గాజీపూర్, దాని పరిసర గ్రామాలకు చెందిన మరొక 40 మంది మహిళలతో కలిసి ఆమె ఢిల్లీకి చేరుకున్నారు. ప్రజాప్రతినిధులు తమ మొరను వింటారన్న ఆశ వారిని ఢిల్లీకి రప్పించింది. వారిలాగానే డెబ్బై ఏళ్ల రామ్ వర్మదేవి, 55 ఏళ్ల సుమిత్రాదేవి బీహారు రాజధాని పాట్నాకు సమీపంలోని మసూరి గ్రామం నుంచి 30 గంటలపాటు ప్రయాణించి ఢిల్లీకి చేరుకున్నారు.

వారి కోరిక చాలా చిన్నది. అతి సామాన్య మైనది. కరువు బారిన పడి పాడయిన వరి పైరుకు నష్టపరిహారాన్ని వారు కోరుతున్నారు.

జాతీయ నేరాల నమోదు సంస్థ లెక్కల ప్రకారం 2014లో రైతుల ఆధ్వర్యంలో 628 ఆందోళనలు జరిగాయి. అయితే 2016 నాటికి రైతుల ఆందోళనలు 4837కు పెరిగాయి. వ్యవసాయరంగంలో నెలకొన్న సమస్యల తీవ్రతను పెరిగిన రైతుల ఆందోళనా కార్యక్రమాల సంఖ్యే పట్టి చూపుతోంది.

బ్రిటీష్ వలసపాలన పుణ్యమా అని వ్యవసాయరంగంలో అంతర్భాగమయిన వ్యవస్థాపరమయిన సమస్యలు ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్నాయి. ఆ కారణంగానే రైతుల నిరసనలు కూడా దేశ యవనికపై నిత్య కృత్యంగా కనిపిస్తున్నాయి. సామ్రాజ్య వాద దేశాల అవసరాలకు అనుగుణంగా పైర్ల సాగును తరచూ మార్పు చేస్తున్నందు వలన, వ్యవసాయంలో కార్పొరేటీకరణ వలన, సాగుకు అవసరమయిన పెట్టుబడులు తగినంతగా పెట్టనందు వలన వుత్పన్న మవుతోన్న సమస్యల కారణంగా రైతన్నలకు నిరసనలే దిక్కయ్యాయి. మహిళా కార్మికులు, రైతు మహిళలు, వంటరి మహిళలు ఈ నిరసనల్లో అత్యధికంగా పాల్గొంటున్నారు.

ప్రపంచవ్యాపితంగా 40 కోట్ల మందికి పైగా మహిళలు వ్యవసాయ పనులు

నిర్వర్తిస్తున్నట్లు లెక్కలు విదితం చేస్తున్నాయి. అయితే 90 దేశాలలో మహిళలకు ఎలాంటి భూయాజమాన్య హక్కులూ లేవు. ప్రపంచ వ్యాపితంగా మహిళలు ప్రధానంగా వ్యవసాయంలో యంత్రాలు జొరబడని పనులను మాత్రమే నిర్వర్తిస్తున్నారు. వాటిలో విత్తనాల ఎడ, నారు పోయటం, నారు పీకుడు, నాట్లు, కలుపుతీత, కోతలు, తూర్పారపోయటం, పంటను గోతాలకు ఎత్తటంలాంటి పనులను మహిళలు నిర్వర్తిస్తున్నారు. రసాయనికాల పిచికారీ పనిని కూడా కొద్ది మంది స్త్రీలు అక్కడక్కడా చేపడుతున్నారు.

2013 ఆక్స్ ఫామ్ నివేదిక ప్రకారం దేశంలో 80 శాతం వ్యవసాయ పనులను మహిళలు చేస్తున్నారు. అయితే 13 శాతం భూమి మాత్రమే స్త్రీల యాజమాన్యంలో వుంది. ఇటీవల యూనివర్సిటీ ఆఫ్ మేరీలాండ్, నేషనల్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ అప్లయిడ్ ఎకనామిక్స్ సంస్థలు విడుదల చేసిన గణాంకాల ప్రకారం దేశంలో వ్యవసాయ కార్మికుల్లో స్త్రీలు 42 శాతం మంది ఉన్నారు. కానీ వారిలో కేవలం రెండు శాతం మందికి మాత్రమే ఏదో కొద్దిగా వ్యవసాయ భూమి ఉంది. వ్యవ సాయంలో మహిళలు ప్రధానంగా గుర్తింపు సమస్యను ఎదుర్కొంటున్నారు. భూమిపై యాజమాన్య హక్కులు లేనందున మహిళా వ్యవసాయ కార్మికులు, భర్తలు లేని

మహిళా రైతులు, కౌలు మహిళా రైతులు తత్సంబంధిత హక్కులను కోల్పోతున్నారు.

❖ మహిళా వ్యవసాయ కార్మికులను అధికారులు గుర్తించకపోవడంతో సమస్యలు మొదలవుతున్నాయి. హక్కులను కోల్పోవడంతోపాటు పరపతి సౌకర్యం, పింఛను, నీటి వనరులు తదితర సౌకర్యాలను పొందలేక పోతున్నారు.

❖ 2018లో మానవాభివృద్ధిశాఖ దేశంలో నిర్వహించిన ఓ పరిశీలన ప్రకారం 83 శాతం సాగు భూమిని కుటుంబంలో పురుషులు వారసత్వ హక్కుగా పొందుతున్నారు. అదే రెండు శాతం మంది మహిళలకు మాత్రమే భూమి వారసత్వంగా సంక్రమిస్తున్నది.

❖ ఎటువంటి గుర్తింపు లేని కారణంగా చంద్రావతి, మంజు, రామరతి, సుమిత్రాదేవి వంటి మహిళలు గ్రామీణ పరపతి, ఆస్తులు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, నీటి వసతి, ఇతర ఉత్పాదకాలకు సంబంధించిన హక్కులను పొందలేకపోతున్నారు.

మహిళల భూమి హక్కులకు సంబంధించిన అంశాలు :

❖ 2011లో ప్రముఖ వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్త ఎంఎస్ స్వామినాథన్ రాజ్యసభ సభ్యుడిగా 'మహిళా రైతుల హక్కుల' బిల్లును ప్రతిపాదించారు. అయితే అది చర్చకు

కూడా నోచుకోకుండానే 2013లో రద్దయింది.

❖ వ్యవసాయరంగంలో మహిళల ప్రాధాన్యతను గుర్తిస్తూ రాష్ట్రీయ మహిళా కిసాన్ దివస్ దేశం జరుపుకుంటోంది. దానికి అనుగుణంగానే చట్టపరమైన, వ్యవస్థాపరమైన మార్పులను వ్యవసాయరంగంలో తీసుకురావలసిన సమయం ఆసన్నమయింది.

❖ గ్రామీణ మహిళల హక్కులపై ఐక్యరాజ్య సమితికి చెందిన కమిటీ ఆఫ్ ఎలిమినేషన్ ఆఫ్ డిస్క్రిమినేషన్ సాధారణ సూచన - 34 ప్రకారం భూమి హక్కులను అతిక్రమించటం అంటే మానవ హక్కులను ఉల్లంఘించటమే.

❖ హిందూ వారసత్వ సవరణ చట్టం 2005 ప్రకారం కుమార్తెలకు కూడా దాయాది హక్కులతోపాటు ఆస్తిలో సమాన హక్కులను కలుగజేసింది. కేంద్ర మహిళా, శిశు అభివృద్ధి సంక్షేమశాఖ తయారు చేసిన జాతీయ మహిళా విధానం 2016లో మహిళలకు భూమిపై హక్కు ప్రాధాన్యతను గుర్తించింది.

❖ అయితే కౌలు రక్షణ, ముఖ్యంగా భూ యాజమాన్యం, సదుపాయాల అందుబాటు, నియంత్రణ తదితర అంశాలు వ్యవసాయరంగంలో మహిళల ఆర్థిక సాధికారతకు సవాలుగా నిలుస్తున్నాయి.

❖ చీనా అగర్వాల్ (1993) ప్రకారం మహిళలు వారి న్యాయపరమైన హక్కులను వినియోగించుకోవడంలో అనేక అంశాలు అడ్డంకిగా వున్నాయి. వాటిలో పెళ్లయిన తరువాత భర్త కుటుంబంతో నివసించాలన్న సంప్రదాయం, నివాసం మారటం, సొంత గ్రామం వదలి వేరొకచోటుకు వెళ్లాల్సి రావడం, మగ, ఆడ కలిసి బయటకు వెళ్లటాన్ని వ్యతిరేకించటం, స్త్రీలలో అక్షరాస్యత స్థాయి తక్కువగా వుండటం తదితర అంశాలు కారణాలుగా చెప్పవచ్చు.

❖ భూమిపై మహిళలకున్న హక్కుల గురించి అవగాహన లేకపోవడం కూడా సమస్యను జరిలం చేస్తున్నది. దీనికితోడు ఇంట్లోని మగవారితోనూ, బంధువులతోనూ గొడవ పడేందుకు ఇష్టపడకపోవడం కూడా మహిళలు భూమిపై హక్కు పొందటానికి అవరోధంగా నిలుస్తున్నది.

❖ భూమి రికార్డులను సక్రమంగా నిర్వహించకపోవడం కూడా మరొక కారణం. అరకొర వివరాలతో అశాస్త్రీయంగా రికార్డుల నిర్వహణ వలనా, భూమి రికార్డులను పరిమిత స్థాయిలో కంప్యూటరీకరించినందున లబ్ధిదారులను గుర్తించడంలో సవాళ్లు ఎదురవుతున్నాయి.

❖ రైతులకు మేలు చేసే పథకాలు మహిళలకు వర్తించని దుస్థితిని తొలగించేందుకుగాను పాలకులు ప్రయత్నించక పోవడం పరిశీలనార్హం. భర్త చనిపోయిన మహిళా రైతుకు ఆస్తి యాజమాన్యం

❖ ప్రముఖ పాత్రికేయుడు పి. సాయిరామ్ లెక్కల ప్రకారం దేశంలో సరళీకరణ విధానాల ఫలితంగా 20 సంవత్సరాలలో

మూడు లక్షల మంది రైతులు ఆత్మహత్య చేసుకున్నారు. ఒక్క మహారాష్ట్రలోనే 53 వేల మంది భర్తలను పోగొట్టుకున్న మహిళారైతులున్నారు. అందులోనూ విదర్భ ప్రాంతంలో 10,600 మంది నివసిస్తున్నారు. దేశంలోనే విదర్భ ప్రాంతం రైతన్నల ఆత్మహత్యలకు కేంద్రంగా కొనసాగుతోంది.

❖ ఈ మధ్య కాలంలో మహిళా కిసాన్ అధికార్ మంచ్ నిర్వహించిన పరిశీలన ప్రకారం - మరట్వాడా, విదర్భ మధ్య జిల్లాల్లో భర్తలు కోల్పోయిన 505 మంది మహిళా రైతుల్లో 40 శాతం మంది కేవలం వ్యవసాయంలో నష్టపోయి, అప్పులు చెల్లించలేక చనిపోయిన వారి భార్యలే కావటం పరిశీలనార్హం.

❖ ఈ మహిళా రైతులెవ్వరికీ వారు

సాగుచేసుకుంటున్న భూమిపై హక్కులు దక్కలేదు. అయితే 35 శాతం మందికి వారు నివసిస్తున్న కుటుంబ వారసత్వ ఇంటిపై హక్కు దక్కింది.

❖ తాము పింఛను పొందే అవకాశం వుందన్న విషయం 33 శాతం మందికి తెలియదని వెల్లడయింది. మహిళలను రైతులుగా గుర్తించకపోతే వారు వ్యవస్థాపరమయిన హక్కులనూ, సదుపాయాలనూ ఏ విధంగా పొందలేరో ఈ గణాంకాలు విదితం చేస్తున్నాయి.

❖ ఆహారం - వ్యవసాయరంగ సంస్థ నివేదిక ప్రకారం మహిళలకు భూమినీ, దానిపై హక్కులనూ కల్పించటం ద్వారా అభివృద్ధి చెందుతోన్న దేశాలలో 2.5 శాతం నుంచి నాలుగు శాతం దాకా వ్యవసాయ ఉత్పత్తిని పెంచవచ్చు.

ప్రపంచవ్యాపితంగా 12 శాతం నుంచి 17 శాతం వరకూ ఆకలిని నివారించవచ్చనీ వెల్లడించింది.

❖ భర్తను పోగొట్టుకున్న వ్యవసాయ మహిళా రైతులకు సాగు సంబంధిత అవసరాలను తీర్చటం ద్వారా మాత్రమే ఆర్థిక, రాజకీయ, సామాజిక, మానసిక సాధికారతను చేకూర్చగలము.

❖ లింగభేదాలను రూపుమాపేందుకుగాను మహిళలకు భూయాజమాన్య హక్కుల కల్పన అత్యంత అవసరం. పితృస్వామ్య వ్యవస్థ లోపాలను తక్షణం సరిజేయాలి.

❖ భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 ప్రకారం స్త్రీ, పురుష సమానత్వం సిద్ధించాలంటే ముందుగా భూసమస్యలు పరిష్కారం కావాల్సిందే.

(డాన్ టు ఎర్త్ పత్రిక సౌజన్యంతో)

తొలి ఐ.ఎ.ఎస్ అధికారి అన్నారాజమ్

ఐఎఎస్ కావాలన్న లక్ష్యం పెట్టుకుని విజయం సాధించిన అన్నారాజమ్ కేరళకు చెందిన మహిళ. అలెప్పిలో 1927 జూలై 17న జన్మించారు అన్నా. కాలికట్ లో డిగ్రీ, మదరాసు విశ్వవిద్యాలయంలో పీజీ పూర్తి చేశారు. ఐఎఎస్ నీ వల్లేమవుతుందని అందరూ ఆమెను నిరాశపరిచినవారే. అయితే అన్నా పట్టుదలతో తన లక్ష్యాన్ని సాధించారు. అందులోనూ తొలి మహిళా భారతీయ ఐఎఎస్ అధికారిగా చరిత్ర సృష్టించారు. ఇదంతా జరగడానికి ముందు ఆమె ఎన్నో సవాళ్లు ఎదుర్కొన్నారు. ఐఎఎస్ గా బాధ్యతలు స్వీకరించాక కూడా అంతే. ఆమెను ఏ విదేశీ సేవలకో, ప్రజలతో అంతగా సంబంధం లేని కేంద్ర ప్రభుత్వ సర్వీసుకో పరిమితం చెయ్యాలని ప్రయత్నించారు. కానీ ఆమె మాత్రం తన సామర్థ్యం నిరూపించుకుంటానంటూ ఎదురు నిలిచారు.

మదరాసు క్యాడర్ కి ఎన్నికైన అన్నాను సబ్ కలెక్టరుగా నియమించేందుకు అప్పటి ముఖ్యమంత్రి రాజాజీ కూడా ఆలోచించారు. చివరకు ఆమె పట్టుదలకు తలొగ్గి తిరువత్తూర్ సబ్ కలెక్టరుగా నియమించారు. అంతే ఇక ఆమె వెనక్కు చూసింది లేదు. కేంద్ర ప్రభుత్వంలో కార్యదర్శి పదవిని అలంకరించిన తొలి మళయాళీ మహిళా అన్నారాజమ్. 1989లో కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆమెను పద్మభూషణ్ పురస్కారంతో సత్కరించింది. 91 ఏళ్ళ వయసులో అన్నారాజమ్ మరణించారు.

సోమరిపోతుల పట్ల కఠినం

(కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు జీవిత కథ)

తాను ఈ వివాహము చేయిస్తానని ఒప్పుకున్నాననీ, అందువలన తక్కువ ఖర్చుతో పనికానివ్వాలనీ వీరేశలింగం పంతులుకు రామకృష్ణయ్య లేఖ రాశారు.

పెళ్లికి రూ. 300 ఖర్చవుతుందని రామకృష్ణయ్యకు వీరేశలింగం తిరుగు జాబు రాశారు. 1886 మార్చి 3న పెళ్లి జరపనున్నట్లు ఆహ్వాన పత్రికను కూడా పంపారు. దీంతో ఆహ్వానం అందుకున్న వారంతా చేరుకున్నారు. పెళ్లి సమయ మయింది. అయితే తీరా పెళ్లి కొడుకు మాయమయ్యాడు. దీంతో పెళ్లి ఆగి పోయింది. ఇలాంటి సంఘటనలు లోగడ కూడా జరిగిన విషయాన్ని వీరేశలింగం అందరికీ వివరించారు. మార్చి 17న రామకృష్ణయ్య నుంచి పంతులు గారికి లేఖ వచ్చింది. 15 రోజుల నుంచి తాను మెడ నొప్పితో బాధ పడుతున్నట్లు రాశారు. అయితే ఈ లేఖ అందిన మూడు రోజులకే రామకృష్ణయ్య మరణించారు.

1884 జనవరిలో నల్లగొండ కోదండరామయ్య పెళ్లి అయ్యే వరకూ వితంతు వివాహాలు చేసుకున్నవారందరూ సుఖముగా కాపురము చేసుకుంటున్నారు. కోదండరామయ్య పెళ్లి జరిగిన రెండు మూడు నెలలకే దంపతుల మధ్య తగాదా ప్రారంభమయింది. వితంతు వివాహాలకు మూనుకున్నప్పుడు మూర్ఖాచారవ రాయణులు, పామరులు, ప్రతిపక్షాలకు చెందిన వారు పంతులుగారిని తిట్టి పోశారు. పలు రకాలుగా ఇబ్బందులు పెట్టారు. వీటన్నింటి కన్నా పంతులుగారి ద్వారా లాభము పొంది, పెళ్లిళ్లు జరిపించుకుని, తీరా తగాదాలకు తనవారే కారణం కావటం ఆయనను బాగా బాధించింది. వితంతు వివాహాలు చేసుకున్న దంపతులకు

ఇంటిని పంతులుగారు కొనుగోలు చేశారు. దానితో వంట, భోజనపు, పడక గదులను కోదండరామయ్య కోరాగా, పంతులుగారు అంగీకరించి వారికి కేటాయించారు. మిగతా భాగంలో చేబ్రోలు వెంకయ్య కుటుంబం, తణుకు చలపతిరావు కుటుంబానికి కేటాయించారు. తన ఇంటిని బాగుచేయించుకోవాలని చెప్పి మార్చిలో ఆరు రూపాయలు, జులైలో అయిదున్నర రూపాయలను పంతులుగారి నుంచి కోదండ రామయ్య అడిగి తీసుకున్నారు. అప్పుడే గోదావరికి వరదలొచ్చాయి. వీధులను వరద నీరు ముంచెత్తింది. కోదండరామయ్య ఇంటి గోడ కొంత కూలి పోయింది. అయితే ఇంటి పునరొద్దరణ కోసం పంతులుగారి నుంచి తీసుకున్న డబ్బును అందుకోసం పైసా కూడా వినియోగించలేదు. పైగా తనమీద పంతులుగారికున్న ద్వేషం కారణంగానే తన ఇంటికి మరమ్మతు చేయించలేదని నేరా రోపణ చేస్తూ, 1888 ఫిబ్రవరి 15న కార్యనిర్వాహక సంఘానికి వినతి పత్రం కూడా పంపారు. నిరక్షరాస్యులయిన పలువురు కలిసి చేసే హాని కంటే ఒక విద్యాధికుడు వంద రెట్లు అధికంగా చేస్తాడని అనుకున్నారు. యాచకవృత్తి మంచిది కాదన్న

తలపు మన దేశంలో లేదు. పని చేయకుండా ఊరకనే కూర్చోవటాన్నే గొప్పగా భావిస్తారు. సాధ్యమయినంత వరకూ ఎదుటి వారి నుంచి డబ్బు లాగేందుకు ప్రయత్నిస్తారు. వికలాంగులు తప్ప మిగతా వారందరూ విధిగా పాటు పడాలని పంతులుగారి అభిప్రాయం. సోమరి పోతులకు డబ్బు ఇవ్వటం పాపమని పంతులుగారి తలపు. ఫిబ్రవరి 26న విచారణ సమయమున ఇంటి మరమ్మతు పనులకు ఇచ్చిన లెక్కనూ, తనకు ముట్టినట్లు కోదండరామయ్య రాసిచ్చిన రశీదునూ పంతులుగారు సంఘ సభ్యులకు అందజేశారు. తాను ప్రెస్ పని చేస్తానని మంజూలూరి గోపాలం పంతులు గారిని అడిగారు. తనకు రామచంద్రరావు, శేషయ్యకు ఇస్తున్నట్లు నెలకు ఎనిమిది రూపాయలు ఇవ్వాలని ఆయన కోరాడు. అందుకు పంతులుగారు జవాబిస్తూ... “వాళ్లు చదువు కుంటున్నారు, నువ్వు దృఢంగా వున్నందున కష్టపడి పనిచేసుకో” అంటూ సూచించారు. కష్టపడటం ఇష్టం లేనివారికి తాను పని ఇవ్వనని స్పష్టంచేశారు. గోపాలం ఓసారి కాకినాడకు వెళ్లి తనగోడు విన్పించాడు. తదుపరి రామకృష్ణ రాజమహేంద్ర వరంలో పంతులుగారిని కలిసినపుడు ఆ విషయం ప్రస్తావించారు. అప్పుడు పంతులుగారు “దృఢకాయులకు, పని చెప్పిననూ చేయని సోమరిపోతులకు మీ డబ్బుయిననూ ఇవ్వను” అని తేల్చి చెప్పారు. చదువులేనివారు దురాశపడరనీ, తక్కువ ఫలితముతోనే నంతృప్తి వడతారనీ పంతులుగారి అభిప్రాయం. నిరక్షరాస్యుల కంటే విద్యావంతులు భిన్నమయినవారని ఆయన భావన. మూడవ వితంతు వివాహము చేసుకున్న విద్యావంతుడైనా 300 రూపాయలు ఇస్తున్నానని పంతులు గారు చెప్పారు.

(సశేషం)

కనీస పేసీటుల కరెక్టు కారణంగానే బడులకు ఆడపిల్లలు డుమ్మా చదువుకునే పిల్లలు - ఓ పరిశీలన

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం (8 మార్చి 2019) సందర్భంగా నిర్వహించిన ఓ పరిశీలన ప్రకారం 90 శాతం మంది ఆడపిల్లలు బడికి వెళ్లడానికి తోడు లేని కారణంగా ఒంటరిగా వెళ్ల లేక చదువు మానేస్తున్నారని తేలింది.

స్వచ్ఛంద సంస్థ సిఆర్వై ఈ పరిశీలనను ఆంధ్రప్రదేశ్, హరియాణా, బిహారు, గుజరాత్ రాష్ట్రాలలో నిర్వహించింది. ఈ సంస్థ ప్రతినిధులు మొత్తం 1604 కుటుంబాలకు చెందిన మూడు వేల మంది ఆడపిల్లలతో ముఖాముఖీ మాట్లాడారు.

- + అనారోగ్యం కారణంగా తరచూ బడి మానేయవలసివస్తున్నదని 52 శాతం మంది ఆడపిల్లలు తెలిపారు. బడిలో మహిళా ఉపాధ్యాయులు లేకపోవటం కూడా తరచూ బడికి పోకపోవటానికి ఓ కారణంగా తెలిపారు.
- + నెలసరి కారణంగానూ బడికి మానేస్తున్నట్లు అత్యధికులు తెలిపారు.
- + 87 శాతం బాలబాలికలకు వేరువేరుగా మరుగుదొడ్లు ఉన్నప్పటికీ నీటి లభ్యత మాత్రం లేదు.
- + అలాగే సరైన రోడ్లు లేకపోవటం, రవాణా సౌకర్యం లేకపోవటం కూడా ఆడపిల్లలు బడి మానేస్తున్న కారణాలలో ప్రధానమయినవే.
- + ప్రత్యేకించి గుజరాత్, ఆంధ్రప్రదేశ్ లలో బడికి, ఇంటికి దూరం వున్నా, రవాణా ఖర్చులు భరించలేక చదువును నిలిపివేస్తున్నారు.
- + కుటుంబం, సంఘం తమ చదువులకు ఆటంకం కలిగించకుండా ప్రభుత్వం చూడాలని బడికి వెళ్తున్న ఆడపిల్లల్లో అత్యధికులు ఆకాంక్షించారు.
- + ఆడపిల్లలు తమ చదువుల కొనసాగింపుకు స్వీయ ప్రేరణే ముఖ్యమని 88 శాతం మంది అభిప్రాయపడ్డారు.
- + కుటుంబంతోడు కోరుకుంటున్నామని

87 శాతం మంది ఆడపిల్లలు చెప్పారు.

- + తమకు ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహకాలు అందుతున్నాయని 70 శాతం మంది విద్యార్థినులు తెలిపారు.
- + ఆడపిల్లల చదువుల్లో వారి తల్లిదండ్రుల పాత్రను కూడా సంస్థ ప్రతినిధులు విశ్లేషించారు. తమ పిల్లలకు చదువే ముఖ్యమని ఆంధ్రలో 98 శాతం తల్లిదండ్రులు అభిప్రాయ పడగా, గుజరాత్ లో 89 శాతం మంది చెప్పారు. అదే హరియాణాలో 75 శాతం మంది, బిహారులో 76 శాతం మంది కోరుకుంటున్నట్లు వెల్లడయింది.
- + ఆడపిల్లల్లో చదువరుల సంఖ్యను పెంచేందుకు ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహకాలు ఉన్నట్లుగా తెలియదని ఈ నాలుగు రాష్ట్రాలలో 40 శాతం మంది తెలిపారు. ప్రత్యేక పథకాలు వున్నట్లు తెలిసివుంటే తాము వుపయోగించుకునేవారమని వివరించారు. వారిలో ప్రతి పదింట తొమ్మిది మంది హరియాణా, ఆంధ్రప్రదేశ్ లలోనే ఉన్నారు.
- + బడికి పోయే ఆడపిల్లలకు ఏర్పాటు చేసిన ప్రత్యేక ప్రోత్సాహకాల పట్ల బిహారులో 74 శాతం మందికి, గుజరాత్ లో 88 శాతం మందికి అవగాహన ఉన్నట్లు తేలింది. అయితే అదే ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కేవలం 20 శాతం మందికి మాత్రమే తెలుసని తేలింది.
- + ఈ పథకాలను వుపయోగించుకునే విషయానికొస్తే, అత్యధిక సందర్భాలలో పథకం అమలులో ఆలస్యం, కఠినమయిన అర్హతా ప్రమాణాలు, పథకం ప్రయోజనాలు నిజ జీవితంలో

అవసరాలకు భిన్నంగా వుండటం తదితర కారణాల రీత్యా నిర్వీర్యం అవుతున్నట్లు పరిశీలనలో వెల్లడయింది.

- + ప్రత్యేక పథకాలను వుపయోగించు కోలేకపోతున్నవారిలో అత్యధికులు 11-14 సంవత్సరాల వయస్కులు. వారిలో సామాజికంగా, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన కుటుంబాల ఆడపిల్లలు అధికం.

సిఆర్వై - సీతూఓ పూజామర్వాహ సూచనలు ఇవే :

- + ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహకాలను ఆడపిల్లలందరూ వుపయోగించు కోవాలంటే వాటిని సకాలంలో అమలు చేయాలి.
- + ఆడపిల్లలందరినీ బడికి రప్పించాలంటే విధిగా సురక్షితమయిన రవాణా సౌకర్యాన్ని కల్పించాలి.
- + చిన్న పిల్లల కోసం బాల బడులను నివాస ప్రాంతాలలో ఏర్పాటు చేయాలి.
- + సామాజికంగా ఆడపిల్లలపట్ల చూపే సంకుచిత భావాలను మార్చేందుకు ప్రయత్నించాలి.
- + ఆడపిల్లల సామాజిక స్థితిని విస్తృత పరచేందుకు ప్రభుత్వాలు కృషి చేయాలి.

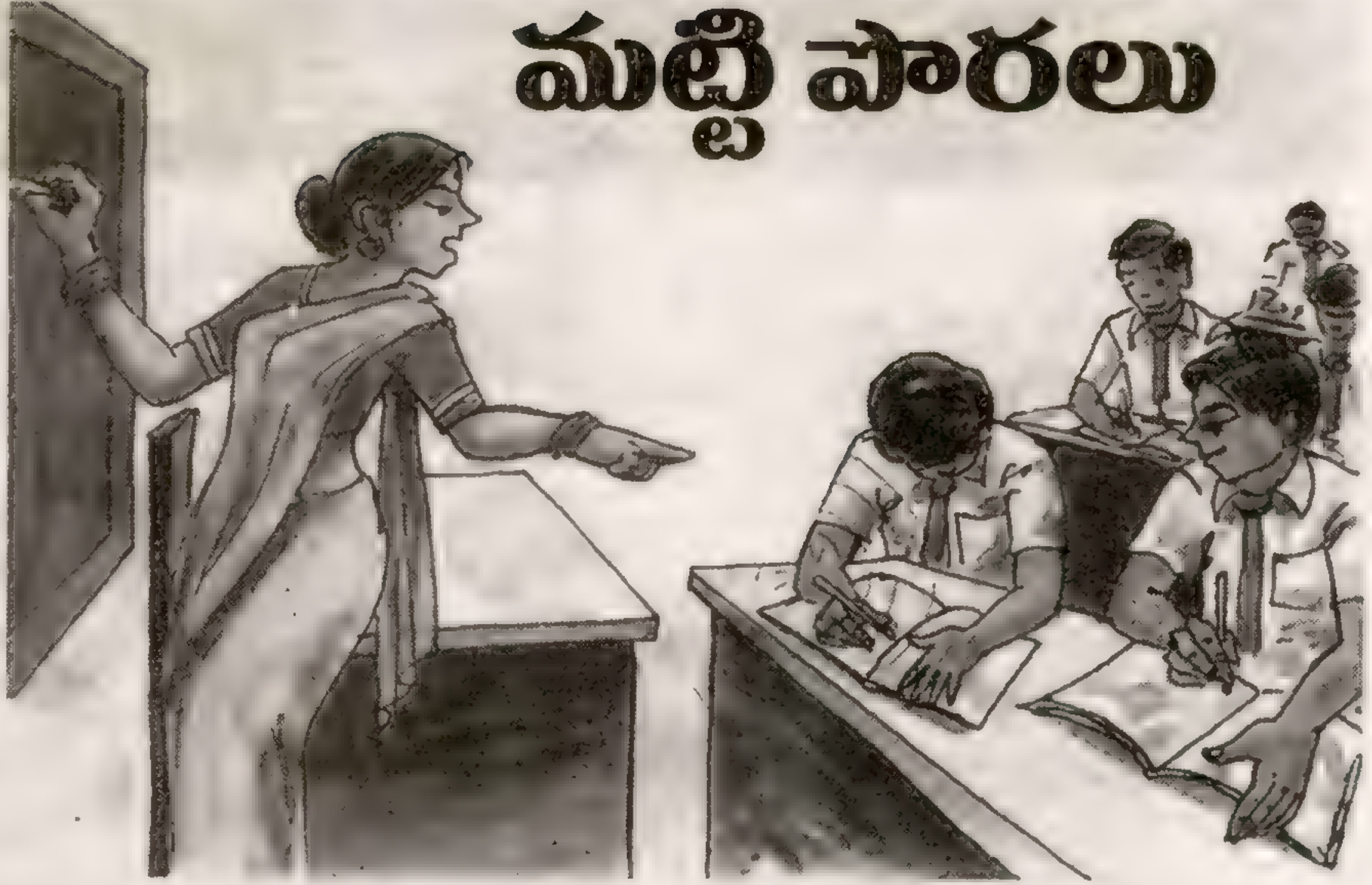
పెద్ద పెద్ద ఉపదేశాలివ్వటం, పిల్లలకు ఉచిత సలహాలివ్వటం మాలాంటి పెద్దలకు అలవాటు.

పెద్దవాళ్లు తామెంతో తెలివిగలవాళ్లలా ప్రవర్తిస్తుంటారు. కానీ వాళ్లలో కొద్దిమంది మాత్రమే విజ్ఞానవంతులు. ఈ పెద్దలంతా ఎంతో చిత్రంగా, తమకు తాముగా పరిమిత పరిధులను, సమూహాలను నిర్మించు కుంటారు.

ఏడో తరగతి తెలుగు పుస్తకంలోని జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ రాసిన 'పిల్లలకో వుత్తరం' పాఠాన్ని తరగతి గదిలో ఆదర్శ పఠనం చేస్తున్నాను. మధ్యమధ్యలో విద్యార్థులంతా పుస్తకంలో చూస్తున్నారా... లేదా... గమనిస్తున్నాను. దించిన తల ఎత్తకుండా కూర్చున్న రసూల్ కంటబడ్డాడు.

“రెండు రోజుల నుంచీ బడికి రాలేదు ఎందుకనిరా?” అనటంతోనే వాడిలోని పుస్తకాన్ని కిందబెట్టి, చటుక్కున లేచి చేతులు కట్టుకున్నాడు. వాడి ముఖంలో దుఃఖపు ఛాయలు కనిపించాయి. తనేదో చెప్పబోతుండగా, చుట్టూరా వున్న నలుగురు పిల్లలు అందుకుని “టీచర్ మరే, వీడే!” అంటుండగానే ఎవరిష్టం వచ్చినట్లు వారు మాట్లాడుకోవటం ప్రారంభించారు పిల్లలు. పాఠం అయిపోయిన తర్వాత రసూల్ విషయం చూడటం మంచిదనిపించింది. కాస్త గొంతు పెంచి “ఏయ్, పిల్లలూ! మాటలాపి అందరూ ఒక్కసారి ఆ పేరా చదవండి.” అన్నాను.

నా కళ్లు తరగతిని, కలియజూస్తున్నా, మనసు మాత్రం గత ఏడాదికెళ్లింది. ఈ రసూల్ ఆరో తరగతిలో ఎంత మూర్ఖంగా ఉండేవాడో! అందరూ తన అజమాయిషీలో ఉండాలంటాడు. తను చెప్పింది చేయాలి. తను చేసింది అందరూ చూడాలి. తనకు అనుకూలంగా లేని పిల్లలను కొట్టటం, అది కుదరకపోతే మిగతా పిల్లలను వారి నుంచి వేరుచేయటంలాంటి పనులు చేసేవాడు. ఇదంతా గమనించి వాణ్ని రెండు మూడు

సార్లు మందలించినా ప్రయోజనం లేకపోయింది.

ఓ రోజు తరగతిగది లోకి వెళ్లేసరికి రంగస్థలంలా వుంది. “ఏంటిరా ఇది?” అంటే! పిల్లలంతా కలిసి కుడి కంటి కింద రక్తం కారుతున్న వినయ్‌ని నాదగ్గరకు తీసుకువచ్చారు. కనుగుడ్డుకేమయినా ప్రమాదమేమోనని భయపడుతూనే నీళ్లు తెప్పించి కడిగి, చూసి ఊపిరి పీల్చుకున్నాను. అప్పుడడిగాను “ఏమి జరిగింది రా” అని. “రసూల్ ఇనుప స్కేలుతో కొట్టాడు టీచర్” పిల్లలంతా అదే మాట.

నాకు కోపం తారాస్థాయికి చేరింది. అదే స్కేల్‌తో రసూల్ అరచేతులపై నాలుగు తగిలించి “ఎందుకు కొట్టావురా వాణ్ని? ఆ దెబ్బ కంటికి తగిలితే ఏమయ్యేదిరా? అరచినట్లు అడిగాను. వాడు సమాధానం చెప్పలేదు. సరికదా... వీలయితే నా చేతిలో వున్న స్కేల్ లాక్కొని నన్ను కొట్టేటట్లు చూస్తున్నాడు. “చెప్తావా? బయటికి వెళ్తావా?” అనటంతోనే బయటకెళ్లి నిల్చున్నాడు. ఒక్క క్షణం ఏమి చేయాలో తోచింది కాదు.

ఆ రోజు క్లాసు అయిందని పించు కున్నాను. మరుసటిరోజు రెండు పాఠ

దినపత్రికలను పట్టుకుని తరగతి గదిలోకి వెళ్లాను. వాళ్లంతా గతం మాదిరిగా కాకుండా, రెండు బృందాలుగా విడిపోయి కూర్చున్నారు. “రసూల్! ఇట్రా!” అన్నాను. అనుమానంగా, ఆశ్చర్యంగా నావైపు చూశాడు. “ఈ పత్రికలో ముఖ్యమయిన వార్తలున్నాయి... నువ్వు చదువుదువుగానీ రా!” అన్నాను. వాడు లేచి వచ్చాడు.

“పిల్లలూ ఇప్పుడు రసూల్ రెండు విషయాలు చదువుతాడు. అందరూ శ్రద్ధగా వినండి. తర్వాత ప్రశ్నలడుగుతాను” అంటూ ఏమేమి చదవాలో చూపించాను. వాడు నిదానంగా చదివినా, స్పష్టంగా చదివాడు. తరువాత ఆ సంఘటనలను విపులంగా వివరించి “ఇప్పుడు చెప్పండి! వందమందిని చంపి తానూ పోయిన ఆత్మాహుతి బాంబర్ మీ డ్రెండా! తాను చనిపోయినా మరో ఏడెనిమిది మందిని అవయవదాత మీ డ్రెండా?? అడిగాను. “అవయవదాతే మా డ్రెండ్” ముక్తకంఠంతో అన్నారంతా. “రసూల్ నీకూ!” అనగానే, “ఈయన్ను చచ్చిపోయిండుగా టీచర్!” పత్రికలోని అవయవదాత ఫోటో చూస్తూ అన్నాడు. “అవును నాన్నా, ఆ అబ్బాయి చనిపోయాడు... కానీ తన అవయవాలతో పునరుజ్జీవనమందుకున్న వారి రూపంలో

బతికే వున్నాడు. అంతటి అదృష్టం ఎందరికీ వుంటుంది చెప్పు” పాఠ్యపుస్తకాన్ని చేతిలోకి తీసుకుంటూ అన్నాను.

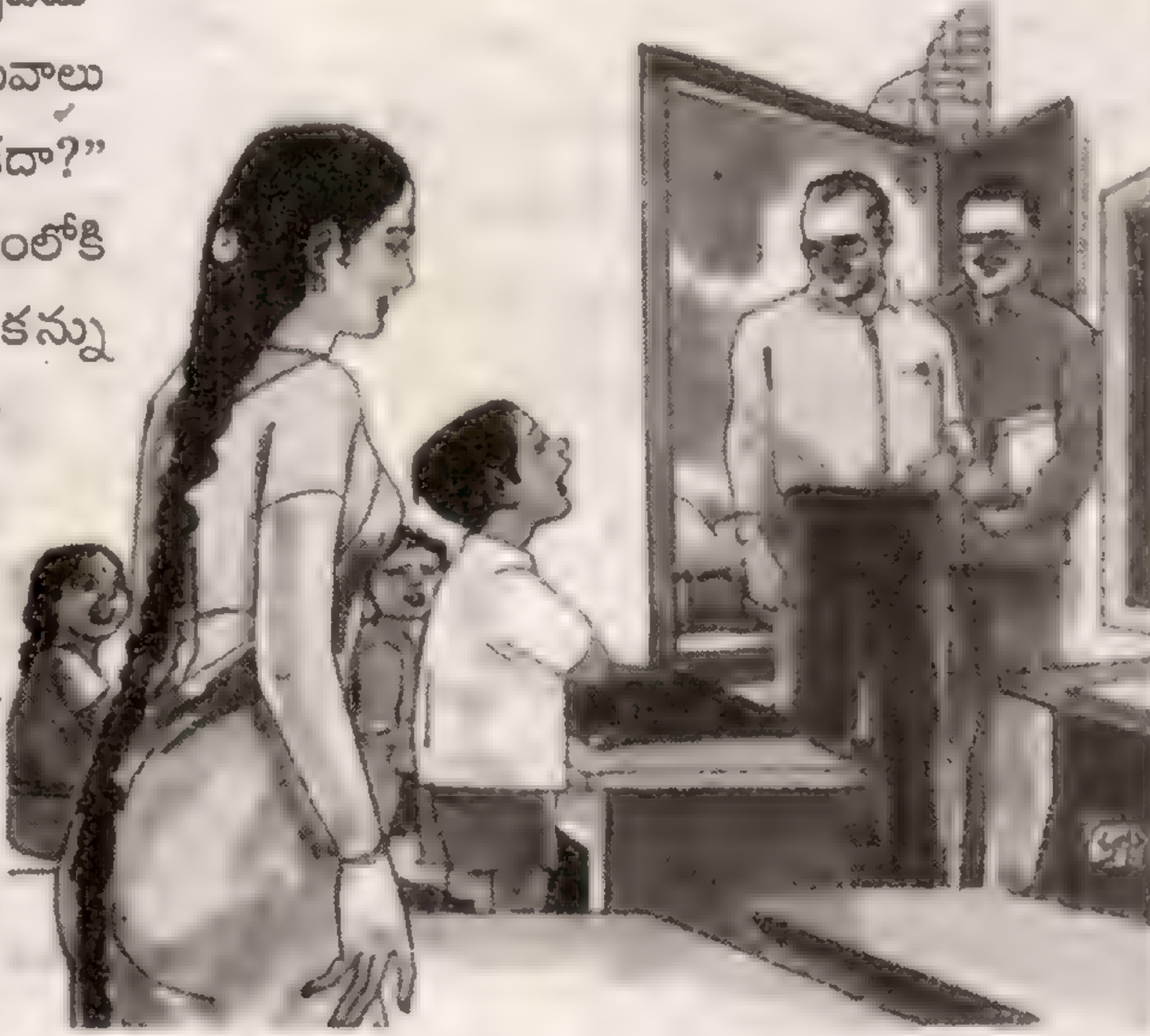
“అలా మనం కూడా ఇవ్వాలనుకుంటే చచ్చిపోవాలా టీచర్! వినయ్ అడిగాడు. “ఛఫ! అలాకాదు నాన్నా! ప్రతిరోజూ ఎన్నో విధాలుగా, ఎంతోమంది చనిపోతుంటారు కదా! వారి దేహాన్ని కాల్చటమో, పూడ్చటమో చేస్తుంటారు అవునా? అప్పుడు అవయవాలు వృధాగా మట్టిలో కలిసిపోతాయి కదా?” రసూల్ భుజంపై చేయివేసి వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ అన్నాను. “నిన్న నా కన్ను పోయింటే అలా ... ఎవరయినా ఇచ్చేవారా టీచర్? రసూల్ ని చూస్తూ అడిగాడు వినయ్!

అప్పటిదాకా సన్నగా పడుతోన్న చినుకులు వూపందు కున్న గాలితో కలిసి కిటికీలో నుంచి గదిలోకి జొరబడ్డాయి. “టీచర్ బుక్స్ తడిచి పోతున్నాయ్” అంటూ కేకలు పెడుతూ నలుగురు పిల్లలు లేచి కిటికీ తలుపులు మూసేశారు.

“పిల్లలూ ఈ తలుపు తయారీకి కావలసిన చెక్క మనకు ఎక్కడ నుంచి వస్తుంది? అనడిగి మాటల్లో పడిన పిల్లల దృష్టిని నా వేపు మళ్లించుకున్నాను. “చెట్ల నుంచి వస్తుంది టీచర్”. వర్షం హోరుకన్నా గట్టిగా అరిచి చెప్పారంతా. “బతికివున్నప్పుడు గాలి, నీడతోపాటు పండ్లనిచ్చి, చనిపోయాక, ఎండ వానల నుంచి అందరినీ రక్షించే చెట్టులాగా మనం కూడా పరులకు మేలు చేయాలేగానీ... హాని తలపెట్టకూడదు. శత్రువైనా ఆపదలో వుంటే సహాయం చేసే సంస్కృతి మనది” అంటూ ‘నేను సైతం’ పాట వినిపించాను.

ఆ తరువాత రోజు తరగతి గదిలోకి వెళ్లేసరికి రసూల్, వినయ్ జంటగా కూర్చోని కనిపించారు. పిల్లలదెంతటి పసిడి మనసు!

ఉగ్రవాద సంస్థలు ఇలాంటి అమాయకులను చేరదీసి, శిక్షణనిచ్చి ఛాందసులుగా, దేశద్రోహులుగా మార్చేస్తాయి కాబోలు అనిపించింది. ఆ తరువాత రసూల్ లో మంచి నాయకత్వ లక్షణాలు కనిపించాయి. పిల్లలందరినీ తన చేతలతో ఆకట్టుకునేవాడు.

చదువులోనే కాక సహ పాఠ్య కార్యక్రమాల్లోనూ బాగా ముందుంటున్నాడు. అప్పటి నుంచీ వాడు బడి మానేసింది ఇప్పుడే!

మళ్లీ ఒక్కసారి తరగతినంతా కలియజూసి వినయ్ బడికి రాలేదేమిటరా! అన్నాను. “లారీ గుద్ది వాళ్ల నాన్న చని పోయిండు టీచర్” పిల్లలు చెప్పిన విషయం నా చెవులు జీర్ణించుకునే లోపు “మేడం, మిమ్మల్ని హెచ్ యంగారు పిలుస్తున్నారు” అటెండరు చెప్పాడు.

“పిల్లలూ ... మీకు నెహ్రూ ఉత్తరం రాశారు కదా! అలానే మీకు నచ్చిన పెద్దలకు ఒక వుత్తరం రాయండి! నేనిప్పుడే వస్తాను.” అని చెప్పి ఆఫీసు రూం దగ్గరకు వెళ్లాను.

“సార్, పిలిచారట!” హెచ్ యం తోపాటు అక్కడున్న ఇద్దరు వ్యక్తులూ నా వేపు దృష్టి సారించారు. సార్ ఏదో చెప్పబోయే లోపు “ఏంది అయివారమ్మా... నువ్వు

పిల్లోళ్లకి చదువు చెప్తాండావా? తగువులాటలు నేర్పుతుండావా” ఆ ఇద్దరిలో ఒకావిడ అందుకుని అంది. “మీరుండండి... నేను మాట్లాడు తానుగదా” హెచ్ యం వాళ్లను అనునయిస్తూ, “మేడం... వీళ్లు రసూల్ తల్లిదండ్రులు... ఆ అబ్బాయి టీసీ ఇవ్వమని

అడుగుతున్నారు” కొంచెం నసుగు తున్నట్లు అన్నాడు. “ఎందుకు సార్! పిల్లాడు బుద్ధిగా చదువు కుంటుంటేనూ” నా మాట పూర్తి కాకుండానే “నువ్వు మా ఇంటా వంట లేని బుద్ధులన్నీ నేర్పు తుండావు” గట్టిగా అందావిడ. “నువ్వుండవమ్మా నేను మాట్లాడు తున్నానుగదా!” అంటూ ఆమెను గదమాయించి... “మేడం... మన బళ్లో చదివే వినయ్ వాళ్ల నాన్న చనిపోయా డట. వాళ్ల ఇల్లు వీళ్లింటికి దగ్గరేనట. శవ సంస్కారాలు జరుగుతుండగా

రసూల్ వాళ్లింటికి వెళ్లి శవాన్ని పూడ్చి పెట్టాడ్డు... ఆసుపత్రికి పంపిస్తే పనికొచ్చే అవయవాలు తీసి శరీరాన్ని మళ్లీ మనకు అప్పగిస్తారు... అంటూ అంబులెన్స్ కు ఫోను చేశాడట. వాళ్లొచ్చి విషయం అడిగితే వినయ్ ఇంట్లో వాళ్లు కాదన్నారుట. దాంతో అందరూ కలిసి పిల్లలిద్దరినీ తిట్టారట! జరిగింది చెప్పాడు హెచ్ యం.

రసూల్ తండ్రి అందుకుని “ఏదో చిన్నబిడ్డ తెలిసీ తెలవక ఏదో అన్నాడు... వాళ్లందరికీ సర్ది చెప్పుకుంటుంటే... మా బేటాగాడు ఏదో మాట్లాడి గలాటా పెద్దది చేసిండు” అన్నాడు.

“పరువుగా బతికేటోళ్లం.... వానికి తగులాటలు తగిలించును... ఎన్నడూ లేంది నా బేటాని చావు దెబ్బలు గొట్టినా”. ఏడుపందుకుంది రసూల్ తల్లి. “నువ్వు ఏడవకమ్మా! ఏదో పొరబాటు జరిగిందిలే”

రసూల్ తలపై చేయి వేసి. వాడు సరేనన్నట్లు తలా డించి, వాడి అమ్మా, నాన్నలకు ఏదో చెప్పాడు. వాళ్లు పియస్ టీచరుకు నమస్కరించి, నా వైపు ఒక చూపు విసిరి వెళ్లిపోయారు.

“ఇలాంటి తెలిసీ తెలియని వాళ్లని తగిలించు కోకూడదు మేడం. ఆ

అన్నాడు సోషల్ టీచర్. “మా పిల్లోనికి ఈ సదువులేమొద్దులే అయవారూ... వాళ్ల నాయినోపాటు కిరానాకొట్లో కూర్చుంటే బతికిపోతాడు” కొంగుతో కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ అంది ఆవిడ. ఇంతలో పియస్ టీచర్ కల్పించుకుని “ఇంత చిన్న విషయానికి పిల్లాడిని బడి మానిపిస్తారా? అంటూ రసూల్ని పిలిచి “ఒరేయ్ ఇక నుంచీ మీ అమ్మా, నాన్న చెప్పినట్లు విను... దేనికి ఎదురు చెప్పకు సరేనా! అన్నాడు

తలనొప్పి మనం తట్టు కోలేము!” అన్నాడు మరో టీచరు. అస్సలు ఖర్చు లేనిది, అత్యంత తేలికయినదీ ఏదయినా ఉందీ అంటే అది ఉచిత సలహా మాత్రమే. ఇచ్చేవాళ్లే తప్ప ఆచరించే వాళ్లండరు అని అనుకున్నాను. కానీ ఒక మంచి సలహా పిల్లల్ని ఇంత ప్రభావం చేస్తుందని ఊహించలేక పోయాను. “సార్, వెళ్తాను” హెడ్డాస్టరుతో చెప్పి వచ్చేశాను.

రసూల్ నాదగ్గరకు వచ్చి “టీచర్! ఈ పెద్దోళ్లందరూ పిల్లలు చెప్పేది ఏదీ వినరుగానీ... కలెక్టర్లు, డాక్టర్లు చెప్పింది చేస్తారు కదా! అన్నాడు. అవును అన్నట్లు చిన్నగా నవ్వాను. ఎందుకు అన్నట్లు కళ్లెగరేశాను. వాడు నా కళ్లలోకి సూటిగా చూస్తూ “నేను బాగా చదువుకుని కలెక్టరు నయ్యి అందరూ అవయవదానం చేసేలాగా అర్డర్ వేస్తా” తన నిర్ణయానికి తిరుగు లేదన్నట్లుగా దృఢంగా చెప్పాడు. వాడి మాట తరగతి గదంతా ప్రతిధ్వనించింది.

ఇక థోకా లేదు. నేను నాటిన విత్తనంలో జీవం వుంది. అది బిగుసుకున్న మట్టి పొరలను చీల్చుకుని వచ్చి మొలకెత్త టానికి కొంత కాలం పడుతుంది. అందాకా ఓపికగా నీళ్లు పోయాలి. అనుకుంటూ రసూల్ భుజం తట్టి తన చొరవ, ధైర్యం పిల్లలందరి లోనూ రగిలించాలనే సంకల్పం తో గాలిపీల్చుకున్నాను గుండెల నిండా...!

బిచ్చగత్తెకూ ఉంది ఓ ఆదర్శం

పేరుకు ఆమె బిచ్చగత్తె, కానీ మనసు మాత్రం వెన్న. బిచ్చం ద్వారా సంపాదించిన సొమ్మయితేనేమి, తాను తినంగా మిగిలినదానిని తిరిగి సమాజానికే ఇవ్వాలన్న ఆమె తలపోత ఆదర్శప్రాయం.

నందిని శర్మ - అజ్మీర్ లోని అంబే మాత మందిరం వద్ద బిచ్చగత్తె. బిక్షాటన ద్వారా రోజూ చేతిలో పడే సొమ్ములో కడుపు నింపుకోగా, మిగిలినదానిని బ్యాంకులో జమ చేసేది. అలా 6 లక్షల 61 వేల రూపాయలను ఆమె పొదుపు చేసింది. ఆమెకు నా అనే వాళ్ళు లేరు. బాగా తెలిసిన ఇద్దరు వ్యక్తులను నామినీగా పెట్టింది. తన మరణాంతరం తన పొదుపు సొమ్మును సామాజిక అవసరాలకు వుపయోగించమని తన నామినీలను ఆమె కోరింది. 2018

ఆగష్టులో ఆమె మరణించింది. ఇటీవల జరిగిన పూర్వామా దాడి తర్వాత, నందిని నామినీలకు ఓ ఆలోచన వచ్చింది. ఆమె బ్యాంకులో దాచుకున్న ధనాన్ని పూర్వామా దాడిలో మరణించిన జవాను కుటుంబాలకు అందిస్తే బాగుంటుందని వారు భావించారు. అనుకున్నదే తడవుగా, వారు కలెక్టరును కలిసి తాము నామినీలుగా ఉన్న నందినిశర్మ పొదుపు సొమ్ము గురించి వివరించారు. ఇంకేముంది, కలెక్టరు ఆదేశాలతో సదరు సొమ్మును పూర్వామా బాధిత కుటుంబాలకు అధికారులు అందజేశారు. ఒక యాచకురాలి ఆలోచన... పూర్వామా విషాద సంఘటన సందర్భంగా దేశంలో ఎందరికో స్ఫూర్తినిచ్చింది.

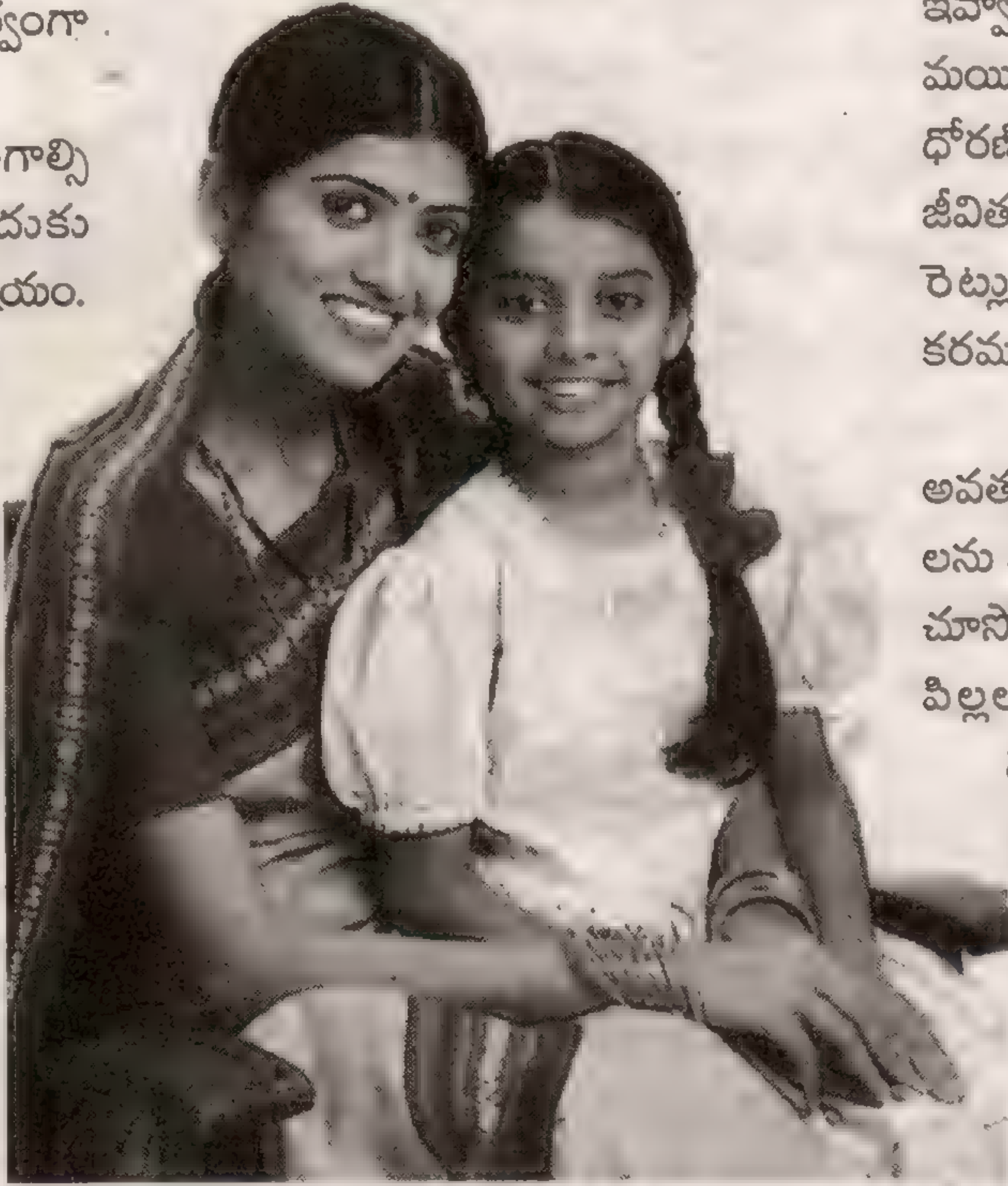

పెంపకం నాడే పిల్లల భవితకు పునాది!

“నాకింక బాధలేదు, భర్తతో, అత్తగారితో ఎలా మెలగాలో, అక్కడ ఎలా వుండాలో మా అమ్మాయి త్వరగానే నేర్చుకుంది” అంటూ ఓ తల్లి తన చుట్టూచేరిన వారితో గర్వంగా చెప్పటం విన్నాను.

ఈ ఉండాల్ని రావటాలు, మెలగాల్ని రావటాలు ఒక్క ఆడపిల్లకే ఎందుకు వర్తిస్తాయో? నాకెప్పటికీ అర్థంకాని విషయం. తమ అమ్మాయి వివాహం కాకముందు వేటివేటికి రాజీ పడదని చెప్పుకుంటారో, పెళ్లయిన తర్వాత వాటన్నింటినీ అలవోకగా మరచి పోతారు తల్లిదండ్రులు. అల్లుడి సౌఖ్యమే ముఖ్యమవుతుంది. అప్పటి నుంచీ అమ్మాయి రుచులూ, అభిరుచులతో సహా ప్రతిదీ ఆమె భర్త ఆలోచనలపైనే, అవసరాలపైనే, ముఖ్యంగా నిర్ణయాలపైనే ఆధారపడి వుంటాయి. ఆమె మొత్తం జీవితాన్ని నిర్దేశించే హక్కులు - వివాహంతో హఠాత్తుగా అతని అధీనంలోకి పోవటం

వారి ఆదేశాలను తప్పులెంచక నెత్తిన పెట్టుకోవటం అన్నలు కానేకాదు.

ఆశ్చర్యకరమయిన విషయం. ఆడదానిచేత చాకిరీ చేయించుకుని సుఖపడటానికే పుట్టినట్లుగా ‘అతను’ నమ్మేలా చేయగల పెంపకమే దీనంతటికీ మూలం.

చిన్నపాటి విషయాల్లోనే కాదు, ప్రతి స్థాయిలోనూ రకరకాల ఒత్తిళ్లతో, కారణాలతో, మరణం దాకా తన ఇష్టాయిష్టాలను గుర్తింపునూ కోల్పోయి సగటు స్త్రీ బతాకాల్ని వస్తున్నది. ఆడపిల్లల తల్లులు కూడా అత్త, భర్త ఆదేశాలనూ, నిర్ణయాలనూ ఏమాత్రం జోక్యం లేకుండా శిరసావహించిన నేపథ్యంలోనే పెరుగుతారు కాబట్టి అదే స్త్రీకి గౌరవం తెచ్చిపెట్టగలిగేదని భావిస్తుంటారు!

ఏ సంబంధమయినా ఇరుపక్షాల గౌరవానికి చెందినదని గుర్తించాలి. గౌరవం ఇచ్చిపుచ్చుకోవాల్సిన అంశం. కేవలం ఆడపిల్లలు, వారి కుటుంబం మగవాళ్లకి ఇవ్వాలిందని భావించటం తగనిది. ప్రపంచం అంటే అత్త, భర్త, పిల్లలు మాత్రమే కాదు.

సమాజంలో ఆడపిల్ల పాత్ర, బాధ్యతలు, చేయగలిగిన పనులు - వివాహం తర్వాత కూడా ఎన్నో ఉంటాయని ఆడపిల్లల తల్లిదండ్రులు ఎవ్వరూ చెప్పటం లేదు. అనంతమయిన విషయాలకు తనను బాధ్యురాలిని చేస్తూ, భర్త వైపు రకరకాల మనుషుల్ని భరాయిస్తూ ఉండటానికే ఆడపిల్ల జీవితం ఉద్దేశించినది కాదు. అంతకు మించి ఎన్నో రెట్లు విశాలమయినది. విలువయినది. జీవితానికున్న అద్భుతమయిన అర్థం భర్త సేవ కాదు. తమని తాము శక్తిమంతం చేసుకోవటం, వీలయితే అభాగ్యులను ఆదుకోవటం. సేవ అనే మాటకి అర్థం అదే.

స్వేచ్ఛ అంటే ఒకరిచ్చేది కాదనీ, అణచివేతనీ - నిందలనీ - జీవితంలో ఎదురయ్యే సమస్యలను తట్టుకోగలిగే ధైర్యం - ఎదిరించగల ఆత్మవిశ్వాసం ఆడపిల్లలకి తల్లిదండ్రులు నేర్పాలి. నిష్కల్మషమయిన

హృదయం, ప్రతిఫలాపేక్షరహిత ప్రేమ, దయ, సానుకూల దృక్పథం, భవిష్యత్తు పట్ల ఆశ -

ఇవన్నీ తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలకు ఇవ్వాలి అత్యుత్తమయిన, అమూల్యమయిన సంపదలు. భర్త సేవలో, బానిసత్వ ధోరణితో తరించడానికి కాదు ఓ అడపిల్ల జీవిత వుద్దేశం. అంతకు మించి ఎన్నో రెట్లు విలువయినదీ, పువయోగ కరమయినదీనూ!

భాష్యా . సౌందర్యాన్నిబట్టో, అవతలివారి వ్యక్తిగత శారీరక సంబంధాలను దృష్టిలో వుంచుకునో, విద్యార్హతలను చూసో మనిషిని అంచనా వేయకూడదని పిల్లలకు బోధించండి. మనసులోని నిష్కల్మషత్వం, ఆలోచనల్లోని పున్నతత్వమే నిజమయిన శీలమని వివరించండి. దయచేసి ఊడిగానికో, బానిసత్వానికో, అంతలేని అశక్తతకో, అలవోకగా అలవాటయ్యేలా ఆడపిల్లలకు ఆదినుంచే ఉగ్గు పోయటం

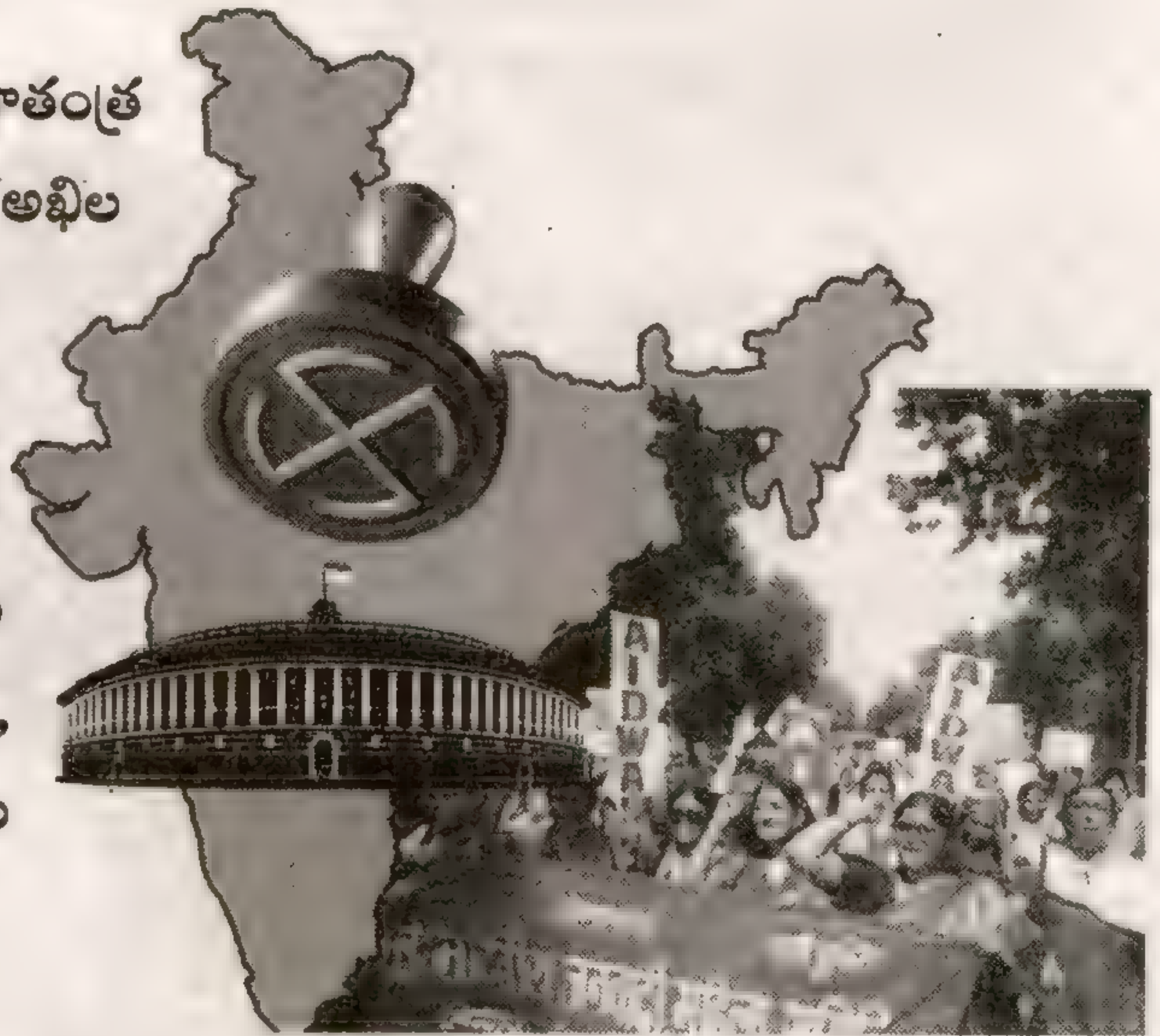
దురదృష్టకరం. అవమానాలనెలా ఎదుర్కోవాలో నేర్పండి. మగవాళ్లముందు సాగిల పడటం ఏ విధంగా తప్పో తెలపండి. మీ ఆడపిల్లలకు మీరే గురువులై దిశానిర్దేశం చేయండి.

వ్యక్తిగా నిలవాల్ని వచ్చినప్పుడు, తల్లిదండ్రుల నుంచి, భర్త నుంచి అవసరమయిన సాయం ఆశించనప్పుడు తనకున్న నిజమయిన ధైర్యం బహిర్గతమవుతుంది. పిల్లలు వారికై వాతే నిరాశ, బానిసత్వపు పోకడలపై పోరాడే విధంగా పెద్దలు తీర్చిదిద్దాలి. జీవితంలో ఆత్మగౌరవమే అత్యంత వుత్తమమయిన విలువగా తెలియజెప్పాలి. అలాంటి గౌరవాన్ని ఎక్కడా విడిచిపెట్ట కూడదని నేర్పించాలి. స్వశక్తితో, సానుకూల దృక్పథం తో తమను తాము రుజువు చేసుకునేలా వారిని ఎప్పటికప్పుడు దృఢతరం చేస్తూవుండాలి.

ఎన్నికల ప్రణాళికల్లో మహిళాభ్యుదయానికి స్పష్టమయిన చోటు ఇవ్వాలిందే!

అఖిల భారత దళిత అధికార మంచ్, అఖిల భారత ప్రజాతంత్ర మహిళా సంఘం, అఖిల భారత సాంస్కృతిక సంఘటన, అఖిల భారత పురోగామి మహిళా సంఘటన, గిల్డ్ ఆఫ్ సర్వీసెస్, ముస్లిం ఉమెన్ ఫోరం, జాతీయ మహిళా సమాఖ్య సంయుక్తంగా 2019 మహిళా కోర్కెల పత్రాన్ని ఢిల్లీలో విడుదల చేశాయి. (ఈ కార్యక్రమంలో వివిధ సంఘాల నాయకులు విమలా థోరాట్, మరియు థావలే, రితూ కౌషిక్, కవితా కృష్ణన్, డాక్టర్ మోహినీ గిరి, సైదా హమీద్, రుషదా, చాయ తదితరులు పాల్గొన్నారు)

2019 ఏప్రిల్ లో జరగనున్న 17వ సార్వత్రిక ఎన్నికలు ప్రజాస్వామిక, లౌకిక శక్తులకు పెద్ద సవాలుగా మారాయి. ఆరెస్సెస్, బీజేపీ ఆధిపత్యంలోని మోడీ గత ఐదు సంవత్సరాల పాలనలో ఆకలి, అభద్రత, హింస, నిరుద్యోగ తదితర సమస్యలు మున్నెన్నటికంటే పెరిగాయి. మతతత్వ ప్రమాదం సమానత్వం, లౌకికవాదం, అణగారిన వర్గాల విముక్తి వంటి లక్ష్యాలకు మోడీ ప్రభుత్వం తూట్లు పొడిచింది. మహిళలుగా మనం ప్రజా స్వామ్య, లౌకికవాద ప్రభుత్వ ఏర్పాటుకు అనుకూలంగా పనిచేయాలి. దీనికోసం రూపొందించిన ఎన్నికల మహిళా ప్రణాళికను అన్ని రాజకీయ పార్టీల ముందూ పెడుతున్నాము. ప్రతిపక్షపార్టీలన్నీ మేము ప్రతిపాదించిన మహిళాంశాల న్నింటినీ వారి ఎన్నికల ప్రణాళికల్లో చేర్చాలని కోరుతున్నాము.

మోడీని దించాలి :

- ❖ రానున్న ఎన్నికల్లో మోడీ ప్రభుత్వాన్ని దించకపోతే మహిళలకు సాధారణ మనుగడ కూడా కష్టసాధ్యమే. ఐదేళ్లు సాగిన బీజేపీ ప్రధాని పాలనలో

మహిళలే ప్రధాన బాధితులు.

- ❖ కేంద్రంలో అధికారం కోసం బీజేపీ మోసాలకూ, అవినీతికీ, రాజ్యాంగ పుల్లంఘన చర్యలకూ పాల్పడినట్లు వెల్లడయింది. ఈ ప్రభుత్వ హయాంలో ఆర్థిక అసమానతలు శరవేగంగా పెరిగినట్లు ఆక్స్ ఫాం విడుదల చేసిన లెక్కలు విదితం చేస్తున్నాయి.
- ❖ దేశంలో 68 శాతం మంది ఆధారపడిన వ్యవసాయ రంగంలో తలసరి ఆదాయం 2017 - 18లో 2.02 శాతం తగ్గింది.
- ❖ జాతీయ భద్రత పేరిట తప్పని సరిగా అమలు చేస్తోన్న ఆధార్ ఆధారం, బయోమెట్రిక్ విధానాల పుణ్యమాని అర్హులయిన పేదలు పలు సంక్షేమ పథకాలను వినియోగించుకోలేని దుస్థితి ఏర్పడింది. ఆధార్ లేదన్న కారణంగా పేద రోగులకు వైద్యమూ అందటం లేదు.
- ❖ మోడీ మొదటి మూడేళ్ల కాలంలో గిట్టుబాటు ధర అందక, అప్పుల పాలయిన రైతుల ఆత్మహత్యలు 4.9

శాతం పెరిగాయి.

- ❖ పెద్ద నోట్ల రద్దు కారణంగా దేశానికి ఉపయోగం లేకపోగా, పేదలూ, మధ్యతరగతి కుటుంబాలు తీవ్రంగా ఇబ్బందులపాలయ్యాయి. చిన్న వ్యాపారులు తీవ్రంగా నష్టపోయారు. పరిశ్రమలు మూతబడి నిరుద్యోగం ప్రబలింది. బాధితులలో మహిళల సంఖ్య అధికంగా వుండటం గమనార్హం.
- ❖ కార్పొరేట్ చందాలను ఎలాంటి సమస్యలూ లేకుండా పాలక పార్టీలు తమ ఖాతాలలో వేసుకునేందుకు వీలుగా బీజేపీ ప్రభుత్వం విధానాలను మార్చింది. కార్పొరేట్ సంస్థల అప్పులను ఏటా ఐదు లక్షల కోట్ల రూపాయలకు తగ్గకుండా రద్దు చేయటం ఆనవాయితీగా మారింది.
- ❖ అదే సందర్భంలో పోరాటాలతో అమలులోకి వచ్చిన ఉపాధి హామీ, ఆహార భద్రత తదితర పథకాలకు నిధులు మంజూరును ప్రభుత్వం నిలిపివేసింది. దేశంలో మహిళలకూ, పిల్లలకూ ఆకలి తీర్చే ఏకయిక

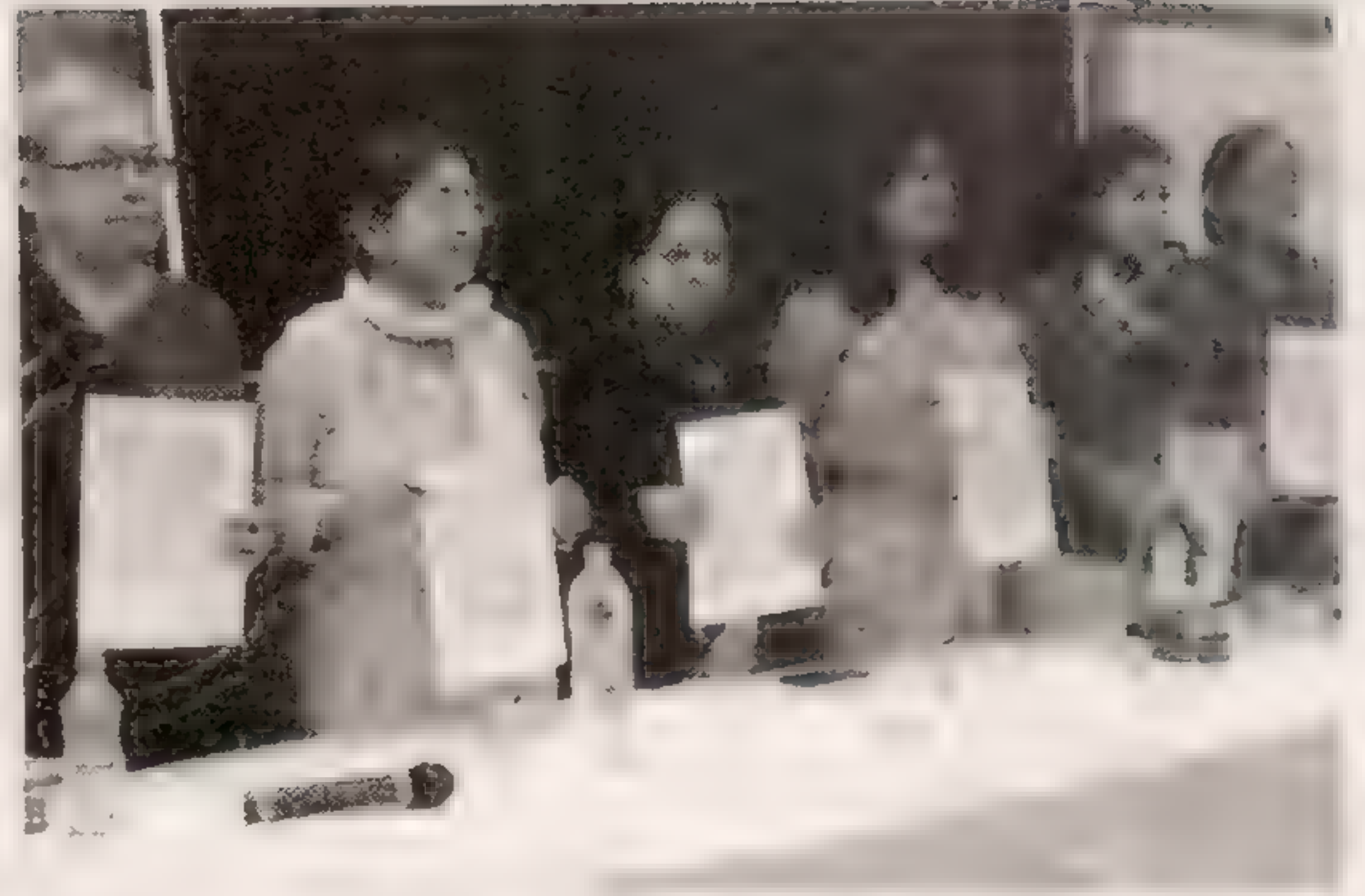

పథకమయిన ఏకీకృత శిశు అభివృద్ధి - సేవల పథకానికి నిధులు లేవంటూ, దానిని భక్తి సంఘాలకు అప్పగించి ప్రభుత్వం చేతులు దులుపుకుంది.

- ❖ 'ఆయుష్మాన్ భారత్' పేరిటపేదల వైద్య - ఆరోగ్య కార్యక్రమాలను ప్రయివేటీ కరించింది.
- ❖ వంటగ్యాస్ ధర 20 శాతం పెరిగింది.
- ❖ ఏటా రెండు లక్షల మందికి కూడా ఉద్యోగాలు కల్పించలేక చతికిలబడింది.
- ❖ జీఎస్టీ అమలు కారణంగా వాణిజ్య, వ్యాపారాలు మూతబడి ఏకంగా 1.5 కోట్ల మంది నిరుద్యోగ సైన్యంలో కలిశారు. అందులో 85 లక్షల మంది మహిళలని ప్రభుత్వమే ప్రకటించింది.
- ❖ ఇక చట్టసభల్లో మహిళలకు 33 శాతం కేటాయింపు చట్టాన్ని చేస్తామని ఎన్నికల సభల్లో ప్రతినిధులు బూనిన బీజేపీ విధాన నిర్ణేతలు దానివైపు కన్నెత్తి చూడలేదు. సరికదా కనీస విద్యార్హత ఉండాలనీ, ఇద్దరి కంటే ఎక్కువ మంది పిల్లలను కన్నారన్నపేరిట మహిళలను స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలలో పోటీకి నిరాకరిస్తూ కొన్ని బీజేపీ పాలిత రాష్ట్రాలలో చట్టాలను కూడా తీసుకువచ్చారు.
- ❖ ఓ వైపున "భేటీ బచావో - భేటీ పడావో" అంటూ ప్రచారార్భాటానికి దిగిన ప్రభుత్వం మరో వైపున ఆడపిల్లలకు స్థానికంగా విద్య అందుబాటులో లేకుండా ప్రభుత్వ పాఠశాలలను మూసివేసింది.
- ❖ బీజేపీ అయిదేళ్ల పాలనలో మహిళలపై హింస 4 శాతం పెరిగింది. ఒక్క 2016 -17లోనే 2.9 శాతం పెరిగింది. పసిపిల్లల మీద దాడులు 13.6 శాతం, హత్యాచారాలు 83 శాతం పెరిగాయి. జాతీయ నేర గణన

సంస్థ లెక్కల ప్రకారం దేశంలో 8.68 లక్షల మంది మహిళలు గృహ హింసకు గురవతున్నామంటూ ఫిర్యాదులు చేశారు.

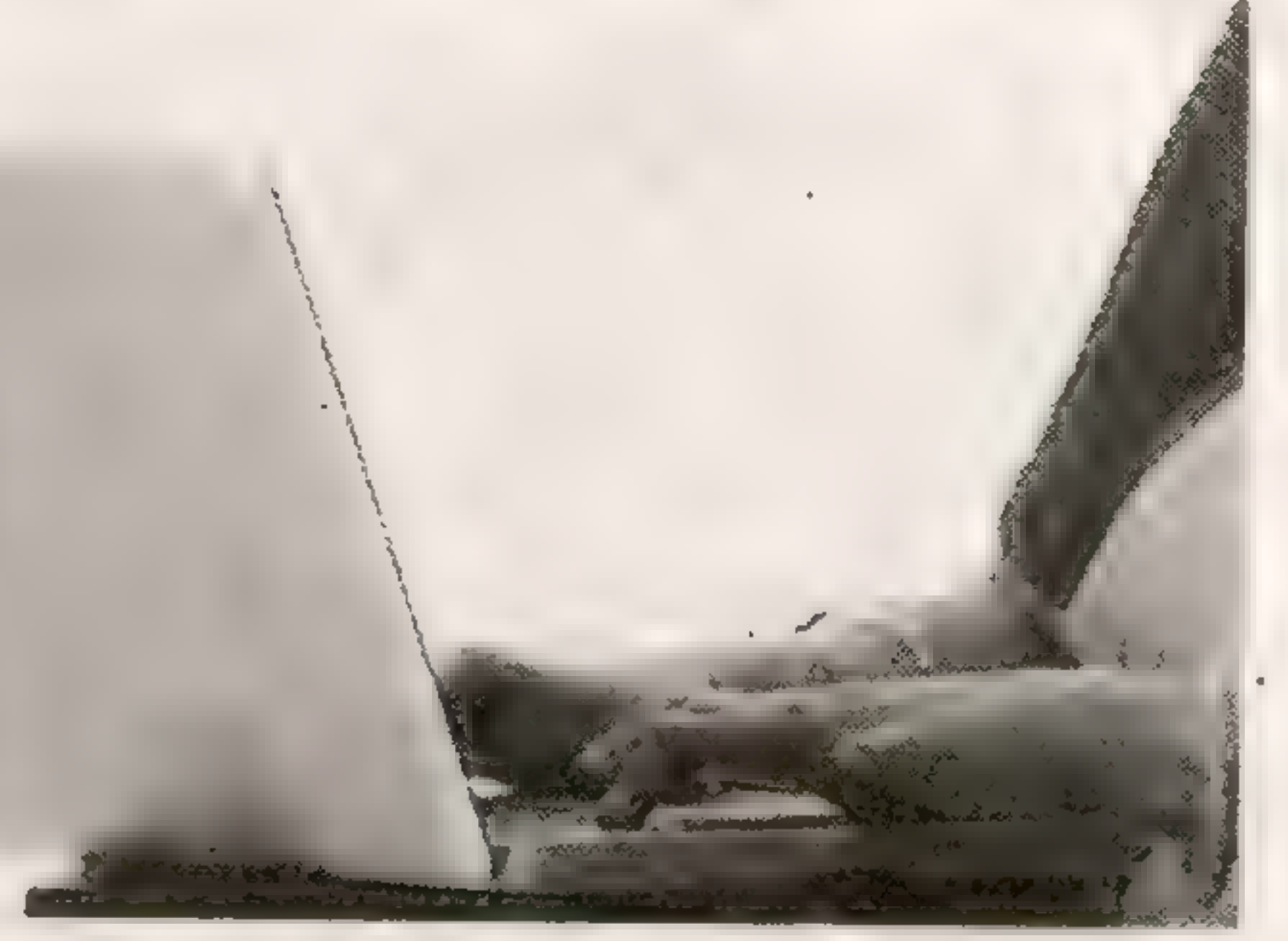
- ❖ బీజేపీ, ఆరెస్సెస్ గూండాలు దేశవ్యాపితంగా నేరాలకు పాల్పడు తున్నారు. దేశవ్యాపితంగా సంచలం సృష్టించిన హత్యాచారాల్లో బీజేపీ కార్యకర్తలే దోషులుగా తేలారు. హిందూ - ముస్లింలకు చెందిన ప్రేమ జంటలను వెదికి, వెదికి చంపుతున్నారు.
- ❖ లౌకికవాదులయినందునే గౌరీ లంకేశ్, ఎంఎం కల్బుర్గి, నరేంద్ర దభోల్కర్, గోవింద్ పన్నారేలను హత్య చేశారు. ఈ నేపథ్యంలో అన్ని రాజకీయ పార్టీలు తమ ఎన్నికల ప్రణాళికల్లో చేర్చేందుకుగాను మహిళా సంఘాలు కొన్ని ప్రధాన సమస్యలను వాటి ముందుంచుతున్నాయి.
- ❖ చట్ట సభల్లో మహిళలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పించాలి. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల అభ్యర్థులకు కనీస చదువు, తదితర నిబంధనలను తొలగించాలి.
- ❖ ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా అర్హులైన ప్రతి కుటుంబానికీ 35 కిలోల బియ్యాన్ని ఉచితంగా ఇవ్వాలి. అన్ని నిత్యావసర వస్తువులనూ రాయితీ ధరల్లో అందించాలి.
- ❖ ప్రతి కుటుంబానికీ గ్యాస్ ను రాయితీ ధరల్లో అందించాలి. మధ్యాహ్న భోజన పథకానికి కూడా రాయితీ ధరతో గ్యాసును సరఫరా చేయాలి.
- ❖ పెట్రో ధరలను తగ్గించాలి.
- ❖ రేషను దుకాణాల్లో ఆధార్, బయోమెట్రిక్ విధానాన్ని నిలిపి వేయాలి.

- ❖ నిత్యావసర ధరలను స్థిరీకరించాలి.
- ❖ పని ప్రదేశాల్లో పిల్లలకు సంరక్షణ కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయాలి.
- ❖ వ్యవసాయరంగంలో పనిచేసేవారికి కనీస వేతన విధానాన్ని అమలు చేయాలి.
- ❖ సామాజిక భద్రతా చట్టాన్ని సార్వత్రికంగా అమలు చేయాలి.
- ❖ మిగులు భూములను, ఇళ్ల స్థలాలను పేద మహిళలకు పంపిణీ చేయాలి.
- ❖ గృహ హింస చట్టాన్నీ, లైంగిక వేధింపుల చట్టాన్నీ సమర్థవంతంగా అమలు చేయాలి.
- ❖ కార్పొరేట్ సంస్థలకు పన్ను రాయితీలను నిలిపివేయాలి.
- ❖ ఎస్సీ, ఎస్టీ చట్టాన్నీ, 498 చట్టాన్నీ పకడ్బందీగా అమలు చేయాలి.
- ❖ యువతకు ఉద్యోగావకాశాలు కల్పించాలి.
- ❖ అక్రమ రవాణా నిరోధానికి సమగ్ర చట్టాన్ని తేవాలి.
- ❖ మద్యపాన ఉత్పత్తి, అమ్మకాలపై నియంత్రణ తేవాలి.
- ❖ డీ అడిక్షన్ కేంద్రాలను ప్రభుత్వమే ఏర్పాటు చేయాలి.
- ❖ ట్రాన్స్ జెండర్ల రక్షణ బిల్లును తిరిగి పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టాలి.
- ❖ జాతీయ మహిళా కమిషనుకు స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కల్పించాలి.
- ❖ అన్ని విశ్వవిద్యాలయాల్లో మహిళలు చదువుకునేందుకు వీలుగా ఆర్థిక వనరులను కల్పించాలి.

మహిళా దినోత్సవం

అమ్మో ఆహా బగున్సో ఓస్త్రీ

మీ కళాశాలలో మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా నిర్వహించిన ఉపన్యాసాల పోటీలో నీకు మొదటి బహుమతి వచ్చిందని చెప్పావు. చాలా నంతోషంరా. నీకు అభినందనలు రా. అయితే నువ్వు మరొక విషయమూ చెప్పావు. స్త్రీలపై జరుగుతోన్న అమానుషాల గురించి చెప్పేటప్పుడు నిన్ను నీవు అదుపు చేసుకోలేక, ఏడ్చాను అమ్మమ్మా అన్నావు.

నీవేమిటి తల్లీ! మా కింత వయస్సు వచ్చినా మేమే జరుగుతోన్న ఈ అకృత్యాలను చూసి ఏడవకుండా వుండలేకపోతున్నాం. ఇక కొన్ని సంఘటల్ని ప్రత్యక్షంగా చూస్తోన్న మీ సంగతి వేరుగా చెప్పాలా! ఇటీవల మరీ కత్తులతో నడిరోడ్డుమీద నరికేయటాలూ, పెట్రోలు పోసి నిప్పు అంటించటాలూ, ప్రేమ పేరుతో నమ్మించి బయటకు తీసుకెళ్లి స్నేహితులతో కలిసి మూకుమ్మడిగా అత్యాచారానికి పాల్పడటం విని భరించలేక పోతున్నాము. ఈ రకంగా స్త్రీ జీవించే హక్కు కోల్పోతున్నట్లే కదా! మితిమీరిపోయిన ఈ రకమయిన అపరాధాత్మాలు ఇదివరకు ఇంతలా వుండేవి కావు. ఇంత విస్తృతంగా జరిగినట్లు మాకయితే తెలియదు. మీడియా కూడా ఆ రోజుల్లో ఇంత విస్తృతంగా లేదు కదా!

21 శతాబ్దిలో ప్రపంచమంతటా స్త్రీలు మరోభివృద్ధి సాధించినట్లు కనిపించినా, తరచి చూస్తే, తగినంతగా అభివృద్ధి సాధించలేదనే చెప్పాలి. అది

సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ రంగం ఏదయినా కావచ్చు, మహిళల పట్ల వివక్ష కొనసాగుతుంది.

స్త్రీల పుట్టుకే అర్థం లేనిదనీ, అనర్థదాయ కమని భావించేవారు ఇంకా

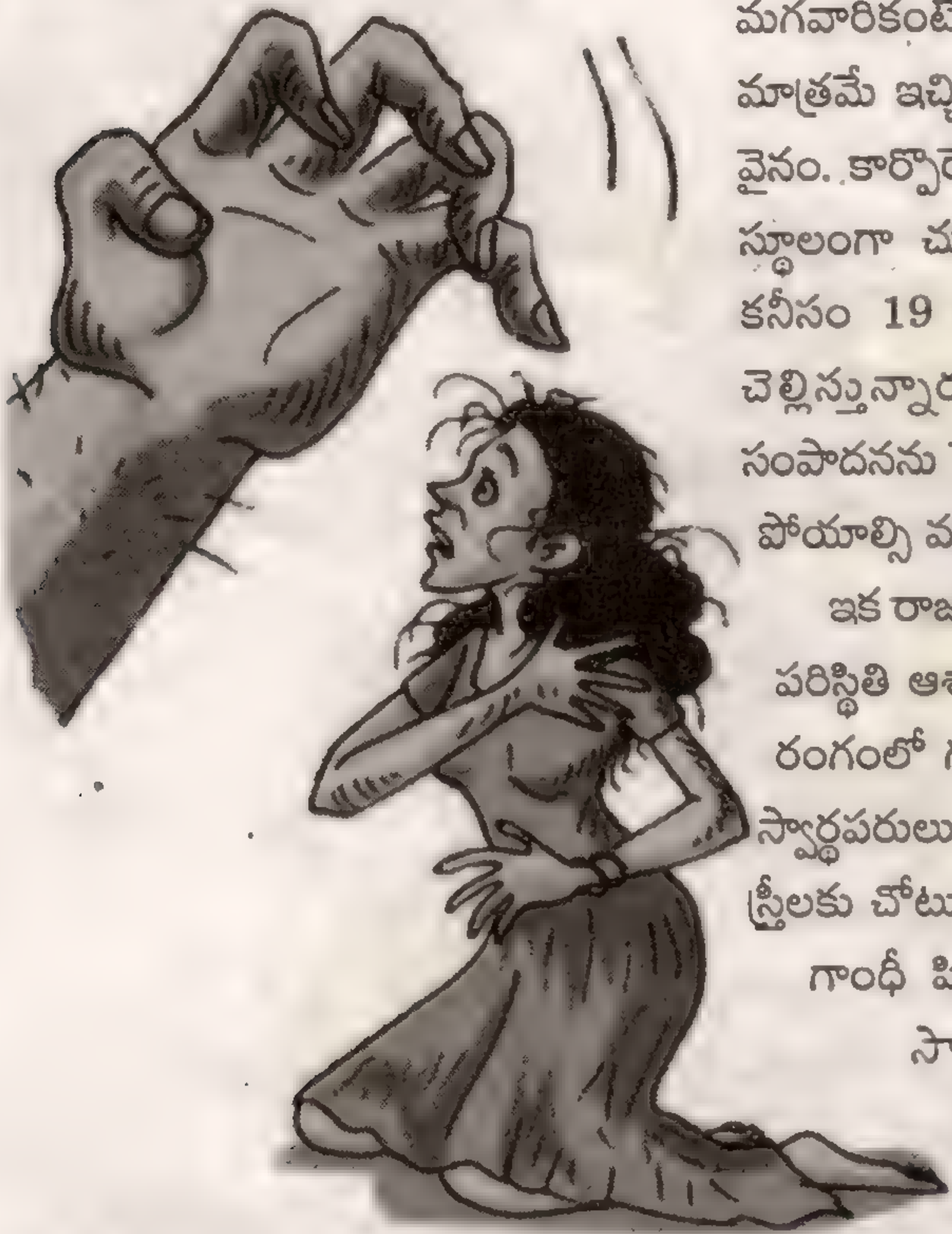
సమాజంలో ఎందరో వున్నారు. ఇతిహాసాలు, పురాణాలు కూడా ఈ రకమయిన భావనలకే ఎంతో వత్తాసు పలికాయి. పుత్రుడంటే పున్నామ నరకం నుంచి రక్షించేవాడనీ నమ్మ బలికాయి. వేదాల్లో సైతం పుత్ర సంతతి కావాలనే కోర్కె తప్ప ఎక్కడా అమ్మాయి కావాలనే ఊసే ఉండదు. అందుకే ప్రార్థనలు - వ్రతాలు... పుత్రకామేష్టి యాగాలూనూ! అంతే కాదు స్త్రీ సంతతి కలుగకుండా చేసే వ్రతం కూడా వుంది. అట్లా ఈ సంప్రదాయం వెర్రితలలు వేసి ఆధునిక కాలంలో అనేక వికృతాలకు దారితీసి అమ్మాయిలే కలుగకుండా పిండ విచ్ఛిత్తి చేసే దారుణందాకా దారి తీసింది. గర్భస్థ శిశువు స్థితిగతులేమిటి? ఆరోగ్యం ఎలా ఉందో తెలుసుకునేందుకు ఏర్పాటు చేసుకున్న ఆధునిక ప్రక్రియ ఎలా

మారిందంటే లింగ నిర్ధారణ తర్వాత ఆడ శిశువు అని తెలిస్తే, పుట్టకుండానే చిరు ప్రాణాన్ని నులిమేస్తున్నారు. గణనీయంగా పడిపోయిన ఆడ పిల్లల సంఖ్యే వాస్తవాలను పట్టి చూపుతోంది. బ్రూణ హత్యల నివారణ కోసం ప్రభుత్వం 1994లో గర్భస్థ పిండ పరీక్ష - నియంత్రణ - దుర్వినియోగ నివారణ చట్టాన్ని చేసింది. ఈ చట్టాన్ని ఉల్లంఘిస్తే పదే శిక్షలు మిగతా వాటిమాదిరిగానే కేవలం కాగితాలకే పరిమితం. అందుకే ఇప్పటికీ బేటీ బచావో ... బేటీ పఢావో తరహా నినాదాలు తయారు చేసుకునే దగ్గరే ఉన్నాము.

ఎన్ని చట్టాలు వచ్చినా, ఆడపిల్లల విద్య, ఉద్యోగాల విషయాల్లో మగ

పిల్లల కంటే వెనుకబాటుతనం కొట్టొచ్చినట్లు కనిపిస్తూనే ఉంది. పెంపకంలో తేడా, ఉన్నత విద్యకు అందరికీ, అన్నిచోట్లా అవకాశాలు లేకపోవటం, మూఢ నమ్మకాలు, ఆర్థిక సమస్యల కారణంగా తల్లిదండ్రులు సహకరించకపోవటంలాంటి సమస్యల మధ్య ఆడపిల్లలను సేవారంగాలయిన ఉపాధ్యాయ, నర్సింగ్ వంటి ఉద్యోగాలకే పరిమితం చేయటం చూస్తున్నాము. ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు కూడా స్త్రీలకు అన్యాయం చేసేవే. కన్యాశుల్కం, సతీసహగమనం, బాల్య వివాహాలు, వరకట్నం, ఏ రూపంలో వున్నా స్త్రీల అభ్యున్నతిపై వేటేసేందుకే. నోరు లేని ఓ జీవిగా, ఇష్టాయిష్టాలు లేని ఓ జడ పదార్థంగా స్త్రీలను తయారు చేశారు. వాటి ఫలితమే ఇప్పటికీ ఆమె స్వతంత్ర నిర్ణయాలు తీసు

మగవారికంటే స్త్రీలకు తక్కువ వేతనాలను మాత్రమే ఇచ్చి చేతులు దులుపుకుంటున్న వైనం. కార్పొరేట్ రంగంలోనూ ఇదే వివక్ష స్థూలంగా చూస్తే మగవారికంటే స్త్రీలకు కనీసం 19 శాతం తక్కువ వేతనాలను చెల్లిస్తున్నారు. దీనికితోడు అరకొర సంపాదనను సైతం తెచ్చి భర్త/తండ్రి చేతిలో పోయాల్సి వస్తోంది.

ఇక రాజకీయ రంగంలోనూ మహిళల పరిస్థితి ఆశాజనకంగా లేదు. రాజకీయ రంగంలో గూండాలు, అవినీతి పరులు, స్వార్థపరులు ముందు పీరిన చేరటంతో స్త్రీలకు చోటు లేకుండా పోయింది.

గాంధీ పిలుపుమేరకు ఎందరో స్త్రీలు స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గొన్నారు. త్యాగాలు చేశారు. కారాగార వాసాలూ చేశారు. 1921 నుంచే స్త్రీలకు ఓటు హక్కు వచ్చింది. అయితే రాజకీయాల్లో స్త్రీలకు వారి

కొనసాగుతోంది. చట్టసభల్లో స్త్రీలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్ల అమలు కోసం 1996లో పార్లమెంటులో బిల్లును ప్రవేశపెట్టినా ఇంత వరకూ అది చర్చకే రాకుండా కాలహరణ మవుతోంది. వామపక్షాలు మినహా మిగతా పార్టీలన్నీ ఈ బిల్లును తీవ్రంగా వ్యతిరేకిస్తున్నాయి.

అమ్మా ఇలా చెప్పుకుంటూ పోతే పరాజయ గాథలు ఎన్నెన్నో! ఇన్నాళ్ల స్వతంత్ర భారతంలో మనం సాధించిన ప్రగతి స్వల్పమే. ప్రపంచ ఆర్థిక వేదిక వెల్లడించిన లెక్కల ప్రకారం స్త్రీల సాధికారత విషయంలో మనం మొత్తం 149 దేశాలలో 108వ స్థానంలో వున్నాము. స్త్రీలు ప్రగతి సాధించాలన్నా, ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలలో సాధికారత సాధించాలన్నా సమాజ దృక్పథం మారితేనే సాధ్యం. స్త్రీ, పురుషులు సమానమేనన్న పాఠాలను బోధించాలి.

కోలేని స్థితిలో తన జీవితమంతా ఎవరో ఒకరిపై ఆధారపడటం... ఏదో ఒక ఆసరా కోసం చేయి చాచటం సాధారణ మయింది.

ఒక దేశాభివృద్ధి కేవలం పురుషుల వల్ల మాత్రమే జరుగుతోందని అనుకోవటం అవివేకం. ప్రధానంగా మన వ్యవసాయ రంగంలో పురుషులతో పాటు స్త్రీలు కూడా నిద్ర లేచింది మొదలు, పడుకునే వరకూ పాటుపడుతున్నారు. విత్తింది మొదలు పంట ఇంటికి వచ్చే వరకూ స్త్రీలు పడే శ్రమకు కనీస విలువ కూడా కట్టరు. పాడి పరిశ్రమలోనూ స్త్రీలదే ప్రధాన పాత్ర. వారిట్లా సంపాదించే ఆదాయంతోనే కుటుంబాలు గౌరవపూర్వకంగా నడుస్తున్నాయి. కమ్మరి, కుమ్మరి, చాకలి, మేదర, చేనేత, కట్టుబడిరంగం ఇలా ఏ చేతివృత్తి తీసుకున్నా స్త్రీల భాగస్వామ్యం లేనిదే ముందుకుసాగదు.

అయితే ఇక్కడ మనం గమనించాల్సిందేమిటంటే అన్ని రంగాలలోనూ

జనాభా ప్రాతిపదికన ప్రాతినిధ్యం లేదు. చట్ట సభల్లో స్త్రీల సంఖ్య నామ మాత్రమే. మంత్రివర్గాల్లో నయితే ఒకరో, ఇద్దరో వుంటారు. తెలంగాణ మంత్రివర్గంలో గతంలోనూ, ఇప్పుడూ స్త్రీలే లేరు. 1973 - 74లో రాజ్యాంగ సవరణ ఫలితంగా స్థానిక సంస్థల్లో కొంతమేర మహిళల ప్రాతినిధ్యం పెరిగింది. అయితే మహిళా ప్రతినిధులను అటు తండ్రో, ఇటు భర్తో అజమాయిషీ చేస్తూ ప్రజాస్వామ్యాన్ని పరిహరిస్తున్న దుస్థితి

ఇంట్లోనూ, సమాజం లోనూ స్త్రీలకు పూర్తి అండదండలు లభించాలి. పని చేసేచోట భద్రతకూ, గౌరవానికీ రక్షణ కల్పించాలి. ఉపాధి కల్పించటం స్త్రీ సాధికారత సాధనలో ప్రధాన ఘట్టం. మీలాంటి యువతులు స్త్రీ

ఉద్యమాల చరిత్రను అధ్యయనం చేయాలి. ప్రస్తుతానికి అన్వయించాలి. పోరాడుతూ హక్కులను సాధించు

కోవాలి. స్త్రీశక్తిని గుర్తించి, స్త్రీశక్తిని సమర్థవంతంగా వినియోగించుకుని దేశాభివృద్ధికి తోడ్పడే తరం చట్టసభలకు ఎన్నిక వ్వాలి. దాని కోసం జరుగుతోన్న మహాద్యమంలో నువ్వు పాలుపంచుకోవాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను తల్లీ!

ఆశీర్వాదాలతో,
శ్రీ అమ్మమ్మ.

కొళ్లంవారూ...!

ఎవరెస్ట్ శిఖరం అధిరోహించినందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకు తెలియదు

శిఖరం ఎక్కేటప్పుడు వీపు మీద మోసిన బ్యాగ్ లో

శానిటరీ ప్యాప్స్ కూడా ఉంటాయని..

వాళ్ళంటారూ...!

యుద్ధంలో శత్రువుతో పోరాడినందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకు తెలియదు

బుల్లెట్ తగిలిన గాయం నుంచి మాత్రమే

రక్తస్రావం జరగలేదని...

వాళ్ళంటారూ...!

చదువుల్లో ర్యాంకులు సాధించినందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ, వాళ్ళకు తెలియదు

చదివించటంలో వివక్షని చూసినప్పుడల్లా

చీకటిలో మౌనంగా కన్నీరొలికేదని...

వాళ్ళంటారూ...!

బస్సులూ, విమానాలు నడుపుతున్నందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకు తెలియదు

డ్యూటీలో చంటి పిల్లలు గుర్తొచ్చినప్పుడల్లా

స్థనాలు బరువెక్కుతాయని...

వాళ్ళంటారూ...!

ఉద్యోగాల్లో క్రిడ్ లో ముందున్నందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకు తెలియదు

బయటివారి చూపుల అవమానాలకి

భర్తగారి అనుమానాలేమీ తీసిపోవని...

వాళ్ళంటారూ...!

మనసుకు నచ్చినవాణ్ణి చేసుకున్నందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకి తెలియదు

పదోసారి ప్రదర్శనలో గొర్రెగా నిలబడటానికి

ఫోటోషాప్ చేసిన చిత్తరువే కారణమయిందని...

వాళ్ళంటారూ...!

ప్రేమనేదాన్ని వ్యక్తపరుస్తున్నందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకు తెలియదు

యాసిడ్ లో కాలిన చర్మపు తొడుగుల కింద

జీవచ్ఛవం కూడా భరికుండొచ్చని..!

వాళ్ళంటారూ...!

సైన్స్ చదివిన మోడెర్న్ హ్యూమన్ అయినందుకు

నేను వాళ్ళతో సమానమని

కానీ వాళ్ళకి తెలియదు

ముట్టినవన్నీ పసుపు నీళ్ళతో కడుగుతున్నప్పుడు

అనామకంగా నా కళ్ళు నేలని చూస్తుంటాయని.

కానీ - సగ భూభాగంలో నాతోపాటు సహజీవనం చేసే ఓ

మగవాడా !!

నెల నెలా నా కడుపులో గుండ్రాళ్ళలా పేగులు పరిగెత్తినప్పుడు

పూజలకూ కార్యాలకూ ప్రిమోల్టన్ మాత్రలు ముందుగానే

మింగినప్పుడు

తెరల మాటున శరీరాన్నొక మోతమోగించినప్పుడు

అద్దంలోని ప్రతిబింబం బలవంతపు అబార్షన్ తో కడుపులో

ముక్కలైనప్పుడు

పది తలల రావణుడు 'నిర్భయ'ంగా ఇరవై చేతులై నన్ను

చిదిమేసినప్పుడు

ఇల్లనే రంగస్థలం మీద పది పాత్రల్ని స్వకాయ ప్రవేశం

చేసుకున్నప్పుడు

నవమాసాలు కనిపించని నా కాళ్ళని రెండు చిట్టి చేతులు

తాకుతున్నప్పుడు

వేల కత్తులు పొత్తిళ్ళలో గుచ్చినట్టుండే పురిటి నొప్పిని చేతి

పిడికిలిలో బంధించినప్పుడు

ముగ్గు పాలు పంచుతున్న సమయాన మురిపాలకోసం ఒకడు

కాచుకున్నప్పుడు...

అప్పుడు...

అదిగో సరిగ్గా అప్పుడు

స్త్రీత్వం నా వొంటినిండా పులుముకున్నప్పుడు

ఆ గర్వం మనసునిండా పొంగుతున్నప్పుడు

తల పైకెత్తి నీ గల్లా పట్టుకుని అడగాలని వుంటుంది

“నాతో నీవు ఎట్లా సమానం రా?” అని!

'ఆయుష్మాన్ భారత్' మన వైద్య రంగాన్ని మరింతగా ప్రవేషింపజేస్తుందా?

కేంద్ర ప్రభుత్వం అత్యంత ప్రతిష్టాత్మకంగా భావించిన ఆయుష్మాన్ భారత్ పథకం పట్ల వివిధ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మిశ్రమ స్పందన వ్యక్తం చేశాయి. పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం ఈ పథకం నుంచి వైదొలగుతున్నట్లు ప్రకటించింది. ఢిల్లీ, తెలంగాణ, ఒడిషా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఈ పథకం లో చేరడానికి పలు అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేశాయి. తెలంగాణ రాష్ట్ర మంత్రి కేటీఆర్ ఒక ఇంటర్వ్యూలో మాట్లాడుతూ రాష్ట్రాల అభిప్రాయాలతో నిమిత్తం లేకుండా ఈ పథకాన్ని కేంద్రం తమపై రుద్దుతున్నదని అభిప్రాయపడ్డారు. ఈ పథకం యొక్క రూపురేఖలపై రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు వ్యక్తం చేస్తున్న అభ్యంతరాలను పరిశీలిస్తే ప్రధానమంత్రి తానే తరచూ ప్రవచించే “సహకార ఫెడరలిజం” స్ఫూర్తికి ఈ పథకం విరుద్ధంగా ఉన్నదని అనిపిస్తుంది. మరోవైపున ఈ పథకం ఆరోగ్య రంగాన్ని మరింతగా కార్పొరేట్ల నియంత్రణలోనికి నెట్టివేస్తుందనే ఆందోళన కూడా వ్యక్తమవుతుంది. ప్రజారోగ్యంపై దీర్ఘకాలిక ప్రభావం చూపే ఇటువంటి పథకాలపై లోతైన చర్చ జరగవలసిన అవసరం ఎంతో ఉన్నది. అనుకూల మరియు ప్రతికూల వాదనలను క్లుణ్ణంగా పరిశీలించి తగిన నిర్ణయానికి రావలసి ఉంటుంది.

ఆయుష్మాన్ భారత్ : ఫెడరల్ సూత్రాలకు భంగం కలిగిస్తుందా?

కేంద్రం తాజాగా ప్రకటించిన ఆయుష్మాన్ భారత్ పథకం - ఇప్పటికే దేశంలోని అనేక రాష్ట్రాలలో ముఖ్యంగా వుభయ తెలుగు రాష్ట్రాలలో ఎంతోకాలంగా అమలులో ఉన్న ఆరోగ్యశ్రీ వంటి ఆరోగ్య బీమా పథకాల కోవకు చెందినదే. కేంద్రంలో అమలులో ఉన్న రాష్ట్రీయ స్వాస్థ్య బీమా

యోజన స్థానంలో ఈ కొత్త పథకం రూపొందించబడినది. ఒక్కో కుటుంబానికి గతంలో ఉన్న రూ. 30,000 బీమా భద్రతను ఈ పథకం ద్వారా ఐదు లక్షల రూపాయలకు పెంచారు. గత పథకంలో అందుబాటులోలేని అనేక ఖరీదైన చికిత్సలకు ఈ కొత్త పథకం లో చోటు కల్పించారు. ఈ పథకం అమలు చేయడానికి అవసరమైన నిధులలో కేంద్ర ప్రభుత్వం తన వాటాగా 60 శాతం నిధులను కేటాయిస్తుంది. మరి ఈ పథకం పట్ల రాష్ట్రాలు ఎందుకు అభ్యంతరం వ్యక్తం చేస్తున్నాయి?

ఎన్నికలు నమీపించిన తరుణంలో ఈ పథకం ప్రవేశ పెట్టడం, అధికార పార్టీ ఈ పథకానికి రాజకీయ రంగు పులమడం వంటి అంశాలు ఈ పథకాన్ని వివాదాస్పదం చేశాయి. దీని వెనుక రాజకీయ ప్రయోజనాలు దాగున్నాయని పలువురు విమర్శించారు. కేంద్రం నిధులు అందించే ఇతర పథకాలకు భిన్నంగా ఈ పథకం ద్వారా లబ్ధి పొందే ఏడున్నర కోట్ల కుటుంబాలకు ప్రధాని నరేంద్ర మోడీ

పేరుతో లేఖలు పంపించబడ్డాయి. దీనిపై ప్రధాని ఫోటో ప్రముఖంగా కనిపించేలా ముద్రించారు. ఈ పథకం పేరు లో “ఎ”, “బి” అనే అక్షరాలు ప్రముఖంగా కనిపించేలా ముద్రించాలని కేంద్రం నుంచి ఆదేశాలు అందాయి. (ఈ అక్షరాలు “ఆయుష్మాన్ భారత్”ను సూచిస్తాయని ప్రభుత్వం చెప్పు కుంటున్నప్పటికీ మాజీ ప్రధాని, బిజెపి దివంగత నాయకుడు “అటల్ బిహారీ” పేరును గుర్తుచేసేందుకే ఈ అక్షరాలు ఎంచుకున్నారని ఒక విమర్శ ఉంది. - అనువాదకుడు). ఏదైనా ఒక పథకం అమలులో కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు భాగస్వాములు అయినప్పుడు, ఆ పథకం జయాపజయాలకు ఇరువురూ బాధ్యులే. ఈ పథకం అమలుకు అవసరమైన నిధులలో 40 శాతం నిధులను సమకూర్చడమే కాక అనేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కేంద్రం సూచించిన దాని కంటే అదనపు సంఖ్యలో లబ్ధిదారులకు ఈ పథకాన్ని అందిస్తున్నాయి. అటువంటప్పుడు ఈ పథకం ద్వారా లభించే ప్రచారం అంతా కేంద్రం దక్కించుకోవడం రాష్ట్రాలకు సహజంగానే అభ్యంతరకరంగా

ఉంటుంది. తాము ఎంతోకాలంగా అమలు చేస్తున్న పథకాన్నే పేరు మార్చి తమపై రుద్దడమేకాకుండా, ఆ క్రెడిట్ మొత్తం తానే పొందడానికి కేంద్రం చేస్తున్న ప్రయత్నం రాష్ట్రాలకు పుండుపై కారం చల్లినట్లుగా అనిపించడంలో ఆశ్చర్యం ఏముంది? సూత్రబద్ధంగా ఆలోచిస్తే ప్రజలకు మేలు జరుగుతున్నప్పుడు గుర్తింపు ఎవరికి వస్తుందనేది అంత ముఖ్యమైన విషయం కాదు. కానీ ఎన్నికల ముంగిట నిలబడిన రాజకీయ పార్టీలకు ప్రజల మద్దతు పొందడం అనివార్యం. అందుకే ఇటువంటి పథకాలను తమ ఖాతాలో వేసుకోవాలని అన్ని పార్టీలు అనుకుంటాయి. ఇటువంటి సున్నితమైన అంశాలు ఫెడరల్ వ్యవస్థలో కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలపై ప్రతికూల ప్రభావాన్ని చూపుతాయి.

ఈ పథకాన్ని దేశమంతటా సమన్వయం చేయడానికి చేయడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం “నేషనల్ హెల్త్ ఏజెన్సీ” అనే సంస్థను ప్రారంభించింది. ఆమెరకు ఏజెన్సీ విధి విధానాలను సిద్ధం చేసుకుంది. రాష్ట్రస్థాయిలో స్టేట్ హెల్త్ సొసైటీలను ఏర్పాటు చేశారు. ఆయా రాష్ట్రాలలో ఈ పథకం అమలు చేయడానికి తగిన ఆసుపత్రులను గుర్తించడం ఇతర పరిపాలనా వ్యవహారాలను సమన్వయం చేయడం ఈ సొసైటీల బాధ్యత. కానీ అపారమైన భౌగోళిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక మరియు భాషాపరమైన వైవిధ్యాలు నెలకొని ఉన్న మనదేశంలో ఇటువంటి పథకాన్ని ఒక కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థ ఒకే విధమైన పరిపాలన నియమాలతో దేశమంతటా అమలు జరపడం కష్ట సాధ్యమే కాక అవాంఛనీయం కూడా. స్థానిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ప్రాధాన్యతలు రూపొందించు కోవడానికి, ఆచరణలో తలెత్తే సమస్యలకు సృజనాత్మక పరిష్కారాలను అన్వేషించడానికి కావలసిన వెసులుబాటు రాష్ట్రాలకు ఉండదు. రాజ్యాంగంలోని 7వ షెడ్యూలు వైద్య సేవల నిర్వహణ మరియు పర్యవేక్షణ బాధ్యత రాష్ట్ర

ప్రభుత్వాలకు అప్పగించింది. ఆయుష్మాన్ భారత్ నిబంధనల ప్రకారం కేంద్రానికి ఎక్కువ అధికారాలు ఉంటాయి. అందుకే ఈ పథకం తమ హక్కులను ఉల్లంఘిస్తున్నదని రాష్ట్రాలు అభిప్రాయపడుతున్నాయి. “ఈ పథకానికి కావలసిన నిధులను అందించడం, స్థూలమైన పర్యవేక్షణ వరకే కేంద్రం వరిమితం అవ్వాలి. తమ స్థానిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ఈ కార్యక్రమాన్ని అమలు చేసే వెసులుబాటు రాష్ట్రాలకు ఇవ్వాలి. ఇప్పటికే మా రాష్ట్రంలో అమలవుతున్న ఆరోగ్యశ్రీ కార్యక్రమంలో భాగంగానే ఈ కొత్త పథకాన్ని అమలు చేయాలా లేదా దీనిని విడిగా నిర్వహించాలా వంటి నిర్ణయాలు మాకు వదిలి వేయాలి” అని కేటీఆర్ అభిప్రాయపడ్డారు. కేనడాలో ఇటువంటి పద్ధతి అమలులో ఉంది. తన వంతు నిధులను కేటాయించడం, స్థూలంగా ఈ పథకం లక్ష్యాలను చేరుకుంటుందా లేదా అని పర్యవేక్షించడం వరకే కేంద్ర ప్రభుత్వ పాత్ర పరిమితం అవుతుంది. స్థానిక అవసరాలకు అనుగుణంగా కార్యక్రమ విధి విధానాలను రూపొందించుకొనే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఉంటుంది. అయితే వివిధ కేంద్ర ప్రభుత్వ పథకాలను అమలు చేయడంలో రాష్ట్రాల వైఫల్యాలు, తమ స్థానిక రాజకీయ ప్రాధాన్యతలకు అనుగుణంగా నిధులు మళ్ళిస్తున్న తీరు పరిశీలించినప్పుడు

కేనడా నమూనా మనవద్ద తగిన ఫలితాలను ఇవ్వగలదా అని సందేహం రాక మానదు. ఉదాహరణకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం నీటిపారుదల ప్రాజెక్టులకు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వం రాజధాని నిర్మాణానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి అనుకుంటాయి. ఈ రెండు రాష్ట్రాలలో ఆరోగ్యశ్రీ పథకంలో అందించిన చికిత్సలకు ఆసుపత్రులకు చెల్లించవలసిన కోట్లాది రూపాయల చెల్లింపులు జరగలేదని ప్యానల్ ఆసుపత్రులు ఆందోళన చేయడం మనం చూశాం. అనేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ప్రజారోగ్యం అంత ప్రాధాన్యత కలిగిన అంశం కాదు. కనుక ఈ పథకం నిధులు దారి మళ్లకుండా వైద్య సేవల నిర్వహణకే ఖర్చు చేసేలా కేంద్ర ప్రభుత్వ పర్యవేక్షణ అనివార్యమవుతుంది. దీనిపై కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య విస్తృతమైన చర్చ జరగ వలసిన అవసరం ఉన్నది.

నిర్వహణా చిక్కులు, వ్యయ భారం:

ఈ కార్యక్రమ నిర్వహణలో ఆర్థిక, పరిపాలనాపరమైన లోపాలు మరియు ఆర్థిక అవకతవకలను ప్రభుత్వేతర “థర్డ్ పార్టీ” సంస్థలు పర్యవేక్షిస్తాయి. ఇది వినడానికి బాగానే ఉన్నా ఆచరణలో అనేక సమస్యలు తలెత్తుతాయి. ప్రధానమైన సమస్య నిర్వహణ వ్యయం. అమెరికా అనుభవాన్ని పరిశీలిస్తే ఈ తరహా బీమా ఆధారిత కార్యక్రమాల వ్యయంలో థర్డ్ పార్టీ సంస్థల నిర్వహణ

వ్యయం 25 నుంచి 30 శాతం వరకు వుంటుంది. మరో సమస్య ఈ సంస్థల న్వభావం. వీటిలో ఎక్కువ భాగం బహుళజాతి కార్పొరేట్ కంపెనీలకు చెందిన సంస్థలే ఉంటాయి. ఆసుపత్రులు, దిగువ స్థాయి ప్రభుత్వ యంత్రాంగంపై ఈ సంస్థలు అధికార దుర్వినియోగం చేసే అవకాశం మెండుగా ఉంటుంది. ఈ సంస్థల వద్ద పెద్ద ఎత్తున పోగుపడే రోగుల సమాచారాన్ని ఈ సంస్థలు తమ వాణిజ్య ప్రయోజనాల కోసం దుర్వినియోగం చేసే అవకాశాన్ని తోసిపుచ్చలేం. ప్రస్తుతం జిల్లాస్థాయిలో వైద్య సేవల పై వర్యవేక్షణ అధికారం డి.ఎం.హెచ్.ఓ లకు ఉంది. ఇకముందు ఈ థర్డ్ పార్టీ సంస్థలపై నియంత్రణాధికారం ఎవరికి ఉంటుంది అనే దానిపై స్పష్టత లేదు. ఇప్పటికే అమలులో ఉన్న అనేక ప్రభుత్వ ప్రైవేట్ భాగస్వామ్యాలలో పారదర్శకత లోపించడం వలన అనేక అవకతవకలు జరుగుతున్నాయి. ఇకపై ఈ ప్రమాదం ఇంకా పెరుగుతుంది.

వైద్య సేవల ప్రైవేటీకరణకు ఊతం?

ప్రపంచంలో అత్యంత ఎక్కువ ప్రైవేటీకరించబడిన వైద్య వ్యవస్థగల దేశాలలో మనది ఒకటి. వైద్య సేవల నిర్వహణలో ప్రైవేటు రంగం పాత్ర పూర్తిగా నిరాకరించడం సాధ్యం కాదు. కానీ దానిపై

తగిన నియంత్రణ ఉండడం చాలా అవసరం. మన వైద్య రంగం మరింతగా ప్రైవేటుపరం కావడానికి ఆయుష్మాన్ భారత్ దోహదం చేస్తుంది. రోగుల సంక్షేమానికి మొదటి ప్రాధాన్యత ఇచ్చే మంచి వైద్యుల స్థానంలో తమ పెట్టుబడులకు తగిన లాభాలను సంపాదించడమే ధ్యేయంగా నడిచే ఆసుపత్రులు పుట్టుకొచ్చిన ప్రక్రియ మనదేశంలో చాలా వేగంగా జరిగిపోయింది. ఈ మార్పుకు అనుగుణంగా మన నియంత్రణ వ్యవస్థలు రూపుదిద్దుకోలేదు. ఆసుపత్రుల నిర్వహణ, వైద్య కళాశాలల ఏర్పాటు, మందులు మరియు వైద్య పరికరాల తయారీ వంటివి అంతులేని లాభాలే ధ్యేయంగా నిర్వహించబడుతున్నాయి. ప్రైవేట్ వైద్య రంగంలో కొన్ని సానుకూల అంశాలు ఉన్నప్పటికీ నష్టాలంగా చూసినప్పుడు రోగుల సంక్షేమానికి, నైతిక విలువలకు తగిన ప్రాధాన్యత లభించడం లేదు అనేది అందరూ గుర్తించిన వాస్తవం. అవసరం లేకపోయినా తమ లాభాల కోసం టెస్టులు, మందులు రాయడం, ఆపరేషన్లు చేయడం సర్వసాధారణమైపోయాయి అని ప్రజలు నమ్ముతున్నారు. దీనితో ప్రజలు ప్రైవేట్ ఆసుపత్రులపై నమ్మకం కోల్పోయారు. ఈ పరిస్థితిని చక్కదిద్దడానికి తగిన విధానాలను రూపొందించడంలో

ప్రభుత్వాలు విఫలమయ్యాయి. ఈ నేపథ్యంలో ప్రైవేటు రంగాన్ని మరింత బలోపేతం చేసే దిశగా ఆయుష్మాన్ భారత్ రూపుదిద్దుకోవడం అందోళన కలిగించక మానదు. నేషనల్ హెల్త్ ఏజెన్సీ ఆరోగ్య మంత్రిత్వ శాఖ నియంత్రణలో లేకుండా స్వయం ప్రతిపత్తి గల సంస్థగా రూపొందించాలనే ప్రతిపాదన దుష్పరిణామాలకు దారితీస్తుంది. గతంలో రాష్ట్రీయ స్వాస్థ్య బీమా యోజన ఆరోగ్య మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలో లేకపోవడం అనేక సమస్యలకు దారితీసింది. దీని నుంచి ప్రస్తుతప్రభుత్వం గుణపాఠం తీసుకోలేదు. నేషనల్ హెల్త్ ఏజెన్సీ చట్టబద్ధంగా ఏర్పడిన సంస్థ కాదు. కేవలం కార్యనిర్వాహక ఆదేశం ద్వారా అమలులోకి వచ్చింది. ఇది ఎవరికి జవాబుదారీగా ఉంటుంది అనే విషయంపై స్పష్టత లేదు. ఇది తీసుకునే నిర్ణయాల మూలంగా ఆరోగ్య వ్యవస్థపై దీర్ఘకాలిక దుష్ప్రభావాలు పడినట్లయితే ఎవరు బాధ్యత తీసుకుంటారు? ఎటువంటి జవాబు దారితనం లేని ఈ సంస్థ ప్రభుత్వ ఆరోగ్య వ్యవస్థను మరింత బలహీనపరిచి ప్రజారోగ్య వ్యవస్థను ప్రైవేటు కార్పొరేట్ శక్తుల విష కౌగిలిలో బంధించే దిశగా నిర్ణయాలు తీసుకుంటుంది.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు ప్రజారోగ్య కార్యకర్తలు ప్రధానంగా నాలుగు అంశాలపై అభ్యంతరం వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

1. ఈ పథకం ద్వారా అందించే చికిత్సల ధరలను నిర్ణయించే బాధ్యతను ఒక ప్రైవేటు వ్యాపార సంస్థకు అప్పగించాలని నిర్ణయించారు. నిపుణుల సూచనల మేరకు ప్రభుత్వ సంస్థలే ఇటువంటి కీలకమైన నిర్ణయాలను తీసుకోవలసి ఉంటుంది. లేదంటే ప్రైవేట్ ఆసుపత్రులు తమకు అధిక లాభాలు చేకూర్చేలా ధరల నిర్ణయాన్ని ప్రభావితం చేసే అవకాశం ఉంటుంది. ఉదాహరణకు 2015లో కర్ణాటకకు చెందిన ప్రైవేట్ ఆసుపత్రుల సంఘం కొందరు నిపుణుల ఆధ్వర్యంలో అధ్యయనం నిర్వహించి వివిధ చికిత్సల ధరలపై నివేదిక

రూపొందించింది. ఈ ధరలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఆరోగ్య బీమా పథకం క్రింద ఆసుపత్రులకు చెల్లించే ధరలకంటే 30 శాతం అధికంగా ఉన్నాయి. ఈ ధరలు నిర్ణయించడానికి అవలంబించిన పద్ధతి సరైనది కాదని ప్రజా ఆరోగ్య ఉద్యమకారులు అభ్యంతరం వ్యక్తం చేశారు. దీనితో ఆ నివేదికను పక్కన పెట్టవలసి వచ్చింది.

2. పానెల్ ఆసుపత్రులను గుర్తించడం, చికిత్సల నాణ్యతను పర్యవేక్షించడం, బిల్లులు చెల్లించడం, వివాదాల పరిష్కారం వంటి అనేక కీలక బాధ్యతలను కూడా ప్రైవేటు సంస్థలకు అప్పజెబుతున్నారు. ఈ పథకం అమలులో అవకతవకలు నివారించే పేరుతో నాలుగు అమెరికన్ కంపెనీలకు పెద్ద ఎత్తున రోగుల సమాచారాన్ని అందజేస్తున్నారు. సమాచార దుర్వినియోగాన్ని నివారించే చట్టాలు అత్యంత బలహీనంగా ఉన్న నేపథ్యంలో ఈ రకమైన సమాచార బదలాయింపు ఆందోళనకరమైన పరిణామాలకు దారితీస్తుంది. అమెరికాలో కూడా ఈ విధులన్నీ ప్రైవేటు కంపెనీలే నిర్వహిస్తాయని, మన దేశానికి చెందిన విప్రో కూడా అందులో ఒకటని ఎవరైనా వాదించవచ్చు. కానీ సమాచార గోప్యతను పరిరక్షించడానికి అమెరికాలో అత్యంత పటిష్టమైన చట్టాలు ఉన్నాయి. మరి మనకు? పైగా ఆ సంస్థలకు పెద్ద మొత్తంలో కన్సల్టేషన్ ఫీజులు చెల్లించుకోవాల్సి ఉంటుంది. రోగుల చికిత్సలకే తగిన నిధులు లేని నేపథ్యంలో ఈ అదనపు ఫీజులు చెల్లించడం తలకుమించిన భారమే కదా!

3. క్యాన్సర్, గుండెజబ్బులు వంటి ఖరీదైన చికిత్సలు అందించడానికి ప్రభుత్వ జిల్లాస్థాయి ఆసుపత్రులలో కొంత భాగాన్ని ప్రైవేట్ సంస్థలకు అప్పజెప్పనున్నారు. ఇప్పటివరకు అమెరికా కూడా సాహసించని ఈ కొత్త ప్రయోగం 'యు.ఎస్. ఎయిడ్' మరియు 'నీతి ఆయోగ్' లకు వచ్చిన కొత్త ఆలోచన. ఇది ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులను మరింతగా నిర్వీర్యం చేసి ప్రజారోగ్య

వ్యవస్థను కార్పొరేట్లకు అప్ప చెప్పడమే అని వస్తున్న విమర్శలలో వాస్తవం లేకపోలేదు. ప్రైవేటు రంగంలో కూడా పోటీ పెంచడానికి బదులుగా కొన్ని కంపెనీల గుత్తాధిపత్యానికి దారి తీసి చికిత్స ధరలు అమాంతం పెరిగి పోయే అవకాశం ఉంది.

4. చిన్న నగరాలకు మరియు పట్టణాలకు వైద్య సేవలను విస్తరించే పేరుతో భూమి, నీరు, విద్యుత్తు తదితర మౌలిక సదుపాయాలపై పెద్ద ఎత్తున రాయితీలను ప్రకటించారు. ఈ రాయితీలు ఆసుపత్రి స్థాపించడానికి అయ్యే వ్యయంలో 40 శాతం వరకు ఉండొచ్చని అంచనా. కొత్త ప్రాంతాలలో ఆసుపత్రులు ప్రారంభించడాన్ని ప్రోత్సహించవలసిందే. కానీ ప్రోత్సాహకాలు అందవలసింది ఎవరికి? లాభాపేక్ష లేని స్వచ్ఛంద సంస్థలు, చిన్న ఆసుపత్రులకా లేక కార్పొరేట్లకా? ఈ రాయితీలను కార్పొరేట్ సంస్థలే సొంతం చేసుకుంటాయి. బాగా నడుస్తున్న ప్రైవేటు ఆసుపత్రులను గుర్తించి వాటిని కార్పొరేట్ ఆసుపత్రులు కొనేయడం ఇప్పటికే మొదలైంది. కార్పొరేట్ ఆసుపత్రులతో పోటీ పడలేక చిన్న ఆసుపత్రులు మూసివేసే పరిస్థితి చూస్తున్నాం. ఆయుష్మాన్ భారత్ ఈ ప్రక్రియను మరింత వేగవంతం చేస్తుంది. నిజానికి భారతీయ కార్పొరేట్లు నిర్వహిస్తున్న మాక్స్, ఫోర్టీస్,

మెదాంత, సెవెన్ హిల్స్, కేర్ వంటి పెద్ద ఆసుపత్రులను బహుళజాతి కార్పొరేట్ సంస్థలు సొంతం చేసుకుంటున్నాయి. ఇది ఇలాగే కొనసాగితే దేశంలోని ఆసుపత్రులను ఏదెనిమిది గుత్త పెట్టుబడిదారీ సంస్థలు సొంతం చేసుకుని తమ ఇష్టం వచ్చినట్లు చికిత్స ధరలు నిర్ణయించే ప్రమాదం ఉన్నది. ఈ పరిస్థితిని నివారించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం వద్ద స్పష్టమైన ప్రణాళిక ఏమీ లేదు. ఒకవైపు కార్పొరేట్లకు భారీ రాయితీలు ప్రకటించే ప్రభుత్వం మరొక వైపున మందులు, వైద్య పరికరాలు, చికిత్సలపై పెద్ద ఎత్తున జీఎస్టీ తదితర పన్నులు విధించి రోగులపై అధిక భారాలు మోపుతున్నది.

ప్రభుత్వ ఆసుపత్రుల బలోపేతమే సరైన మార్గం :

అహ్మదాబాద్ లో ప్రధాని ఈ మధ్యనే కొత్తగా నిర్మించిన ఒక ప్రభుత్వ ఆసుపత్రి భవనాన్ని ప్రారంభించారు. అధునాతన సౌకర్యాలతో ఫైవ్ స్టార్ హోటల్ ను తలపించేలా ఈ భవనాన్ని రూపొందించారు. ఈ పని దేశమంతటా జరగాలి. స్టార్ హోటల్ స్థాయిలో కాకపోయినా కనీస సదుపాయాలతో రోగుల అవసరాలను తీర్చే విధంగా ద్వితీయ మరియు తృతీయ స్థాయి ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులను బలోపేతం చేయాలి. అలా కాకుండా వీటిని మరింత నిర్వీర్యం

చేస్తూ ప్రైవేటు ఆసుపత్రులను ప్రోత్సహించడం దీర్ఘకాలంలో సత్ఫలితాలను ఇవ్వదు. సమర్థవంతమైన ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులు పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్నప్పుడు మాత్రమే ప్రైవేటు ఆసుపత్రులను నియంత్రించడం సాధ్యమవుతుంది. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులు నిర్వీర్యమై పోయిన తరువాత ప్రైవేట్ ఆసుపత్రులు తమలో తాము పోటీపడి తక్కువ ధరలో ఉన్నతమైన సేవలు అందిస్తాయనుకోవడం అమాయకత్వమే. అమెరికా తరహాలో ప్రభుత్వ రంగాన్ని నిర్లక్ష్యం చేసి మరింతగా ప్రైవేట్ వైద్య రంగాన్ని ప్రోత్సహించాలా లేక ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులను బలోపేతం చేయాలా అనే ప్రశ్ననేడు ప్రభుత్వాల ముందు ఉన్నది. మొదటి మార్గం ఎంచుకోవడం చాలా సులభం. అమెరికన్ కన్సల్టెంట్లకు ఫీజులు ముట్ట చెబితే తమకు కావాల్సినట్లుగా ప్రణాళికలు, పత్రాలు వారే సిద్ధం చేస్తారు. కానీ ఈ మార్గంలో ప్రయాణం ప్రజారోగ్య వ్యవస్థ విధ్వంసానికి దారితీస్తుంది. రెండో మార్గం ఎంచుకోవడం కష్టసాధ్యం. మన దేశ నిర్దిష్ట పరిస్థితులను అర్థం చేసుకుని, చిత్తశుద్ధితో ఓపికగా పరిష్కారాలు అన్వేషించవలసి ఉంటుంది. ఈ మార్గం సుస్థిరమైన, సమర్థవంతమైన ప్రజారోగ్య వ్యవస్థల నిర్మాణానికి దారితీస్తుంది. ఏ మార్గాన్ని

మన దేశ నిర్దిష్ట పరిస్థితులను అర్థం చేసుకుని, చిత్తశుద్ధితో ఓపికగా పరిష్కారాలు అన్వేషించవలసి ఉంటుంది. ఈ మార్గం సుస్థిరమైన, సమర్థవంతమైన ప్రజారోగ్య వ్యవస్థల నిర్మాణానికి దారితీస్తుంది. ఏ మార్గాన్ని ఎంచుకోవాలి అని ఇప్పుడు తీసుకునే నిర్ణయం మన దేశ ప్రజారోగ్య భవిష్యత్తును నిర్ణయించబోతుంది. దురదృష్టవశాత్తు మన పేరు గొప్ప ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియలు అత్యంత బలహీనంగా ఉన్నాయి.

ఎంచుకోవాలి అని ఇప్పుడు తీసుకునే నిర్ణయం మన దేశ ప్రజారోగ్య భవిష్యత్తును నిర్ణయించబోతుంది. దురదృష్టవశాత్తు మన పేరు గొప్ప ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియలు అత్యంత బలహీనంగా ఉన్నాయి. ఆయుష్మాన్ భారత్ వంటి కీలకమైన నిర్ణయాలను తీసుకునే ముందు పార్లమెంట్ మరియు రాష్ట్రాల శాసన సభలలో లోతైన చర్చలు జరిగాయో? ఏమాత్రం లేదు. ఎవరైనా కొందరు ప్రశ్నలు లేవనెత్తినా అధికారపక్షం వాటిని పట్టించుకునే స్థితిలో లేదు. ఎవరికీ జవాబుదారీ కాని కన్సల్టెంట్ల సలహాల మేరకు ఉన్నత స్థాయి అధికారులు నిర్ణయాలు తీసుకుంటున్నారు. వాటిని రాజకీయ నాయకులు ప్రజలపై రుద్దుతున్నారు.

ఈ దేశ ప్రజారోగ్య వ్యవస్థ భవిష్యత్తుపై ఆయుష్మాన్ భారత్ చూపబోయే

ప్రభావాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని ఈ వ్యాసంలో లేవనెత్తిన అంశాలపై, ఇంకా అనేక ప్రశ్నలపై దేశంలో విస్తృతమైన చర్చ జరగాలి. కేంద్ర ప్రభుత్వం శ్వేతపత్రాన్ని ప్రకటించి చట్టసభలలో మరియు ప్రజలలో చర్చకు ఉంచాలి. కానీ నేటి పోకడలు గమనిస్తే ఇలా అడగడం అత్యాశ అనిపిస్తుంది.

(వ్యాస రచయిత శ్రీమతి కె. సుజాతరావు విశ్రాంత ఐఏఎస్ అధికారి. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వ వైద్య ఆరోగ్య శాఖ ప్రధాన కార్యదర్శిగా సుదీర్ఘ కాలం సమర్థవంతమైన మరియు నిజాయితీతో కూడిన సేవలందించారు. దేశంలోని ఆరోగ్య వ్యవస్థ ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలపై “డు ఉయ్ కేర్” అనే ఆంగ్ల గ్రంథాన్ని రచించారు.)

స్వేచ్ఛానువాదం డా.ఎస్. సురేష్.

మహిళా - సహజ మల్ల యోధురాలు

కుస్తీ అంటే అబ్బాయిలకు మాత్రమే పరిమితం. ఇది ఒకప్పుటి మాట. ఇప్పుడు ఇది తప్పని నిరూపించిందో బాలిక. మహారాష్ట్రకు చెందిన 17 ఏళ్ళ మహిళ రారోడ్, నిజమాబాద్ జిల్లా బోధన్ లో నిర్వహించిన కుస్తీ పోటీల్లో పురుషులతో పోటీ పడి విజేతగా నిలిచింది. జిల్లా స్థాయి పోటీల్లో సైతం విజయం సాధించింది. ఇప్పటి వరకు తెలంగాణ, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, అస్సాం, ఢిల్లీ తదితర రాష్ట్రాలలో కుస్తీ పోటీల్లో పాల్గొన్నారామె. కోల్కాతాకు చెందిన సందీప్ పాటీల్ ఆమెకు గురువు. మధ్య తరగతి కుటుంబం నుంచి ఎదిగిన ఈ బాలిక పోటీలలో గెలిచిన నగదును తన గురువుకి దక్షిణగా ఇవ్వటం మరో విశేషం.

ఆడపిల్లకు మగ పిల్లల ఆటలేమిటి? అంటూ తోటి విద్యార్థులు, చుట్టుపక్కల వారు విమర్శించినా, వెక్కిరించినా, వింతగా చూసినా ఆమె ఏనాడూ ఖాతరు చేయలేదు. పట్టించుకోలేదు. ఒకప్పుడు వెక్కిరించిన వారే నేడు ఆమె విజయాలను చూసి గర్వపడుతున్నారు. 2013లో రాష్ట్ర స్థాయిలో మూడు బంగారు పథకాలు, 2014లో గుజరాత్ లో నిర్వహించిన పోటీలలో కాంస్యం సాధించింది. ఈ సంవత్సరం ఢిల్లీలో జరిగిన ఖేలో ఇండియా పోటీలలో జాతీయ స్థాయిలో స్వర్ణ పతకం అందుకుంది మహిళ. ఒలింపిక్స్ లో విజయం సాధించడమే ఈ తదుపరి లక్ష్యమని అంటున్నది.

సోవియట్ యూనియన్లో విప్లవాత్మక సంస్కరణల క్రమంలో తొలినుంచీ కమ్యూనిస్టు మహిళలు చురుకుగా భాగస్వాములయినందునే స్త్రీల హక్కుల పురోగతి సులభతర మయింది. 1919 మధ్యకాలంలో 'జెనోట్ డెల్' పేరుతో మహిళా విభాగాన్ని కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏర్పాటు చేసింది. దీనికి సుప్రసిద్ధుల యిన మహిళా నాయకులు నాయకత్వం వహించారు. ఈ కారణంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీ కార్యక్రమాన్ని మహిళలలోకి విస్తృతంగా తీసుకుపోయారు. ఇటీవల కాలంలో ఆనాటి విలువయిన పత్రాలు అందుబాటు లోకి రావటంతో అనేక మంది మేధావులు ఆనాడు కమ్యూనిస్టు పార్టీలోనూ, ప్రభుత్వ పరిధిలోనూ మహిళల సమస్యలకు సంబంధించి నిర్వహించిన చర్చలు వెలుగుచూశాయి.

కమ్యూనిస్టుపార్టీ ఆదేశాలను అనుసరించి సోవియట్ గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని కోట్లాది మంది మహిళలకు వారి హక్కులను తెలియజేసే బృహత్తర కార్యక్రమాన్ని మహిళా విభాగం చేపట్టింది.

ఆరోగ్య, విద్యాశాఖలతోపాటు కార్మికశాఖను కూడా సమన్వయం చేసుకుంటూ మహిళా విభాగం పనిచేసింది. చట్ట ప్రకారం లభించిన సమానత్వాన్ని ఆచరణలోకి తీసుకొచ్చేందుకు వీలుగా అనేక న్యాయపరమయిన చర్యలు చేపట్టేందుకు వీలుగా చర్చలు నడిపింది. అత్యంత దారుణంగా అణచివేయబడిన కోట్లాది మంది రైతు మహిళల దగ్గరకు వెళ్లి కమ్యూనిస్టు మహిళలు చైతన్యవంతులను చేశారు. వారిపై జరిగే అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా తిరగబడండని ఉద్బోధించారు. కొద్ది సంవత్సరాలలోనే అంటే 1922 కంతా దాదాపుగా 60 వేల మంది శిక్షణ

స్త్రీల సమీకరణ మహిళలు - సోషలిజం

పొందిన మహిళా కమ్యూనిస్టులు విప్లవ సందేశాన్ని అందించేందుకుగాను దేశ వ్యాపితంగా విస్తరించారని అనేక మంది పేర్కొన్నారు. 'పై నుంచి జరిగే సంస్కరణలు విఫలం అవుతాయి' అంటూ మేధావులు చేసే వెక్కిరింతలకు పూర్తి భిన్నంగా స్త్రీలను అణచివేసే సామాజిక సంబంధాలను కమ్యూనిస్టులు చైతన్యవంతంగా సవాలు చేశారు. తమ నమావేశాలను స్త్రీలు తామే నిర్వహించుకునేవారు.

శ్రామిక మహిళలు - కార్యాలయ ఉద్యోగులు - రైతు మహిళలు - గృహిణులు ఏడాదిపాటు తమకు ప్రాతినిధ్యం వహించేందుకు గాను ప్రతినిధులను ఎన్నుకునేవారు. పత్రాలను ప్రవేశపెట్టటం, ఉపన్యాసాలు చేయటం, ప్రతినిధులు సమావేశాల్లో రాజకీయ అంశాలను లేవనెత్తటం, సోవియట్ సంస్థలకు సంబంధించిన ఆచరణను చర్చించటం ఈ ప్రతినిధుల పని.

బడులనూ, సహకార దుకాణాలనూ వర్కవేక్షించటానికి ప్రతినిధులను జెనోట్ డెల్ నాయకత్వమే కేటాయించేది.

క్షేత్రస్థాయిలో పనిచేసిన అనేకమంది ప్రతినిధులు వారికి కేటాయించిన ప్రదేశాల్లోనే శాశ్వత వుద్యోగులుగా పనిచేసేందుకు సిద్ధపడ్డారు. దీంతో స్త్రీలు సామాజిక కార్యకలాపాలలోకి ప్రవేశించినట్లయింది.

1922 నుంచి 1930దాకా పనిచేసిన జెనోట్ డెల్ ను రద్దుచేసి మహిళా విభాగాలను కూడా నేరుగా కమ్యూనిస్టుపార్టీలోనే విలీనం చేశారు. దీనిపై కొంత చర్చ జరిగినప్పటికీ ఉద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకుపోవటానికి ఈ చర్య అవసరమనే భావించారు.

స్త్రీల స్థానం :

ఈ మొత్తం చర్యలన్నింటి ఫలితంగా స్త్రీల స్థితిలో గణనీయమయిన పురోగతి వచ్చింది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధ కాలంలో నియంతృత్వంపై పోరాడే యోధులుగా, యుద్ధ సంబంధిత పరిశ్రమలో ఉత్పత్తిదారులుగా, వ్యవసాయదారులుగా, సైనికులుగా, సోవియట్ మహిళల పాత్ర అనన్య సామాన్యం. సోవియట్ మహిళలు అంత దృఢంగా పోరాడటానికి కారణం - నూతన

వ్యవస్థను కాపాడుకుంటేనే తమకు ఉపయోగమని గట్టిగా భావించటమే. సోషలిస్టు సమాజపు గీటురాయి అయిన అంతర్జాతీయత స్ఫూర్తిద్వారా ఉత్తేజం పొందటమే.

19వ శతాబ్దపు ద్వితీయార్థంలో యుద్ధానంతర ఆర్థిక వ్యవస్థని నిర్మించటంలో భాగస్వాములయ్యే అవకాశం సోవియట్ మహిళలకు లభించింది. ఆర్థిక వ్యవస్థ విస్తరించి అభివృద్ధి చెందటంతో సామాజిక

వుత్పత్తిలో మహిళల పాత్ర ఇంతింతై అన్నట్లుగా పెరిగింది.

యూరపులోని పెట్టుబడిదారీ దేశాల్లో యుద్ధానంతరం పురుషులు తమ వుద్యోగాలకు తిరిగి వచ్చినందుకుగాను వాటి నుంచి స్త్రీలను తొలగించి ఇళ్లకు పంపారు. ఇందుకు పూర్తి భిన్నంగా సోవియట్ లో మాత్రం స్త్రీలకు మరిన్ని ఉద్యోగావకాశాలు సమకూరాయి.

1955 నాటికి కార్మికుల్లో, వుద్యోగుల్లో మహిళల సంఖ్య 46

శాతానికి పెరిగింది. ఆ తర్వాత రెండు దశాబ్దాల్లో పారిశ్రామిక కార్మిక శక్తిలో మహిళలు సగానికి మించే వున్నారు. మూడో వంతు ఇంజనీర్లు, 49 శాతం శాస్త్రవేత్తలు, వ్యవసాయంలో 50 శాతానికి పైగా, 64 శాతం ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు ఇలా వైద్య, విద్యసహా అన్ని కీలకరంగాలలోనూ మహిళలు 50 - 60 శాతానికి పైగా కుదురుకున్నారు. అదంతా సోషలిస్టు సమాజపు ఔన్నత్యం మూలంగానే.

చరిత్ర పుటల్లో తొలి భారతీయ వైద్యురాలు ఆనంది జోషి

వైద్య శాస్త్రంలో పట్టా పొందిన మొదటి భారతీయ మహిళ ఆనందిని జోషి. ఆమెది పుణే, ఓ సంప్రదాయ కుటుంబంలో పుట్టారు. తొమ్మిదేళ్లకే తనకంటే ఇరవై రెండేళ్లు పెద్దవాడైన గోపాల్ రావు జోషితో ఆమెకు పెళ్లైంది. అతను భార్యని చదువు దిశగా ప్రోత్సహించాడు. పద్నాలుగేళ్లకే పండంటి బిడ్డకు జన్మనిచ్చినా సరైన వైద్యం లేక పది రోజుల్లోనే ఆ బాలుడు చనిపోయాడు. ఆ సంఘటనే ఆమెను వైద్యురాలిని చేసింది. అమెరికా వెళ్లి వైద్య విద్య చదవాలనుకున్నారు. కానీ అక్కడి మిషనరీలు మాత్రం మతం మారితేనే వైద్య విద్య చదివేందుకు అవకాశం ఉంటుందని తేల్చి చెప్పాయి. దానికి ఆమె ఒప్పుకోలేదు. ఈ విషయాలన్నింటినీ ఓ క్రైస్తవ మిషనరీ తమ పత్రిక లోనూ ప్రచురించింది. అది చదివిన అమెరికాకు చెందిన థియోడోసియా

కార్పెంటర్ స్పందించింది. ఉత్తరం ద్వారా ఆనందిని సంప్రదించింది. తాను ఆమెను చదివిస్తానని హామీ ఇచ్చింది. ఆమెరే ఆహ్వానం పంపింది. అలా జోషి అమెరికాకు బయల్దేరింది. అయితే ఆ విషయాన్ని తెలుసుకున్న స్థానికులు ఆమెపై రాళ్లు, కాకి రెట్టలు వేసి అవమానించారు. అలా ఎన్నో అవమానాలను ఎదుర్కొని వెళ్లిన ఆమెకు ఫిలడెల్ఫియా విశ్వవిద్యాలయంలో సీటు లభించింది. పందొమ్మిదేళ్లకు వైద్య విద్య చదవటం ప్రారంభించారు.

అక్కడి వాతావరణం పడక అనారోగ్యం బారినపడింది. అయినా చదువే ధ్యేయం అనుకున్నారామె. చివరకు 1886లో వైద్య విద్యలో డిగ్రీ సాధించారు. పైగా ఆర్య హిందువుల జననాంగం-శిశు సంబంధిత వైద్యం అంశంపై పరిశోధన చేశారు. అది తెలుసుకున్న విక్టోరియా మహారాణి ఆమెను ప్రత్యేకంగా పిలిపించుకుని మెచ్చుకున్నారు. కానీ క్షయవాధి బారిన పడిన ఆమె, అక్కడ వైద్యవృత్తిని వదులుకుని ఇక్కడికొచ్చారు. కొల్హాపూర్ లోని ఎడ్వర్డ్ వైద్యశాలలోని మహిళా వార్డుకు అధికారిణిగా పనిచేశారు. ఆమె అనారోగ్యం గురించి తెలుసుకున్న థియోడోసియా అమెరికా నుంచి మందులు పంపేవారు. అవి అంతగా పనిచేయలేదు. కుటుంబ సభ్యులు ఆయుర్వేద వైద్యం చేయించాలనుకున్నారు. అయితే సంప్రదాయాలు

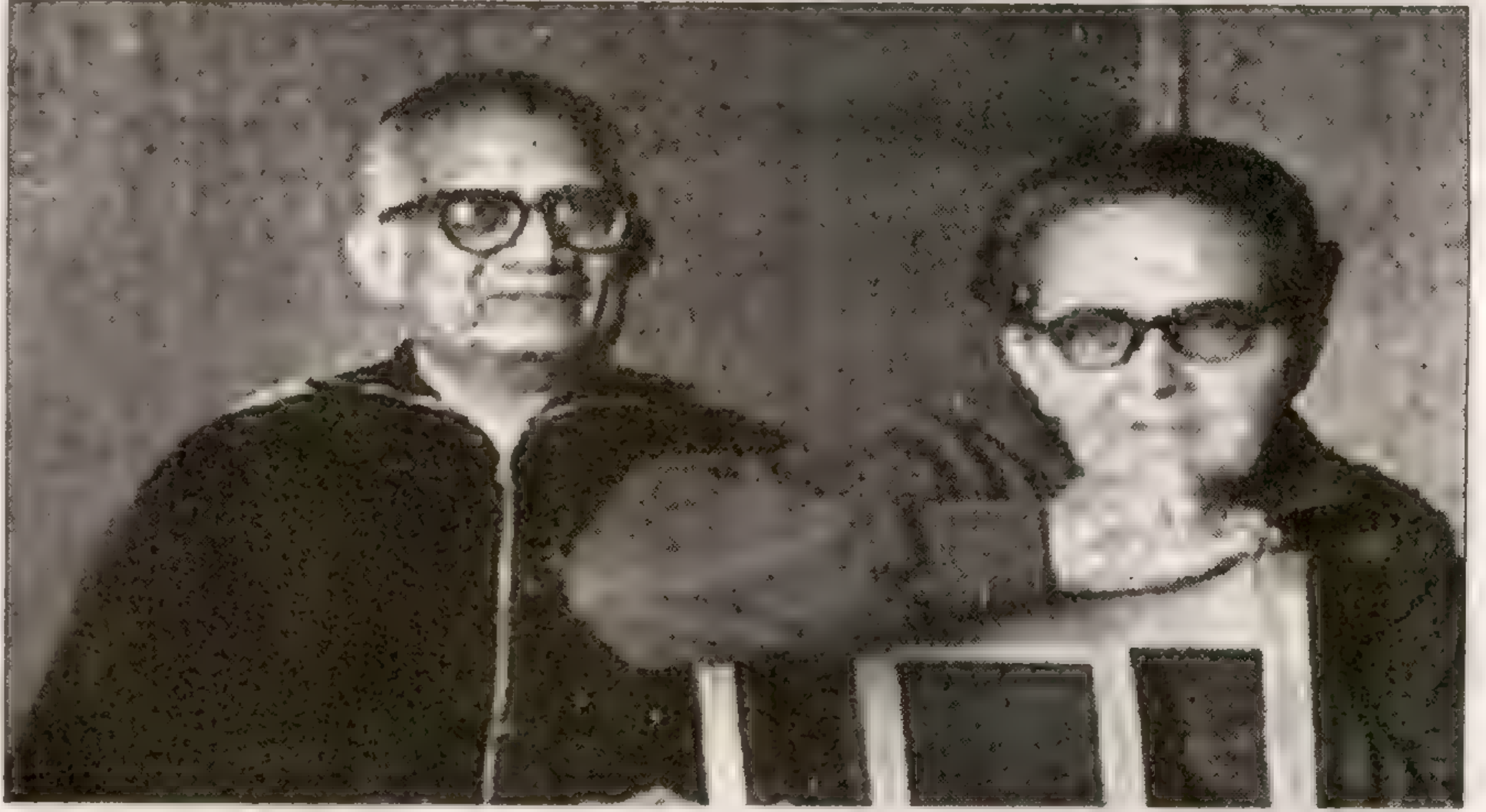
వదిలేసి విదేశాలకు వెళ్లి చదువుకుని రావడం తప్పని ఆ వైద్యుడు ఆమెని నిందించారు. వైద్యం చేయడానికి నిరాకరించారు. వ్యాధి ముదరటంతో తన ఇరవై రెండేళ్ల వయస్సులో అంటే 1887 ఫిబ్రవరి 26న కన్నుమూశారు. ఆ విషయం తెలుసుకున్న థియోడోసియా వ్యధకు గురయ్యారు. ఆనంది చితాభస్మాన్ని తెప్పించుకున్నారు. న్యూయార్క్ లోని తమ కుటుంబ శ్మశానవాటికలో భద్రపరిచింది. ఓ శిలా ఫలకాన్ని నిర్మించింది. ఇప్పటికీ అక్కడ ఆనంది సమాధిని చూడొచ్చు. లఖన్ పూర్ కి చెందిన “ది ఇనిస్టిట్యూట్ ఫర్ రిసెర్చ్ అండ్ డాక్యుమెంటేషన్ ఇన్ సోషల్ సైన్సెస్ (ఐఆర్ డీఎస్) ఆమె పేరుమీద అవార్డును నెలకొల్పింది. భారతదేశంలో ఆధునిక వైద్య విధానానికి అంకురార్పణ చేసిన తొలి మహిళగా ఆనందిని గౌరవించు కుంటుంది.

మన మార్గంలో అడ్డంకులు, అవరోధాలు అధిగమించ లేకపోతే అభివృద్ధి, మానసికోన్నతి లేని అదిమ సమాజ స్థాయిలోనే మనుషులు వుండిపోతారు. మనుషులు శాశ్వతం కాకపోయినా వారి స్ఫూర్తి నిలిచి వుంటుందని చెప్పే ఆనంది మనదేశంలో తొలి మహిళా వైద్యురాలిగా గుర్తింపు సాధించారు.

1887 మార్చి 31న ఆమె జన్మించారు

అనగనగా ఓ ప్రముఖ!

అమ్మాయి - అబ్బాయి మధ్య స్నేహం చిగురించటం, ఇష్టంగా పరిమళించటం, ప్రేమగా వికసించటం ఏ కాలంలోనైనా మామూలే! దీనర్థం ఇవన్నీ ఒకదాని వెంట మరొకటి కచ్చితంగా జరుగుతాయని కాదు. అభిరుచులు, ఇష్టాలను బట్టి ప్రేమభావన కలగటం ఒక క్రమానుగత పరిణామం. ఇష్టం కలిగినంత మాత్రాన - వారి నేపథ్యాలు మొత్తం ఏకమయిపోవు. భిన్న సంస్కృతులు, ఆచార వ్యవహారాలు, ఆహారపు అలవాట్లు అడ్డంకిగా ఉండొచ్చు. వాటన్నింటి నీ అర్థం చేసుకునే ఓపిక, తీరిక, సన్నద్ధత ప్రేమికులకు చాలా అవసరం. ప్రసిద్ధ రచయిత, శాస్త్రవేత్త వుప్పల లక్ష్మణరావు - మెల్లి దంపతులది అలాంటి ప్రేమకథ. ఇది జరిగి దాదాపు వందేళ్లు అవుతున్నా - ఇప్పటికీ తెలుసుకోదగ్గదే! ఆయన విదేశాల్లో వుక్కశాస్త్ర విద్య అభ్యసిస్తూ న్నప్పుడు - సహాధ్యాయి మెల్లి నుంచి వచ్చిన ప్రేమ ప్రతిపాదనతో ఈ కథ మొదలవుతుంది.

మన సమాజపు సంప్రదాయం ప్రకారం తొలుత పురుషుడు తనని పెళ్లి చేసుకోమని స్త్రీని అడగాలి. కానీ, నేనే అడుగుతున్నాను. నన్ను పెళ్లి చేసుకోవా? స్విట్జర్లాండ్ అమ్మాయి మెల్లి షోలింగర్ లక్ష్మణరావుని అడిగింది. దానికి లక్ష్మణరావు “ఎవరు అడిగితే ఏముందిలే, పెళ్లికీ, సమిష్టి జీవితానికీ అన్యోన్య ప్రేమే పునాది. నేను స్వదేశం వెళ్లాక ఉద్యోగం సంపాదించి, నీకు ఉత్తరం రాస్తాను. నువ్వుప్పుడు మా దేశం రా. వచ్చి మా దేశ ఆచారాలూ, పరిస్థితులూ, మా కుటుంబ పరిస్థితులూ స్వయంగా చూసి తెలుసుకో. నీకు అలవాటయిన కాలకృత్యాల్లో కూడా మీ జీవిత సరళి, మా జీవిత సరళి వేరువేరు. మేము నూతి దగ్గర స్నానం చేస్తాం. స్నానాల గది అంటూ ప్రత్యేకంగా ఉండదు. పడుకోవటానికి ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క ప్రత్యేక గది వుండదు. ఏ వసారాలోనో, వరండాలోనో, డాబా మీదో వరుసగా పక్కో చాపో వేసుకుని పడుకోవాలి. మేం కిందనే విస్తళ్లలో చేతితో కలుపుకుని అన్నం తింటాం. ఇవన్నీ నీకు సరిపడ పోకపోవచ్చు. పెద్ద పెద్ద మేడల పక్కనే రొచ్చు, బురదా వున్న మట్టి

గుడిసెలలో, గొడ్డుతో సహా చాలామంది జీవిస్తుంటారు. మా కుటుంబం పేద కుటుంబం. ఇక్కడకొచ్చిన భారతీయ విద్యార్థులు తమ పొలాలూ, ఇళ్లూ, వాకిళ్లూ అమ్ముకుని, ఆ డబ్బుతో విదేశాల్లో దర్జాగా జీవిస్తున్నారు. వీళ్లను చూసి ఇండియాలో అందరూ అలాగే జీవిస్తారని అనుకోకు. నీకు అలవాటయిన గుర్రపు స్వారి, రైఫిల్ రేంజి అక్కడ ఉండవు. చెన్నపట్నంలోనో, విశాఖ లోనో, గోపాలపురంలోనో వుంటేనే తప్ప నీకు సముద్ర స్నానానికి అవకాశం ఉండదు. టెన్నిస్ కుగానీ, అధవా బాడ్మింటన్ కుగానీ, వాలీబాల్ కు గానీ అవకాశం వుండదు. కావాలిస్తే ఆడపిల్లలతో గచ్చకాయ లూ, వామనగుంటలూ, చింతపిక్కలూ ఆడుకోవచ్చు. అన్నింటికీ మించి మేం బ్రిటీషువాళ్ల కింద అర్థ బానిస బతుకులు బతుకుతున్నాం. ఈ ఇబ్బందులన్నీ ముందు గా నీకు తెలియటం మంచిదని చెబు తున్నాను. నిన్ను పెళ్లి చేసుకోవటానికి ఇష్టం లేక కాదు సుమా! నువ్వు స్వయంగా మా దేశం వచ్చి కొన్నాళ్లుండు. అప్పుడు నేనే నిన్నడుగుతాను... నన్ను పెళ్లి చేసు కుంటావా... అని. అంతవరకూ మనం స్నేహితులుగానే ఉందాం”

ఆమె సరేనంది. “తప్పకుండా ఇండియా వస్తాను” అంది.

ఈ సంభాషణ జరిగింది 1924లో. తరువాత లక్ష్మణరావు స్వదేశం తిరిగి వచ్చి బరంపురం చేరుకున్నారు. తమ ఇంటివారు నిర్వహిస్తున్న ‘ఉష్ణకాలం’ పత్రికలో - తను చాలాకాలంగా రాస్తున్న ‘అతడు - ఆమె’ నవలను మళ్లీ ప్రారంభించాడు. ఈ మధ్యలో దేశంలో కొన్ని ముఖ్య సంఘటనలు జరిగాయి. 1926లో వీవీ గిరి నాయకత్వంలో బెంగాల్ - నాగపూర్ రైల్వే కార్మిక సంఘం ఆధ్వర్యంలో సార్వత్రిక సమ్మె జరిగింది. లక్ష్మణరావుకు గిరి అన్నయ్య వరుస అవుతాడు. గిరి అభ్యర్థన మేరకు సమ్మె కాలంలో ఆయన అనధికార ఆంతరంగిక కార్యదర్శిగా లక్ష్మణరావు పనిచేశారు. తరువాత గిరి స్నేహితుడయిన దంతలూరి లక్ష్మీనరసింహరాజు ప్రోద్బలంతో లక్ష్మణరావు కొల్కతాలో ప్రముఖ వుక్క శాస్త్రవేత్త జగదీష్ చంద్రబోసు విద్యా సంస్థలో కొన్నాళ్లు పనిచేశారు. ఆ తరువాత కాకినాడ కళాశాల లో బీఎస్సీ ఆనర్స్ కోర్సు కోసం చీఫ్ లెక్చరర్ గా ఉన్నారు. ప్రిన్సిపాలతో తరచూ విభేదాలు వస్తుండటంతో వుద్యోగానికి రాజీనామా చేశారు.

ఆ సమయంలోనే మెల్లి నుంచి ఉత్తరం వచ్చింది.... తను భారతదేశం వస్తున్నాననీ, బొంబాయి (ముంబాయి) హార్బరుకు ఫలానా రోజున వచ్చి కలుసుకోమని: లక్ష్మణరావు

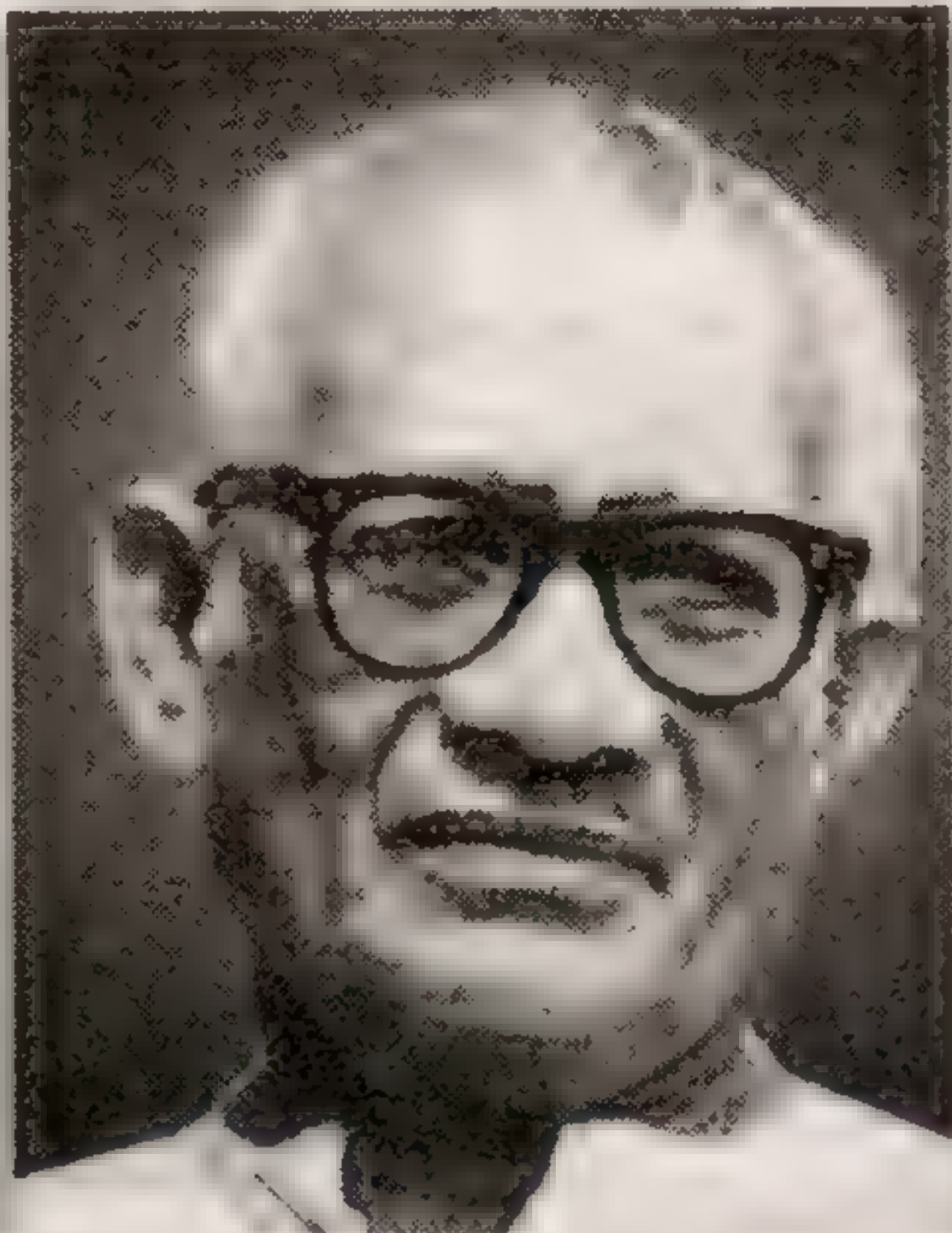
ముంబాయి వెళ్లి మెల్లీని బరంపురం తీసుకు వచ్చారు. ముందుగానే చెప్పి వుండటం వలన లక్ష్మణరావు కుటుంబ సభ్యులంతా ఆమెను బాగానే ఆదరించారు. మెల్లీ కూడా చాలా ప్రేమాస్పదమయిన యువతి. పిల్లలను అమితంగా ప్రేమించేది. ముద్దు చేసేది. ఆ రోజుల్లో అంతటి రాజకీయ చైతన్యం వున్న ఇంట్లో తన విస్తరిని కొంచెం దూరంగా వేసినా ఏమీ అనుకునేది కాదు. కొన్నాళ్లు బరంపురంలో వున్న తరువాత వారిద్దరూ ఛత్రపురంలో కొడుకుల నరసింహం ఇంట్లో కొద్ది కాలం వున్నారు. తరువాత ఊరికి అవతల వారి స్నేహితుడి తోటలో ఓ పూరింట్లో నెలా పదిహేను రోజులు వున్నారు. తరువాత లక్ష్మణరావు కొల్కతాలోని తన స్నేహితుడి పరిశోధనాశాలలో చేరారు. తరువాత ఆలీఘర్ ముస్లిం విశ్వవిద్యాలయంలో బోటనీ అధ్యాపకుడిగా చేరారు. ఆ సమయంలోనే లాహోరు కాంగ్రెసు సమావేశంలో ఇద్దరూ పాల్గొని, 1929 డిసెంబరు 31 అర్ధరాత్రి రావీ నది ఒడ్డున దేశం స్వాతంత్ర్యం కోసం పోరాడ తామని అనేక వేల మధ్య శపథం చేశారు. భారత దేశంలో అడుగు పెట్టిన నాటి నుంచి మెల్లీ ఖద్దరు దుస్తులను మాత్రమే ధరిస్తున్నది.

ఎరవాడ జైలులో గాంధీ వున్నప్పుడు సబర్మాణి ఆశ్రమంలో మెల్లీ చేరింది. ఆశ్రమం చుట్టుపక్కల పాములు అధికం. వాటిని పట్టటంలో మెలకువలు నేర్చుకుంది.

రాత్రి పూట ఆశ్రమం చుట్టూ పురుషులు గస్తీ తిరిగేవారు. తనకూ గస్తీ తిరిగేందుకు అనుమతి ఇవ్వమని అప్పటి గాంధీ కార్యదర్శి నారాయణదాసును కోరింది. అయితే మహిళలకు అలాంటి బాధ్యతలు ఒప్పుగించబోమని ఆయన సెలవి వ్వటంతో మెల్లీ సత్యాగ్రహానికి దిగింది. ఎట్టకేలకు తన కోరికకు ఆమోద ముద్ర వేయించుకుంది. కొన్నాళ్లకు వారిద్దరూ బరంపురం తిరిగొచ్చారు. అయితే సన్ననూలు మీద పరిశోధన కోసం శ్రీకాకుళం చేరారు. బాల్ బేరింగు చరఖాతో ఇద్దరూ ఖాదీ ప్రచారంలో ఊరూవాడా తిరిగారు.

నెల్లూరులో చరఖా ప్రదర్శన కాలంలో గాంధీతో మెల్లీ సమావేశమయ్యారు. “నేను ఎరవాడ జైలులో వుంటున్నప్పుడు నాతో వుత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నిర్వహించింది

బతుకు పుస్తకం

డా॥ వుప్పల లక్ష్మణరావు

నువ్వేనా?” అనడుగుతూ మెల్లీని గాంధీ పలుకరించారు. ఆ సమయంలో స్వదేశీ సిమెంటు కర్మాగారం ఏర్పాటు కోసం ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. యంత్రాల కొనుగోలు కోసం లక్ష్మణరావు సాయాన్ని దండలూరు రాజు కోరారు. అంతలో మెల్లీ తండ్రికి జబ్బుగా ఉందని టెలిగ్రాం రావటంతో ఆమె తన దేశం బయలు దేరింది. అయితే, ఆమె ఇల్లు చేరేలోపే తండ్రి చనిపోయాడు.

తరువాత కొంతకాలానికి మెల్లీ నుంచి ఉత్తరం వచ్చింది.

“నేను నీ సలహా ప్రకారం ఇండియా వచ్చి 1929 - 36 వరకూ ఉండి, అక్కడి పరిస్థితులను స్వయంగా చూశాను. నన్ను వివాహం చేసుకోమని మళ్లీ కోరుతున్నాను. నన్ను పెళ్లాడేందుకు ఇష్టపడితే నువ్వు ఒక షరతుకు అంగీకరించాలి. ఏ దేశంలో అయితే స్త్రీకి పురుషుడితో అన్ని జీవిత రంగాల్లోనూ సమాన ప్రతిపత్తి వుందో - అట్టి సోవియట్ దేశంలోనే మన వివాహం జరగాలి. దీనికి ఒప్పుకుంటే అగ్రీడ్ అని నా పేరున నువ్వు టెలిగ్రాం ఇవ్వాలి. సిమెంటు తయారీ యంత్రాలను కొనుగోలు చేసేందుకు జర్మనీ వస్తున్నందుకు చాలా సంతోషంగా వుంది. నీ దగ్గర నుంచి టెలిగ్రాం రాగానే మన మాస్కో ప్రయాణానికి ఏర్పాట్లు చేస్తాను” ఇది చదివిన వెంటనే లక్ష్మణరావు ఆనందంతో మెల్లీకి ‘అగ్రీడ్’ అంటూ టెలిగ్రాం ఇచ్చాడు.

కొద్ది రోజులలోనే పాన్ పోర్టు సంపాదించి, ఇద్దరూ మాస్కో చేరారు. చిరునామా కనుక్కోవటంలో పొరబాటుపడి మొదట విదాకుల కార్యాలయానికి వెళ్లి, అక్కడివారి నవ్వులతో తప్పు తెలుసుకున్నారు. తర్వాత పెళ్లిళ్ల రిజిస్ట్రార్ కార్యాలయం చేరుకుని వివాహం చేసుకున్నారు. పెళ్లికి ముందు రోజు వారిద్దరూ చాలా మాట్లాడు కున్నారు.

“మన వివాహానికి పునాది పరస్పర ప్రేమ. పరస్పర గౌరవం. మనకు సోవియట్ పద్ధతి ప్రకారం సమాన హక్కులు సంక్రమించాయి. మనం ఇప్పుడు భార్యాభర్తలుగా జీవితంలోకి ప్రవేశిస్తున్నాము. నా చిన్నతనంలో నాకు వెంకయ్య అనే మిత్రుడు వుండే వాడు. తను ఒక బ్రిటీషువాడికి, ఒక భారతీయురాలికి పుట్టిన బిడ్డ. ఎర్రజుట్టు, పిల్లి కళ్లు వున్న ఆ కుర్రాడిని నా సహాధ్యాయులు ఎంత వేధించారో, తను ఎంత క్లേശం అనుభవించాడో చూశాను. మన బిడ్డలు అలాంటి దుర్గతి పొందకూడదు. మనం చేసే పరిష్కారాలు, చూపే దారులు వారికి ఇష్టం లేకపోవచ్చు. అందుకని మనం పిల్లలను కనకూడదు... ఏమంటావు?” అని అడిగాడు లక్ష్మణరావు మెల్లీని. దానికి మెల్లీ అంగీకరించి, “నావీ రెండు షరతులు వున్నాయి” అంది. మొదటిది నన్ను చీర కట్టుకోమని నిర్బంధించకు. కొందరు విదేశీయులు చీర మహా అందంగా, కళాత్మకంగా వుందని పొగుడుతారు. నా దృష్టిలో చీర మహా చికాకు కలిగిస్తుంది. నేను నిక్కరో, షరాయో, పంట్లామో వేసుకుంటాను. నువ్వు అందుకు వొప్పుకోవాలి. రెండోది నన్ను బొట్టు పెట్టుకోమనిగానీ, నగలు, ఉంగరం, గాజులు, మెడలో హారం, వుస్త్రెలు పెట్టుకోమని బలవంతం చేయవద్దు. నువ్వు నిర్బంధించినా నేను పెట్టుకోను”.

అందుకు ఎలాంటి అభ్యంతరమూ లేదన్నారు లక్ష్మణరావు. తెలుగు రచయితల్లో ఎవరికీ లేని గొప్ప ప్రేమకథ ఇది. ఒకరి యిష్టాలను మరొకరు తెలుసుకునే, గౌరవించుకునే, జీవితాంతం కలిసి నడిచే ప్రేమికుల కు, దంపతులకు ఆదర్శవంత మయిన కథ ఇది.

(ఆధారం : లక్ష్మణరావు స్వయం చరిత్ర - ‘బతుకు పుస్తకం’ నుంచి...)

తరుణీ తరంగాలు

ఉగ్రవాదం - యుద్ధం - మహిళలు

మూలాలను తెలుసుకుని నివారించ నంత కాలం వుగ్రవాదం విస్తరిస్తూనే వుంటుందని స్త్రీ వాద రచయిత ఓల్గా విశ్లేషించారు. అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా తరుణీ తరంగాలు - విజయవాడ ఆధ్వర్యంలో 2019 మార్చి 3న నిర్వహించిన యుద్ధం - ఉగ్రవాదం - మహిళలు సదస్సులో ఆమె ప్రసంగించారు. 22 ఏళ్ళ షాదిల్ ఆత్మాహుతికి దారితీసిన సామాజిక కారణాల మీద భారత సమాజం దృష్టి పెట్టవలసిన అవసరాన్ని వివరించారు. ఒకప్పుటి ఒకే దేశ సహృదయుల మధ్య పాక్, భారత్లుగా విడిపోగానే విద్వేషాలు ఎందుకు పుడుతున్నాయో? కారణాలను అన్వేషించి సమస్య పరిష్కారానికి చర్యలు తీసుకోవాలని సూచించారు. వుగ్రవాద నిర్మూలన పేరిట దేశ ద్రోహులుగా ముద్ర వేసి కొన్ని కుటుంబాలను చిన్నా భిన్నం చేయటం సమస్య పరిష్కారానికి వుపయోగ పడదన్న విషయం ప్రపంచ అనుభవమేనన్నారు. అన్నింటికన్నా ఆ కుటుంబాలలోని మహిళల దుర్భర దుస్థితిని నమాజం అర్థం చేసుకోవటం లేదన్నారు. వాస్తవానికి యుద్ధం స్త్రీలకూ, ప్రకృతికీ విరుద్ధమని తొలుత అర్థం చేసుకుంటే సంబంధిత సమస్యలు పరిష్కారం అవుతాయని అభిప్రాయపడ్డారు. ప్రకృతితో సహజీవనం స్త్రీ సహజ ధర్మమన్నారు. తనది కాని యుద్ధం చేస్తూ స్త్రీ తనవాళ్ళనందరినీ కోల్పోతుందని ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. పిల్లలను వుగ్రవాదం వైపు ఆకర్షితులు కాకుండా తల్లులు కొన్నెలింగు చేస్తే సరిపోతుందన్న కొందరి వాదనలను ఆమె కొట్టివేశారు. ఆడవాళ్ళు తల్లి హక్కును కోల్పోయి చాల కాలం అయిందన్నారు. తల్లి హక్కును కోల్పోవటమే స్త్రీ తొలి పతనమని ఎంగెల్స్ అన్నాడని గుర్తు చేశారు. మనకు దేశభక్తి కాదు దేశ ప్రేమ చాలని వివరించారు. ఉగ్ర

దేశభక్తిని వదిలి సమగ్రమైన అభివృద్ధి మీద దృష్టి పెడితే యుద్ధం వుండ దన్నారు. అసమానత్వం నుంచి సమా నత్వం వైపు నడవటం ఒక్కటే ప్రవేంచంముందున్న మార్గ మని సూచించారు.

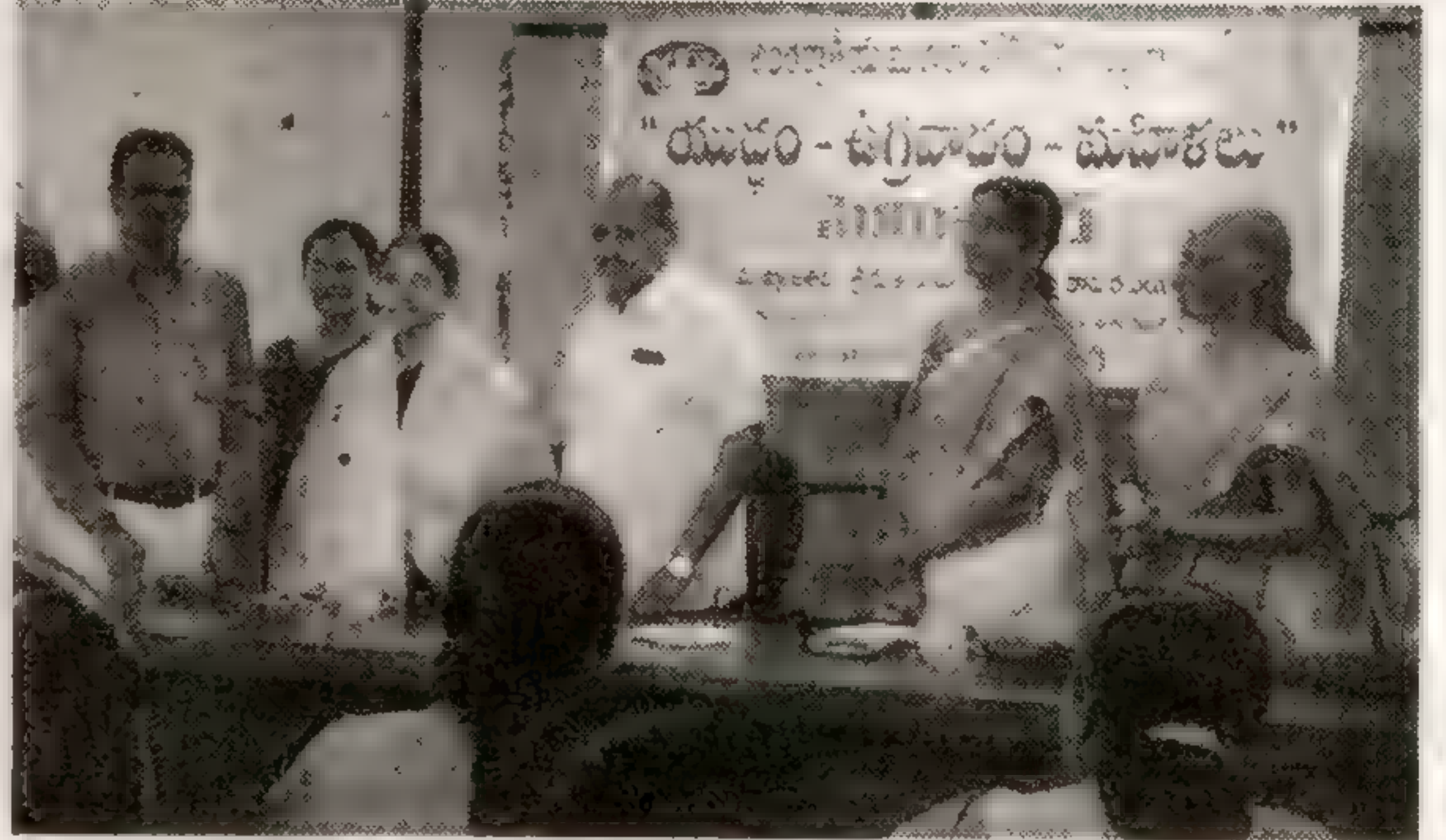
• సదస్సుకు సంస్థ అధ్యక్షులు

రావి శారద స్వాగతోపన్యాసం చేస్తూ తరుణీ తరంగాల ఆశయాలను వివరించారు. సదస్సు ఉద్దేశాన్ని వివరిస్తూ భవిష్యత్తులో మహిళలను ఆలోచింపజేసే సామాజికాంశాల పై చర్చాగోష్టి కొనసాగిం చాలని యోచిస్తు న్నట్లు చెప్పారు.

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ సంపాదకులు ఉష మాట్లాడుతూ, ఇస్లామిక్ తీవ్రవాదం, హిందూ తీవ్రవాదం, ఖలిస్తాన్ తీవ్రవాదం పేరే దయినా అవి దేశానికీ, సామాన్యులకూ వ్యతిరేకమయినవేనన్నారు. విద్య, వైద్యం తదితర అత్యవసరాలకు ప్రభుత్వాలు బడ్జెట్టు కేటాయింపకుండా రక్షణశాఖకు అధిక నిధులు ఇవ్వటం సరికాదన్నారు.ల

తరంగాలు నాయకురాలు రష్మి మాట్లాడుతూ మన దేశం శాంతికి చిహ్నమని గుర్తు చేశారు. యుద్ధం వద్దని మహిళలంతా నినదించాలని సూచించారు. ప్రతి సైనికుడికీ ఇంటిదగ్గర అందరి మాదిరిగానే ఎదురు చూసే ఒక కుటుంబం వుంటుందని సైని కేతర కుటుంబాలు నిత్యం తలవా లన్నారు.

సభకు అధ్యక్షత వహించిన తరంగాలు సంస్థ నాయకురాలు కల్పన మాట్లాడుతూ పుల్వామాలో జరిగిన దాడికి 2000 మందిని ఒకే కాన్వాయిలో పంపటమే కారణమన్నారు. కాశ్మీర్ లో వుగ్రవాద సంస్థలలో చేరిన యువకుల సంఖ్య 2013లో 16 కాగా 2018 ఆ సంఖ్య 164కి చేరిందన్నారు.

దేశంలోకి చొరబాటు ప్రయత్నాలు 2013లో 277 కాగా, అది 2018లో 284కు పెరిగిందని లెక్కలు వేశారు. 1999లో ఇండియన్ ఎయిర్ లైన్స్ విమానాన్ని వుగ్రవాదులు హైజాక్ చేసినప్పుడు అప్పటి బీజేపీ ప్రభుత్వ విదేశాంగశాఖ మంత్రి జస్వంత్ సింగ్ స్వయంగా ఉగ్రవాది మసూద్ అజర్ ని కాశ్మీర్ జైలు నుంచి విడుదల చేయించి, కాబూల్ లో వదిలేయించాడని గర్తుచేశారు. అప్పటి నుంచే జెమ్ సంస్థ భారత భూభాగం లోకి చొచ్చుకు రావటానికి ప్రయత్నిస్తోందని తెలిపారు. కాశ్మీర్ యువతను మానవ బాంబులుగా వాడుకుం టోందని ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. సదస్సును ముగిస్తూ ఆమె, గతంలో సతీ సహగమనం, ఇప్పుడు భూణ హత్యలు పెచ్చరిల్లుతున్నాయన్నారు. ఇది తిరోగ మనమా, పురోగమనమా ఆలోచించాలని కోరారు. యుద్ధం అనివార్యమయ్యేటట్లు వ్యవహరిస్తోన్న రాజకీయం తిరోగమన మన్నారు. వుగ్రవాదమైనా, రిజర్వేషన్లు అయినా, ప్రత్యేక హోదా లాంటివయినా ఆరని కుంపట్లతో కొన్ని దళాలు రాజకీ యాలు చేస్తున్నాయని తప్పుపట్టారు. 14 ఏళ్ల ఆడపిల్లలను తీవ్రవాద స్థావరాలలో నెలల తరబడి అత్యాచారాలు చేస్తూ అమానుష పరిస్థితులు సృష్టించే యుద్ధం వద్దన్నారు.

పచ్చబొట్టు చెరిగి పోదూలే!

“మీ చేతి మీద పచ్చబొట్టు ఎవరిది?”

అడిగింది కొత్త పెళ్ళికూతురు స్వర్ణ.

వాళ్ళిద్దరికీ పెళ్ళి ఇంకా వారం కూడా కాలేదు. “ఇదా? నాకు పెళ్ళికి ముందు మా అక్క వాళ్ళ ఇంటి దగ్గర అమ్మాయిని ఇచ్చి పెళ్ళి చేయాలనుకున్నారు పెద్దవాళ్ళు. కానీ కుదరలేదు” అన్నాడు రవి. పెళ్ళి చూపులలో చూసిన అమ్మాయి పేరు పచ్చబొట్టు వేయించుకోవడం ఏమిటీ వింతగా ఉందే! అనుకుంది స్వర్ణ. ఆమె తల్లిదండ్రులు లేరు. తోబుట్టువులే పెంచి పెద్ద చేశారు. వాళ్లే పెళ్ళి చేశారు. రవికి తల్లి, అక్కా ఉన్నారు. వీళ్ళిద్దరూ ఎప్పుడు వాళ్ళ అక్క ఇంటికి వెళ్ళినా, ఆ... పెళ్ళి చూపుల అమ్మాయి రవితో అతి చనువుగా ప్రవర్తించేది. అది భరించలేక స్వర్ణ, ఈ విషయాన్ని అత్తగారికి, ఆడపడుచుకీ చెప్పింది. వాళ్ళిద్దరూ రవినీ గట్టిగా మందలించారు. కాలక్రమంలో వీరికి ఇద్దరు అబ్బాయిలు కలిగారు.

“నాకైతే తల్లిదండ్రులు లేరు. వారి ప్రేమ నాకు తెలియదు. కానీ నా పిల్లలకు మనమందరమున్నాం.

నాలా వాళ్ళు పెరగకూడదు. నేను మిమ్మల్ని వదిలి వెళ్లే ప్రసక్తే లేదు. మీ ప్రవర్తనకు నేనొంతో బాధపడుతున్నా. దయచేసి మీ ప్రవర్తనని మార్చుకోండి.” భర్తతో సౌమ్యంగానే చెప్పింది స్వర్ణ. ఆమె కొంత వరకే చదువుకుంది. భర్త సంపాదన సరిపోక చిన్నపాటి ఉద్యోగం చేస్తోంది. తోటి ఉద్యోగులు ఎవరయినా ఫోను చేస్తే రవి అనుమాన పడుతుంటాడు. బాగా తాగడం, సిగరెట్లు మొదలు పెట్టాడు. పిల్లల పైన ఏ మాత్రం దృష్టి పెట్టడు. తన పిల్లలకు తనలాగా అరకొర చదువులు ఒద్దనుకుని మంచి స్కూల్లోనే చేర్పించింది స్వర్ణ. వారి ఎదుటే భర్త అసభ్యంగా ప్రవర్తించటం, అర్థం పర్థం లేని వాగుడు వాగడం తనకు నచ్చలేదు. ఇవన్నీ చూసి పిల్లలను స్కూల్ హాస్టల్లో

చేర్పించింది. రోజు పిల్లలతో మాట్లాడుతూ వారికి ధైర్యం చెప్తూ వుంటుంది. అందుకని ఆమె వంటింట్లో వున్నా ఫోన్ పక్కనే ఉంచు కుంటుంది. ఇవన్నీ చూసి రవి ఆమెకు ఎవరితోనో సంబంధం వుందనీ, తనంటే ఇష్టం లేదనే అభిప్రాయానికి వచ్చాడు. ఆమె ఓపెన్ యూనివర్సిటీకి ఎంట్రెన్స్ రాయాలని నిర్ణయించుకుంది. చదువుతోంది. రవి ఆమెను కోచింగ్ సెంటర్లో చేర్పించాడు. తానే ఆమెను దింపి తీసుకొచ్చేవాడు. కానీ ఆమె ఎవరితోనైనా మాట్లాడుతూ ఒక్క నిమిషం ఆలస్యమయినా, భరించలేక పోయేవాడు. ఇలా ఉంటుండగా, కంపెనీలో ఆమె పని తీరును నచ్చి ప్రమోషన్ ఇచ్చారు. ఎవరో చిన్నపాటి స్థలాన్ని కట్టమీద తక్కువ ధరకు అమ్ముతుంటే కొని రేకులతో చిన్న ఇల్లు ఏర్పాటు చేసిందామే. ఇవన్నీ కూడా రవి అనుమానానికి ఆజ్యం పోశాయి. ఆమె ఎవరితోనో తిరుగుతోందనీ, కంపెనీకి వెళ్ళి అందరితోటీ నోటికొచ్చినట్టు చెప్పేవాడు. చివరికి విసిగిపోయిన ఆమె వని మానేసింది. రవికి తాగుడెక్కువై ఆరోగ్యం చెడిపోయింది.

ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో తెలిసిన వారి

ద్వారా ఆమె ఐదవ అదాలత్కు వచ్చి తన గోడంతా వెళ్ళబోసుకుంది. అంతా విన్న ఐదవ బాధ్యులు, ఆమె భర్తకు నోటీసు పంపించారు. అది అందిన వెంటనే భర్త వచ్చాడు. అనారోగ్యంగా కనిపిస్తున్నాడు. “నా భార్యకు నేనంటే ఇష్టం లేదు. మా అమ్మను చూసి కూడా చాలా కాలమైంది. తలుచుకుంటే దుఃఖ మొస్తోంది. నా భార్య నన్ను అనుమానిస్తోంది.” అంటూ ఏవేవో చెప్పాడు. “ఎంతసేపూ తన గోడే గానీ నాబాధ పట్టించుకోడు. నేను తిన్నానో లేదో కూడా చూడడు. ఇంకా తిడతాడు” అని కన్నీరు పెట్టుకుంది స్వర్ణ. చిన్న వయస్సులో చేసిన తెలివి తక్కువ పనులు జీవితాంతం ఎంత తుఫాను సృష్టిస్తాయో వారిద్దరినీ చూస్తుంటే తెలుస్తోంది. ఇద్దరికీ ఐదవ బాధ్యులు కౌన్సెలింగ్ చేయించారు. “మీ అమ్మకోసం నువ్వు ఇంత వయస్సు వచ్చినా ఏడుస్తున్నావు. మరి స్వర్ణకి అమ్మా, నాన్నా, భర్త అన్ని నువ్వే కదా! ఆమెను పట్టించుకోవు. నీ పిల్లలు తల్లిని వదిలి హాస్టల్లో వుంటున్నారు. వాళ్ళు ఇంకెంతగా ఏడవాలి. నీ భార్య, పిల్లలకు దూరమై ఎంత తపిస్తోందో నీకు అర్థమైందా! వెంటనే వెళ్ళి పిల్లల్ని

ఇంటికి తెచ్చుకోండి. మీ అమ్మను కూడా తీసుకురండి” అని చెప్పారు.

రెండు వారాల తరువాత వారిద్దరూ వచ్చారు. “రవి ఏ మాత్రం మారలేదు నరికదా! ఇంకా ఎక్కువ నరకం చూపిస్తున్నాడు అంటూ స్వర్ణ కన్నీటి పర్యంతమయింది.

ఐదవ పెద్దలు ఇదంతా విని స్వర్ణ ఫోన్ తీసుకుని నంబర్లు పరిశీలించారు. అమె డైరీలు కూడా తీసుకుని వారు చదివి, రవికి వినిపించారు. అవన్నీ వాళ్ళకి తెలిసిన వారి నెంబర్లే. తనకి చదువు రాక అమెను అనుమానిస్తున్నానని తెలుసుకున్నాడు.

అందుకే ఏవేవో ఊహించుకున్నాడు. ఐదవ పెద్దలు రవికి ఇలా చెప్పారు - “భార్యను ప్రేమించడానికి చదువు లేకపోయినా మనసుంటే చాలు. నువ్వు అమెను ప్రేమిస్తే, అమె నీకు ప్రేమను పంచుతుంది. నువ్వు ద్వేషిస్తే అమె నీకు ద్వేషాన్నే పంచుతుంది. సంసారానికి భార్య భర్తలు రెండు కళ్ళు. ఏ కంటిలో దోషమున్నా చూపు మనకబారినట్లే కాపురం కూడా ఏ ఒక్కరు నరిగా లేకపోయినా కూలిపోతుంది. లేదా కుంటి నడక నడుస్తుంది. మీరిద్దరూ ప్రేమతో కాపురం దిద్దుకుంటే నీ తల్లి మురిసిపోతుంది. నీ పిల్లలకు ఆత్మస్థైర్యం పెరుగుతుంది.

చక్కగా ఆరోగ్యమైన వాతావరణంలో పెరిగితే మంచి వ్యక్తిత్వాన్ని సంతరించుకుని నీకు ఆనందాన్ని పంచుతారు. జీవితం స్వర్గం చేసుకున్నా, నరకం చేసుకున్నా అంతా మీ చేతుల్లోనే ఉంది. సహజంగా అడవారికి చేతిలో ఉన్న దబ్బును రెండింతలు చేసే శక్తి ఉంది. నీ భార్య జాగ్రత్తగా పొదుపు చేసి నీకు ఒక గూడు అమర్చింది. హాయిగా మీకున్నదాంట్లో ఇద్దరూ హాయిగా జీవించండి. కొన్నాళ్ళు ఇక్కడ కొన్నెలింగ్ కు రండి. జీవితాన్ని ఎలా పండించుకోవాలో నీకే తెలుస్తుంది” అని చెప్పి పంపించారు. ప్రస్తుతం బాగానే ఉన్నారు.

చాలా మంది బతికేస్తుంటారు...! కొందరే జీవిస్తుంటారు!!

“ఈ వానలో ఎక్కడికెళ్తారు? మా ఇంట్లోనే వుండండి” ఆ నిరుపేద ఒడిషా కూలీ అన్నప్పుడు సుధామూర్తి ఆగారు. పేద పిల్లలకు ఉచిత బడి స్థాపించే పని మీద ఆమె అక్కడికెళ్ళారు.

“అమె మన అధిది. టీ, కాఫీ తాగరట. పాలు ఇవ్వు” అని ఆ కూలీ అన్నాడు.

“మన పాపకు ఆ ఒక్క గ్లాసు పాలే వున్నాయి. వాన పడుతోంది. ఆ పాలు ఆమెకిస్తే రాత్రంతా పాప ఏడుస్తుంటుంది” అంది అతని భార్య.

“అయినా పరవాలేదు, సగం పాలకు సగం నీళ్ళు కలిపి, చక్కెరతో ఇవ్వు” అన్నాడు ఆయన.

ఒరియా తెలిసిన సుధామూర్తికి అది వినపడింది.

“ఈ రోజు బుధవారం, నేను వుప వాసం. ఏమీ తీసుకోను” అంది ఆమె.

“అందరూ సోమ, గురు, శుక్ర, శని వారాలు ఉపవాసం చేస్తారు. మీరు బుధవారం వుంటున్నారే? అని అతనంటే - “అవును. నేను గౌతమబుద్ధుడి కోసం వుంటాను” అన్నారు ఆమె.

ఆ రాత్రే ఆమె నిర్ణయం తీసు కున్నారు. గుక్కెడు పాలు తాగలేని పసిపిల్లలు లక్షలమంది నాదేశంలో వుండగా, నేను పాలు తాగడమా? వద్దు. ఆనాటి నుంచీ ఆమె పాలు తాగడం మానేసారు.

టాటా సంస్థకు చెందిన టెల్కోలో భారతదేశపు మొట్టమొదటి మహిళా ఇంజనీర్ గా ఆమె పనిచేసినా, 2,21,501 మంది వుద్యోగులతో ఏటా 2.48 బిలియన్ డాలర్ల ఆదాయం కలిగిన ఇన్ ఫోసిస్ నడిపే ఇన్ ఫోసిస్ ఫౌండేషన్ కు చైర్ పర్సన్ అయినా - సుధామూర్తి నిరాడంబరతకు మారుపేరులా వుంటారు.

అమె దగ్గర వున్నది కేవలం 8 చీరలు మాత్రమేనంటే చాలా మంది ఆశ్చర్య పోతారు. చివరగా ఆమె చీర కొన్నది 1998 లో.

ఓమారు ప్రపంచ ప్రసిద్ధ లండన్ హీత్రో ఏయిర్ పోర్టులో సాధారణ దుస్తుల్లో వున్న సుధామూర్తిని చూసి ఓ ఉద్యోగిని “ఇది ధనవంతులు ప్రయాణించే బిజినెస్ క్లాస్. నీలాంటి వారు అదిగో అక్కడ మామూలు ప్రజలు ప్రయాణించే ఎకానమి క్లాస్ వుంది

వెళ్ళు” అంటూ హెచ్చరించింది. సుధామూర్తి చిరునవ్వుతో వెళ్ళి పోయారు.

కానీ అదే రోజు 24 దేశాల ప్రతినిధులు పాల్గొన్న యుఎన్ ఓ సదస్సు అధ్యక్ష హోదాలో సుధామూర్తి ఆంగ్లంలో అనర్గళంగా మాట్లాడుతుంటే అవాక్కయింది ఆ ఇంగ్లీష్ వనిత.

నిజంగా గొప్పవారికి తాము గొప్ప వారమనే విషయమే గుర్తుండదు. “అదే వారి గొప్పతనం” అంటాడు చైనాకు చెందిన తార్కికవేత్త లా - తజు. కేవలం 8 చీరలే కలిగిన సుధామూర్తి ఇంట్లో 20 వేల పుస్తకాలువున్నాయి. తన ఆదాయాన్ని పేదల చదువుకు, అనాథలకు, ధార్మిక కార్యక్రమాలకు ఖర్చు చేస్తారు ఆమె.

అందుకే బతకడం వేరు, జీవించడం వేరు అనేది.

Vicente Ferrer

India for India

50

1969/
గౌరవం
మార్కు
సమానత్వం
/2019

(భారతీయుల కొరకు భారతీయులు)

చేయి చేయి కలుపుదాం సమైఖ్యభావం చాటుదాం

ఆత్మీయ శ్రేయోభిషులారా!

మాన్యులు శ్రీ డా॥ ఫాదర్ విన్సెంట్ ఫెర్రర్ మరియు వారి శ్రీమతి అన్నే ఫెర్రర్ గారిచే 1969వ సంవత్సరం జనవరి 25వ తేదిన స్థాపించబడిన ఆర్.డి.టి. సంస్థ 50 వసంతాలు పూర్తి చేసుకున్న శుభ సందర్భమున మీ కందరికీ మనఃపూర్వక శుభాకాంక్షలు

ఫాదర్ గారిచే "సేవ స్ఫూర్తి"ని పొందిన మారుమూల గ్రామాల పేద ప్రజలతో మొదలైన "సామాజిక సేవ" ఎందరికో ప్రేరణ అయ్యింది. 'స్పందించు - సాయమందించు' స్ఫూర్తి 'అనంతపురం ఎల్లలుదాటి జిల్లాలు.

ఇతర రాష్ట్రాలకు విస్తరించింది. ఈ ఉద్యమంలో పేదవారు, రైతులు, దినసరి కూలీలు, విజిన్న ప్రతిభావంతులు,

ఇలా అన్ని వర్గాల ప్రజలు భాస్వాములై "సేవా హుండీలను" ఏర్పాటు చేసి, వాటి ద్వారా వచ్చిన సొమ్మును సేవా ఉద్యమ నిధికి జమ చేయడం ఆనవాయితీగా అయ్యింది.

సేవా హుండీలు పెట్టిన వారితోపాటు ప్రభుత్వం, ప్రభుత్వేతర, ఆర్.డి.టి. ఇతర స్వచ్ఛంద సంస్థలకు చెందిన ఉద్యోగులు మరియు మహిళా సంఘాల వారితోపాటు అన్ని వర్గాలవారు తమ బ్యాంక్ కాతాలనుండి ప్రతినెలా తమ శక్తిమేర సొమ్మును ఉద్యమ కాతాకు బదిలీ చేయడం అభినందనీయం. అంతేకాక కొందరు దాతలు ముందుకు వచ్చి, ఒకరు లేక ఇద్దరు పిల్లల విద్యకు అయ్యేంత ఖర్చును తామే భరించి, వారి విద్యను కొనసాగించుటకు సహకరించడం ఎంతో శుభ పరిణామం ఈ ఉద్యమం ద్వారా అన్ని ప్రాంతాలకు చెందిన తల్లిదండ్రులను కోల్పోయిన 1,590 మంది అనాథ పిల్లలను చదివించడం మరియు నల్లమల అటవీ ప్రాంతంలో పాష్టికాహార లోపంతో బాధపడుతున్న పిల్లలు, గర్భిణీ స్త్రీలు, బాలింతలు, వృద్ధులు, దీర్ఘకాలిక రోగులు మొత్తం 5,550 మందికి పాష్టికాహారం అందించడం జరుగుతుంది.

స్పందించు సాయమందించు ఉద్యమం ద్వారా ఇంతవరకు సమకూరిన - ఖర్చుపెట్టిన సొమ్ము వివరాలు

సంవత్సరము	హుండీలు	సమకూరిన సొమ్ము (రూ.)	ఖర్చుపెట్టిన సొమ్ము (రూ.)
2018	1,61,410	6,08,72,775	5,66,25,111
2013-18	7,04,506	24,44,16,578	18,87,40,036

గమనిక : 12,252 మంది బ్యాంకు ఖాతాల నుండి ఉద్యమ ఖాతాకి ప్రతినెల దాదాపు రూ.9,00,000/-లు సమకూరుతున్నది.

సేవా స్ఫూర్తిని పొందిన, ఉద్యమ మహాద్యమంలా రూపుదాల్చడంలో ప్రథమ పాత్ర వహిస్తున్న సంస్థ ఉద్యోగులు,

స్వచ్ఛంద సేవా కార్యకర్తలు మరియు సేవా దాతలకు మనస్ఫూర్తిగా ధన్యవాదలు తెలియజేస్తూ...

శ్రీ మాంఛో ఫెర్రర్

ప్రోగ్రామ్ డైరెక్టర్

రూరల్ డెవలప్ మెంట్ ట్రస్ట్

స్పందించండి...సాయం అందించండి.

శ్రీమతి అన్నే ఫెర్రర్

ఎగ్జిక్యూటివ్ డైరెక్టర్

రూరల్ డెవలప్ మెంట్ ట్రస్ట్

సంప్రదించు చిరునామా : డైరెక్టర్, ఇండియా ఫర్ ఇండియా, రూరల్ డెవలప్ మెంట్ ట్రస్ట్,

బెంగళూరు హైవే, అనంతపురం - 515001, సెల్ : 9849642334

ఐదే సుంస్కారం? ఐదే (కు) సుంస్కారం??

‘వీధులలోకెల్ల ఏ వీధి మేలు?

మాధ్యులు వసియించు మా వీధి మేలు!’

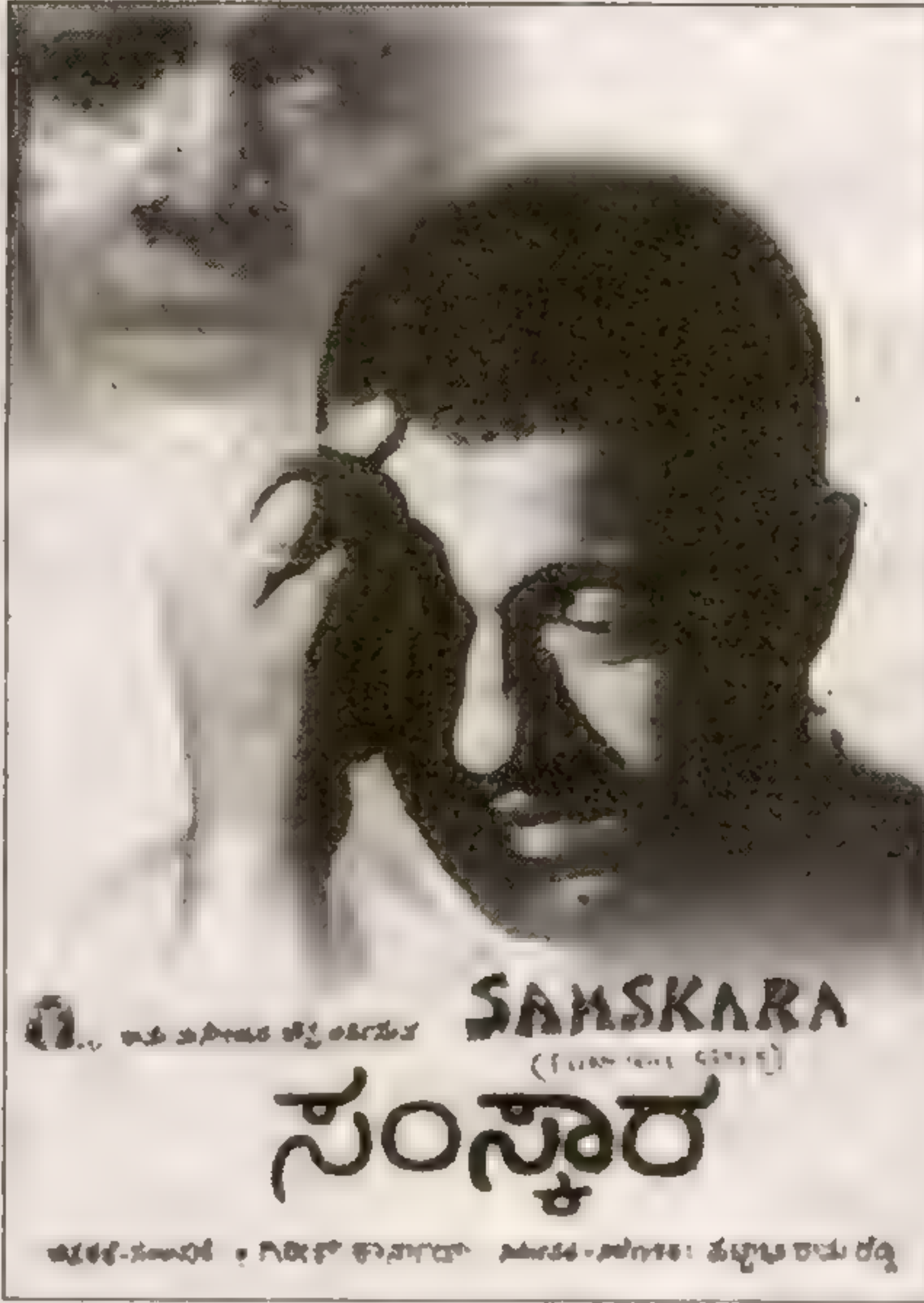
అని మనసా, వాచా, కర్మణా, గాఢంగా, మూఢంగా విశ్వసించే దుర్వాసపురం అగ్రహారం కథే - సుంస్కార

కన్నడంలో సుంస్కార అంటే అంతిమ సుంస్కారం అని, దహన సుంస్కారం అని.

జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత యూఆర్ అనంతమూర్తి తన విద్యార్థి దశ 1965లో కన్నడ నవల సుంస్కారను రచించారు.

ఆ నవల ఆధారంగా పఠాభి (తిక్కవరపు పట్టాభి రామిరెడ్డి) దర్శకత్వంతో పాటు నిర్మాణ బాధ్యతలూ నిర్వహించిన సుంస్కార కన్నడ సినిమా 1970లో విడుదల అయింది. తెరకెక్కుడానికి ముందూ, తర్వాత ఒక నవలగా, ఆ పై సినిమాగా సుంస్కార సృష్టించిన సంచలనాత్మక అలజడులు అన్నీ ఇన్నీ కావు. ముప్పిరిగొన్న వివాదాలను అధిగమించి సుంస్కార పొందిన సత్కారాలు, పురస్కారాలు అంతే విశిష్టమయినవి.

జాతీయ వుత్తమ చిత్రంగా స్వర్ణకమలం (పఠాభి - 1971), లొకార్జా అంతర్జాతీయ చలనచిత్రోత్సవంలో కంచు చిరుత (బ్రాంజ్ లెఫర్డ్ - 1972), భారత అంతర్జాతీయ చలనచిత్రోత్సవంలో వుత్తమ చిత్రం (పఠాభి - 1992), 1970లో వుత్తమ చిత్రం (పఠాభి), వుత్తమ కథారచయిత (యూఆర్ అనంతమూర్తి), వుత్తమ నహాయ నటుడు (బీఆర్ జయరాం), వుత్తమ సినిమాటోగ్రాఫర్ (టాం కోవన్)గా కర్నాటక ప్రభుత్వం అందజేసిన పురస్కారాలు ఇలా ఎన్నింటినో సుంస్కార కైవశం చేసుకుంది. కథలో ముఖ్య భూమికలు ప్రాణేశ్వరాచార్య (గిరీష్ కర్నాడ్), నారాయణప్ప (పి లంకేష్), ముఖ్య స్త్రీ భూమిక చంద్రి (స్నేహలతారెడ్డి).

కథా గమనం ఇలా :

వశ్చిమ కనుమల్లోని దక్షిణ కర్నాటకలో, శృంగేరి మఠానికి సమీపాన వున్న గ్రామం దుర్వాసపురం. అక్కడి మాధ్వ బ్రాహ్మణులకు వరమ నిష్ఠాగరిష్టుడు, వారణాసిలో వేదవేదాం గాలను అధ్యయనం చేసిన పండితుడు ప్రాణేశ్వరాచార్య మార్గదర్శి. అగ్రహారం పెద్ద. మంచీ చెడూ చూసేవాడు. ఆయన మాటే అక్కడివారికి వేదవాక్కు.

దుర్వాసపురం కొలమానం ప్రకారం, ప్రాణేశ్వరాచార్య పరమ వందనీయుడు. నారాయణప్ప పరమ భ్రష్టుడు. ప్రాణేశ్వరాచార్య మాధ్వ బ్రాహ్మణ్యానికి ఆయువుపట్టు. నిలువెత్తు సజీవ వుదహరణ. అయితే అందుకు పూర్తి భిన్నమయినవాడు నారాయణప్ప.

బ్రాహ్మణ్యాన్ని తోసిరాజని, మాంసాహారం తింటూ, మద్యపానం చేస్తూ, నాటకాలు వేస్తూ, వేశ్య చంద్రితో తన ఇంట్లోనే, ఆ మాధ్వ వీధిలోనే నారాయణప్ప సహజీవనం చేస్తుంటాడు. నారాయణప్ప ఇంట్లో తరతరాలుగా పూజించే, మాధ్యులు

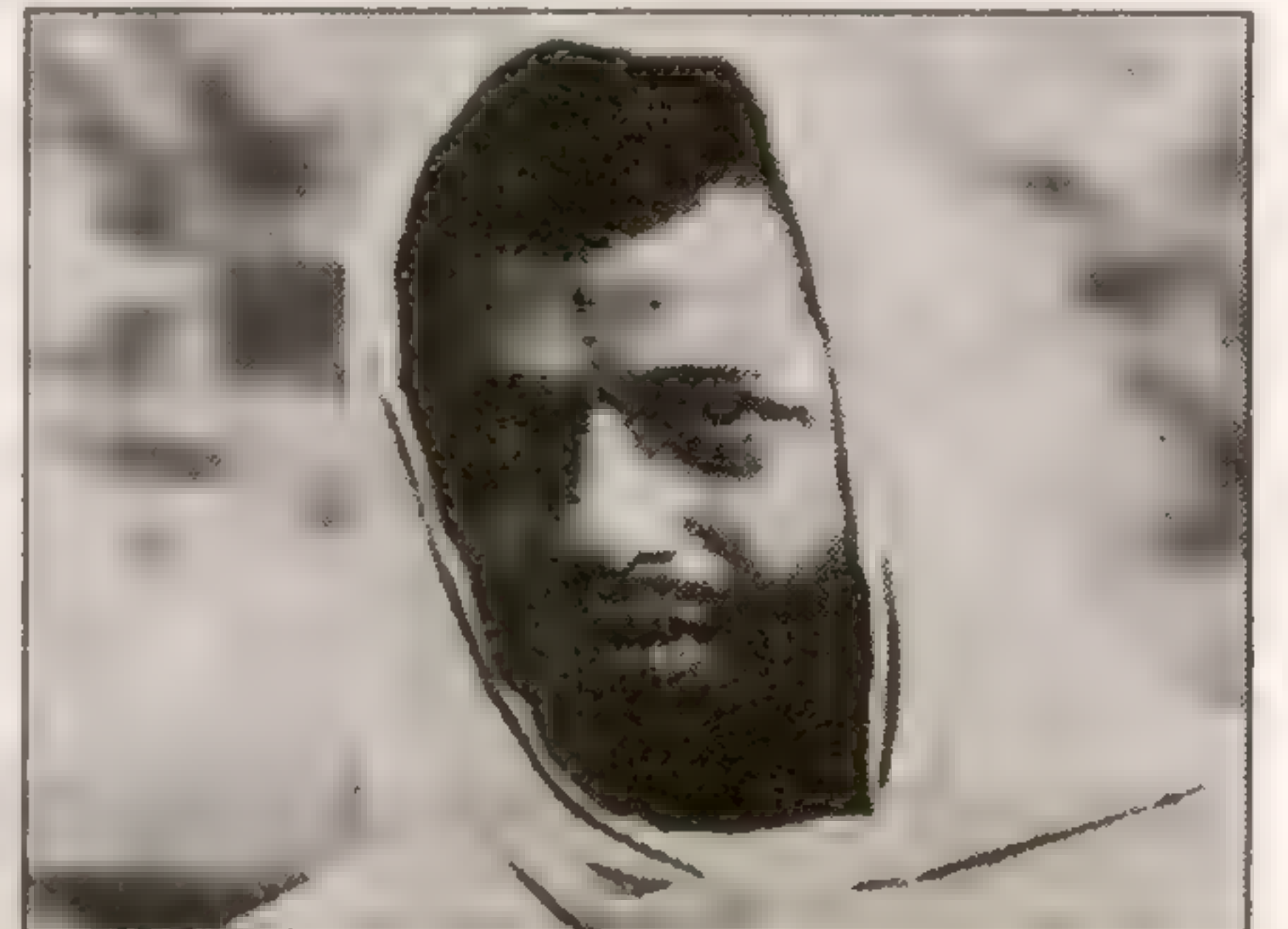
వరమపవిత్రంగా భావించే, సాలగ్రామశిలని, ఓ రోజు తుంగ నదిలో పారేస్తాడు.

తనకి తోడు మరి కొందరు బ్రాహ్మణ యువకులను ప్రభావితం చేసి, శిష్య బృందాన్ని తయారు చేసుకుంటాడు. ఓ రోజు నారాయణప్ప, తన మహ్మాదీయ మిత్రులతో, శిష్య బృందంతో కలిసి, దేవాలయం కొలనులోని చేపలను వట్టుకుని, వండుకుని తింటాడు. పరమపవిత్రంగా భావించే, దేవాలయ కొలను చేపలకు పట్టిన గతికి ఊరంతా అట్టుడికిపోతుంది. దుర్వాసపుర బ్రాహ్మణులంతా ఏకమై, నారాయణప్పను వెలివేయమని ప్రాణేశ్వరాచార్యను అడుగుతారు.

నారాయణప్పకు ప్రాణేశ్వరాచార్య కొంత సమయం ఇచ్చి, అతనిలో పరివర్తనకు ప్రయత్నం చేద్దామని సర్ది చెబుతాడు. నారాయణప్ప బ్రాహ్మణ్యాన్ని వదిలినా, బ్రాహ్మణ్యం అతనిని వదలదు.

ఇంతలో ఓ రోజు నారాయణప్ప పొరుగుగూరయిన శివమొగ్గ (షిమోగ)కు వెళ్లి వచ్చిరాగానే, జ్వరాన పడటం, రెండో రోజున కన్నుమూయటంతో కథ మొదలవుతుంది.

దుర్వాసపురం ఆచార ప్రకారం,

ప్రాణేశ్వరాచార్య (గిరీష్ కర్నాడ్)

వెంటనే అంతిమ సంస్కారం చేయాలి. అవి పూర్తయ్యేదాకా వూళ్లోని పెద్దలెవరూ భోజనం చేయకూడదు. నారాయణప్పకు సంతానం లేదు. అంతిమ సంస్కారం ఎవరు చేయాలన్నది అక్కడ తలెత్తిన సమస్య.

బ్రాహ్మణ్యం పాటించలేదు కనుక, నారాయణ దాయాదులు అంతిమ సంస్కారం చేయటానికి ఒప్పుకోరు. అతడిని బ్రాహ్మణ్యం వదలలేదు గనుక, బ్రాహ్మణే తరులు దహన సంస్కారాలు చేయటానికి అంగీకరించరు. ఈ విపత్కర పరిస్థితుల్లో, కర్తవ్యం ఏమిటో నిర్ణయించవలసిన బాధ్యత ప్రాణేశ్వరాచార్య మీద పడుతుంది.

ఎటూ తేలని చర్చలతో, తెగని వాదోపవాదాలు, తర్జన బర్జనలతో, పొద్దు వాలిపోతుంటుంది. ప్రాణేశ్వరాచార్య నిర్ణయం కోసం, వీధిలో ఒక పక్కగా వొదిగి కూర్చున్న చంద్రి, వీధి గడప లోపల గదుల్లో చేరి ఆత్రంగా చెవులు నిక్కించి వింటున్న అగ్రహారం స్త్రీలు ఎదురు చూస్తుంటారు. ఇంతలో తన వంటి మీదున్న నగలను తీసి అగ్రహారం పెద్దలు కూర్చున్న అరుగుమీద, ప్రాణేశ్వరాచార్య ముందు పెడుతుంది. ఒక్కసారిగా నారాయణప్ప దాయాదుల ధోరణి మారి పోతుంది. ప్రాణేశ్వరాచార్య నిర్ణయిస్తే, అంతిమ సంస్కారం చేయటానికి తమకు అభ్యంతరం లేదని ఒకరి తర్వాత మరొకరు ప్రకటిస్తారు.

ప్రాణేశ్వరాచార్య నగల మూటను లోపలికి తీసుకుపోతూ, తనకు స్పష్టత రావటం లేదనీ, శాస్త్రాలను తరచి చూసేందుకు కొంత సమయం కావాలనీ ప్రకటిస్తాడు. అందరూ ఇళ్లకు పోగా, చంద్రి అక్కడే వేచి వుంటుంది.

వీధిలోకి ఒక్కో ఎలుక వచ్చి, గింగిరాలు తిరిగి, రక్తం కక్కుకుని, చచ్చిపో

తూ ఉంటుంది. రానురానూ చచ్చే ఎలుకల సంఖ్య పెరిగిపోతాయి. కడుపులో తిరిగే ఎలుకలతో పెద్దలు అల్లాడి పోతుంటారు. తెల్లవార్లు శాస్త్రాలన్నీ తిరగేసినా,

నారాయణప్ప (పి. లంకేష్), చంద్రి (స్నేహలతారెడ్డి)

ప్రాణేశ్వరాచార్యకు సమస్యకు పరిష్కారం దొరకదు. అర్ధరాత్రి వేళ బయటకు వచ్చిన అతనికి, చంద్రి వొణుకుతూ కనపడుతుంది. ఆమె పడుకోవటానికి చాపా, దిండు ఇచ్చి, అమె నగలను తిరిగి ఇచ్చేస్తాడు. “అతను లేడుగా, నువ్వు బతకాలిగా” అంటాడు.

తెల్లవారే, ఊరిమీదకు గద్దల, రాబందుల గుంపు వస్తుంది. ఎక్కడ చూసినా ఎలుకలు చచ్చిపడుతుంటాయి. భరించలేనంత దుర్వాసన వ్యాపిస్తుంటుంది.

ప్రాణేశ్వరాచార్య తన మీమాంసను ఊరివారికి వివరిస్తాడు. మారుతి గుడికి వెళ్లి ధ్యానిస్తే, ఏమయితే పరిష్కారం దొరుకుతుందేమో ప్రయత్నిస్తానంటాడు. ఒక బృందం పీఠాధిపతిని కలవటానికి బయలుదేరుతుంది. ఈ లోపు కొన్ని చిన్న చిన్న సంఘటనలు జరుగుతాయి. ధ్యానం కోసం ప్రాణేశ్వరాచార్య అడవికి బయలుదేరతాడు. అతని నిర్ణయం కోసం ఎదురు చూస్తున్న చంద్రి అరటి పళ్ళు తీసుకుని అడవికి వెళుతుంది. తుంగా నిదిలో స్నానం చేసి తడి అరని ఒంటితో, తడి కోకతో అతనిని అనుసరిస్తుంది. రోజంతా ధ్యానం చేసినా అతనికి ఓ దరి తోచదు. ఆకలితో

అల్లాడుతూ నిరాశా నిస్పృహలతో అడుగులు తడబడుతూ ఊరికి బయలుదేరతాడు. చంద్రి ఒక్కసారిగా వచ్చి అతని పాదాలకు నమస్కరిస్తుంది. మనసు, తనువు అదుపు తప్పుతుంది. దీంతో ప్రాణేశ్వరాచార్య సొమ్మసిల్లుతాడు. అర్ధరాత్రి అతనికి మెలకువ వచ్చే సరికి చంద్రి వొడిలో వుంటాడు. అతని నోటి వెంట వచ్చే మొదటి మాట ‘అమ్మ’. అంతిమ సంస్కారం చేయిస్తానని నెమ్మదిగా కూడ దీసుకుని చంద్రి తో అంటాడు ప్రాణేశ్వరాచార్య. ఆ మాట వినగానే ఆమె ఊళ్లోకి వెళ్లి ఆ రాత్రికి రాత్రే మహ్మాదీయులతో అంతిమ సంస్కారం చేయించి,

అక్కడ నుంచి వెళ్లి పోతుంది. తానూ నారాయణప్ప మాదిరే తయారయ్యానని భావిస్తాడు ప్రాణేశ్వరాచార్య. ఆ తెల్లవారు జామునే ఆయన భార్య మరణిస్తుంది. ఆమె దహన సంస్కారాలు పూర్తిచేసుకుని అడవి దారి పడతాడు.

ఆ అడవిదారిలో మలేరి కులస్తుడు పుట్ట అతనికి తోడవుతాడు. అతని తండ్రి బ్రాహ్మణుడు. తల్లి శూద్ర వనిత. ప్రాణేశ్వరాచార్యకు సమాంతర జీవనాన్ని పరిచయం చేస్తాడు పుట్ట. తనకు మనుషులంటే ఇష్టమని చెబుతాడు.

దాంపత్య సుఖానికి వీలుపడని జబ్బు మనిషి భాగీరథిని ప్రాణేశ్వరాచార్య వివాహం చేసుకుంటాడు. ఆమెకు సపర్యలన్నీ చేస్తుంటాడు. చంద్రికతో కలయిక మానవ సహజ స్వభావానికి భిన్నంగా గోటఖ బ్రహ్మచారిగా జీవించడంలోని డొల్ల తనాన్ని బద్దలు చేసింది. తాను అందరి లాంటి వాడేనని భావిస్తాడు. ఆ భావనతోనే ఊరికి బయలుదేరటంతో కథ ముగుస్తుంది.

(సంస్కార సినిమా తీరుతెన్నులపై సమీక్ష వచ్చే సంచికలో)

ఉద్యమాల బాటలో

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా విజయవాడ సిఐటీయు నగర కార్యలయంలో సదస్సు నిర్వహించారు. ఈ సదస్సులో సిఐటీయు ఆలిండియా అధ్యక్షురాలు డాక్టర్ హేమలత, శ్రీదేవి, సుప్రజ, తదితరులు పాల్గొన్నారు. మహిళలకు సమాన వేతనంతో సహా అన్ని విషయాలలో మహిళల పట్ల చిన్న చూపు కొనసాగుతుందని సిఐటీయు జాతీయ అధ్యక్షులు చెప్పారు. విజయవాడ సత్యనారాయణపురంలో మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా వివిధ రంగాలలో విశిష్ట కృషి చేస్తున్న మహిళలను సన్మానించారు. 55, 57, 59 వన్ టౌన్లలో కూడా సదస్సులు జరిగాయి. ఈ సదస్సులో రూపవాణి, పద్మ, రూప్సీ, సరోజ, పాలవల్లి తదితరులు పాల్గొన్నారు. అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా శ్రీకాకుళంలో తొలి మహిళా ఆటో డ్రైవర్ శ్రీమతి తులసికి శ్రామిక మహిళా సమన్వయ కమిటీ ఐదా ఆధ్వర్యంలో అభినందనలు తెలిపారు.

కృష్ణాజిల్లాలో గుడివాడ, బంటుమిల్లి, బందరు తదితర ప్రాంతాలలో మహిళా దినోత్సవం సభలు జరిగాయి. గుడివాడలో జరిగిన సభలో ఐదా జాతీయ ఉపాధ్యక్షురాలు ఎస్.పుణ్యవతి గారు పాల్గొన్నారు.

పార్వతీపురం సుందరయ్య భవన్లో సిఐటీయు ఐదా ఆధ్వర్యంలో అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా సదస్సు జరిగింది. సదస్సు లో శ్రామిక మహిళా సంఘం రాష్ట్ర నాయకులు ఎం.ఉమా జిల్లా నాయకులు డి. ఇందిరా ఐదా నాయకులు ఆర్. శ్రీదేవి ఇతర సిఐటీయు నాయకులు పాల్గొన్నారు.

విజయనగరంలో జరిగిన సదస్సులో డాక్టర్ శైలజా, డాక్టర్ రామసుందరి మాట్లాడారు. జిల్లా అధ్యక్షులు పి. రమణమ్మ అధ్యక్షత వహించారు. జిల్లా కార్యదర్శి వి.లక్ష్మి జిల్లా సహాయ కార్యదర్శి జి.పుణ్యవతి జిల్లా కమిటీ సభ్యులు ఎం.జగదాంబ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

ఐదా విశాఖ నగర కమిటీ మరియు శ్రామిక మహిళా సమన్వయ కమిటీ, సిఐటీయు ఆధ్వర్యంలో గురజాడ విగ్రహం వద్ద మహిళా దినోత్సవం నిర్వహించారు. మార్చి 15 తేదిన విశాఖ సిటీలో మహిళా మ్యానిఫెస్టో విడుదల చేశారు. షీలా నగర్లో ఆడపిల్లను బతకనిద్దాం! ఎదగనిద్దాం! మహిళలకు రక్షణ కల్పించాలి. 33% రిజర్వేషన్లు అమలు చేయాలంటూ వై.సత్యవతి, ఉషా మాధురి, జి.మణి, అరుణ, రాధా తదితరులు ముగ్గులతో నినాదాలు చిత్రించారు.

కాకినాడ రూరల్ ఇండ్రపాలెంలో శ్రామిక మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా జరిగిన సభలో శ్రామిక మహిళా సమన్వయ కమిటీ జిల్లా కన్వీనర్ జి.బేభిరాణి, సిఐటియు ఆలిండియా అధ్యక్షులు కె.హేమలత, శ్రామిక మహిళా రాష్ట్ర కన్వీనర్ కె.ధనలక్ష్మి, ఐదవ రాష్ట్ర అధ్యక్షులు ప్రభావతి, జిల్లా కార్యదర్శి రమణి ఆంధ్రయూనివర్సిటీ ప్రొఫెసర్ ఎన్.నిర్మల, సిఐటియు జిల్లా ప్రధాన కార్యదర్శి వీరలక్ష్మి తదితరులు పాల్గొన్నారు. సమాన వేతనం సహా అనేక విషయాల్లో మహిళల పట్ల చిన్నచూపు ఇంకా కొనసాగుతోందని సిఐటియు జాతీయ అధ్యక్షులు డాక్టర్ హేమలత చెప్పారు. 'శ్రామిక మహిళలు - సమానత్వం - గౌరవం - పనిభద్రత - కనీస వేతనాలు' అనే అంశాలపై మాట్లాడారు. కరప, పెద్దాపురం, అమలాపురం, తదితర ప్రాంతాలలో కూడా సదస్సులు నిర్వహించారు. ఈ సదస్సులలో భవాని, సుభాషిణి, వరలక్ష్మి, అరుణ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా రాజమండ్రి ఎస్టీ బాలికల హాస్టల్లో ఐదవ ఎస్ఎఫ్ఐ ఆధ్వర్యంలో సదస్సు జరిగింది. ఈ కార్యక్రమంలో తులసి, స్రవంతి, బేబిమణి, రాధా, అమ్మాజీ, రాజులోవా మాట్లాడతూ మద్యాన్ని ఏరులై పారిస్తూ మహిళల పసుపు కుంకాలను దూరం చేస్తూ మళ్ళీ పసుపు కుంకాలు ఇస్తున్నామని మాట్లాడటం దారుణమని పేర్కొన్నారు. కడియపులంకలో కూడా ఐదవ, సి.ఐ.టి.యు, ఆధ్వర్యంలో సదస్సు జరిగింది.

తాడేపల్లి సుందరయ్య నగర్, కుంచనపల్లి, మంగళగిరి, కాజ, నులకపేట, గుంటూరు, పిడుగురాళ్ళ, చెరుకుపల్లి, తెనాలి ప్రాంతాల్లో మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా ఐదవ ఆధ్వర్యంలో సదస్సులు నిర్వహించారు. పిడుగురాళ్ళలో జరిగిన సదస్సులో అంగన్వాడీ రాష్ట్ర కార్యదర్శి సుబ్బరావమ్మ మాట్లాడారు. ఐదవ పశ్చిమ గుంటూరు కార్యదర్శి గద్దె ఉమశ్రీ, దుర్గాబాయి, మెటెల్లా, గుంటూరు తూర్పు కార్యదర్శి అరుణ, శ్రీనివాసకుమారి, పద్మ, వీణాదేవి ఈ సదస్సుల్లో పాల్గొన్నారు. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ ఎడిటర్ ఉషారాణి, మాజీ ఎం.ఎల్.సి కె.లక్ష్మణరావు ముఖ్య అధిదులుగా పాల్గొన్నారు.

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా నెల్లూరు రూరల్ పరిధిలో హెల్త్ ఎంప్లాయిస్ యూనియన్, సిఐటియు శ్రామిక సంఘం, ఐదవ ఆధ్వర్యంలో సదస్సు జరిపారు. నెల్లూరు రూరల్ పరిధి 25 వ డివిజన్ లోని కా" జెక్కా వెంకన్న నగర్ బాబా పొదుపు గ్రూపు మహిళల సమన్వయ పై మెప్పా పి.డి.చిరంజీవి కి ఐదవ రూరల్ నాయకులు అర్జీ సమర్పించారు.

సేవా కార్యక్రమాలు :

కర్నూలు, విజయవాడ నగరాలలో ఐదవ ఆధ్వర్యంలో కుట్టు శిక్షణ కేంద్రాలు ప్రారంభించారు.

నిరసన కార్యక్రమాలు :

అశ్రీల సినిమాను తొలగించాలి విశాఖ సిటీలో గాజువాక వద్ద ఐదవ నాయకులు ధర్నా జరిపారు.

ఒంగోలు నగరంలో జరిగిన సభలో డాక్టర్ శాంతకుమారి, కృపావరం, ఈదర అన్నపూర్ణ, తూర్పు ప్రకాశం జిల్లా కార్యదర్శి మున్వర్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

పశ్చిమ ప్రకాశం జిల్లాలో ఆరు కేంద్రాల్లో సభలు జరగగా జిల్లా నాయకులు రాజ్యలక్ష్మి, కళావతి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

విశాఖ రూరల్ జిల్లాలో 12 కేంద్రాల్లో సభలు జరగగా నాగరాణి, దాక్షాయణి, వరలక్ష్మి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా శ్రీకాళహస్తి, తిరుపతి, తారకరామానగర్ లలో ఐదవ, శ్రామిక మహిళా సంఘం ఆధ్వర్యంలో సదస్సులు నిర్వహించారు.

ఐదవ నాయకులు కర్నూలు కె.బి.కె మహిళా కళాశాలలో మార్చి 8న డాక్టర్ ఇందిరాకాంత్ అధ్యక్షతన సభను జరిపారు. ఈ సభలో డాక్టర్ భరత్ కాలేజి ప్రిన్సిపాల్ రాజేశ్వరి, ఐదవ నాయకులు పి.నిర్మల, అలివేలు పాల్గొన్నారు. డిగ్రీ కాలేజీలో జరిగిన సభకు కె.అరుణ అధ్యక్షత వహించగా అలివేలు, నిర్మల తదితరులు మాట్లాడారు. కాలేజి సిబ్బంది, విద్యార్థులు ఈ సభలో పెద్ద ఎత్తున పాల్గొన్నారు.

అనంతపురం జిల్లా కదిరి లో మార్చి 8వ తేదీన ఐదవ, శ్రామిక మహిళా సంఘం కమిటీ ఆధ్వర్యంలో సదస్సు జరిగింది. ఈ సదస్సులో శ్రామిక మహిళా సంఘ నాయకులు గ్లోరీ, దిల్వాడ్, యమునా తదితరులు మాట్లాడారు.

తాడిపత్రి, అనంతపురంలలో ఈ సందర్భంగా జరిగిన సదస్సులో సావిత్రి, లక్ష్మీదేవి, తదితరులు పాల్గొని మాట్లాడారు.

సత్యాగ్రహ సంస్మరణ

అనంతపురంలో మార్చి 3వ తేదీన ఐదవ, డివైఎఫ్ఐ, ఆవాజ్ సంఘాల ఆధ్వర్యంలో సభ నిర్వహించారు. “రాబియాబి” అను మహిళ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో బ్రిటీష్ వారికి వ్యతిరేకంగా పోరాడిన యోధురాలని మొదటి సత్యాగ్రహిణి అని ఈ సభలో వక్తలు పేర్కొన్నారు. ఇంటికే పరిమితమైన ఆ కాలంలో భర్త అడుగు జాడల్లో 1941 మార్చి 3వ తేదీన సత్యాగ్రహ దీక్ష చేసిన మొదటి స్వాతంత్ర్య యోధురాలుగా గుర్తింపు పొందారు. ముస్లిమ్ల స్వాతంత్ర్య సమరంలో గొప్ప పోరాడారనే దానికి ఈమె జీవితం తార్కాణం అని తెలియజేశారు. పట్టణ ప్రముఖులు ఈ సదస్సులో పెద్ద ఎత్తున పాల్గొన్నారు.

పెదగంట్యాడా సిడబ్ల్యూసీ హాల్లో ఐదవ సిఐటీయు, డివైఎఫ్ఐ, కెవిపిఎస్, ఎన్పిఆర్డి, పిఎన్ఎమ్, ఆవాజ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ రజక వృత్తి దారుల సంఘం ఆధ్వర్యంలో మహిళా ప్రణాళిక విడుదల చేశారు. ఈ సందర్భంగా సెమినార్ జరిపారు. ఐదవ అధ్యక్షురాలు బి.ప్రభావతి, సిఐటీయు విశాఖ నగర ప్రధాన కార్యదర్శి ఎం.జెగ్గునాయుడు మాట్లాడారు.

విశాఖపట్నంలో (మోడి గో బ్యాక్) అని నిరసన కార్యక్రమం జరిగింది. ఈ సందర్భంగా ఐదవ నాయకురాలు ప్రియాంక మరియు ఇతర కార్యకర్తలను పోలీసులు అరెస్టు చేశారు.

తాడేపల్లి సెభరా మోట్లాడుతున్న ఉపారాధి

డిల్లీరా జరిగిన సెద్స్సెరా ప్రసంగిస్తున్న మెరియెం థావేలే

రాజమండ్రిరా అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం

పశ్చిమ ప్రకాశం జిల్లారా అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవ సెభరా మోట్లాడుతున్న రాజ్యలక్ష్మి

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా పశ్చిమ గోదావరి జిల్లారా సెద్స్సె

అల్లీల సునిమామ తాలగించాలని గాజువాకలారా ధర్మా

షిలానగర్ల మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా బహుమతి ప్రధానం

పిడుగురాళ్ళ సి.ఐ.టి.యు. ఐదా సెభరా మోట్లాడుతున్న సుబ్బరావమ్మ

విజయవాడ తీరుణ్ తీరంగాల సెమినార్లో మాట్లాడుతున్న పిల్లా

కాకినాడలో శ్రామిక మహిళల సదస్సులో - మాట్లాడుతున్న డాక్టర్ హేమలత

విజయవాడ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా విశిష్ట కృషి చేస్తున్న మహిళలకు సన్మానం

పీ.సి లక్ష్మమ్మ గారి స్మారక కుటుంబ శిక్షణా కేంద్రం ప్రారంభోత్సవం కర్మాలు

శ్రీకాకుళం లో తాలి మహిళా ఆటోడ్రైవర్ శ్రీమతి తులసి (చిన్నారి)కి సన్మానం

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా ఒంగోలులో సభ

అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా ఐదవ సదస్సు, నెల్లూరు

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	CmVolA 180
పుస్తకం పేరు	చేతన మౌనం
తారీఖు	9/8/23
మొదట అర్హ	yes
వెనుక అర్హ	yes
మొత్తం పేజీలు	41
పెద్ద పైక పేజీలు	NO
భాగ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Sandhya
పేజీలు విడదీసినది	Sandhya
స్కాన్ చేసినది	Sandhya
పరిశ్ల చేసినది	RAMYA
ఎలాంటి పరిమళం	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడింది	
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	good